

**DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**ORTAOKUL 2, 3 ve 4. SINIF TÜRKÇE DERS
KİTAPLARINDAKİ ŞİİRLERİN NİTELİK VE NİCELİK
BAKIMINDAN İNCELENMESİ**

**Yusuf KUMMUZ
Yüksek Lisans Tezi**

**Danışman
Doç. Dr. Mustafa BAŞARAN**

Kütahya, 2015

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ortaokul 2, 3 ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Nitelik ve Nicelik Bakımından İncelenmesi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2015

Yusuf KUMMUZ

Kabul ve Onay

Yusuf KUMMUZ'un hazırladığı "Ortaokul 2, 3 ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Nitelik ve Nicelik Bakımından İncelenmesi" başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

...../...../2015

Adı Soyadı

İmza

Doç. Dr. Mustafa BAŞARAN (Danışman)

.....

Yrd. Doç. Dr. Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL

.....

Yrd. Doç. Dr. Murat TURNA

.....

Doç. Dr. Turan TEMUR
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Önsöz

Edebiyat, insan yaşamını etkiler ve insan yaşamından etkilenir. Bu etkileme ve etkilenme de edebiyatı, insan için önemli bir noktaya taşır. İnsanlar duygu ve düşüncelerini ifade etmek için edebiyattan faydalanırlar. Kendi iç dünyalarının yansımalarını ve değişik duyguları edebiyat sayesinde daha iyi tanırırlar.

Çocuklar için de edebiyatın önemi büyüktür. Onlar için edebiyat hem bir eğlendirme hem de öğretme aracıdır. Çocuklar sevdikleri edebî türlerden etkilenirler ve bu etki onların bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine katkı sağlar.

Yapılan araştırmalar, çocukların en çok sevdiği edebî türlerden birinin şiir olduğunu göstermektedir. Çocuklar şiirleri daha çocukluğun erken döneminde sevmeye başlarlar. Şirin (2000) çocuğun doğduğu andan itibaren şiirin özellikleriyle iç içe olduğunu dile getirmiştir.

Çocuklar için yazılan şiirler, yetişkinler için yazılanlarla aynı olmamalıdır. Çocuğun sevebileceği, onun ruhuna hitap eden, duygularına tercüman olan şiirler çocuk için önem arz eden şiirlerdir. Bu bağlamda çocuk için yazılan şiirler de edebî değer taşımaları ancak çocuksu olmak yerine çocuğa göre olmalıdır denilebilir.

Şiir de diğer metin türleri gibi metin özelliklerini taşımalıdır. Dil bilim çalışmalarında önemli bir yer kaplayan metinsellik ölçütleri, metni metin yapan ölçütler olarak tanımlanmaktadır (Uzun, 2013). 1960'lı yıllardan sonra bilimsel alanda kullanılmaya başlanan ve o zamandan itibaren de birçok araştırmacı tarafından benimsenen bu ölçütler, metin kavramını açıklamak açısından ve iyi metni oluşturmak açısından önemli görülmüştür.

Çocuklara sunulan şiirler sıradan olmamalı; onu bilişsel, duyuşsal ve sosyal yönlerden geliştiren şiirler olmalıdır. Çocukların duyuşsal, bilişsel ve sosyal gelişimi açısından bu kadar önemli olan şiirlerin seçimi yapılırken daha dikkatli olunmalı ve bazı özellikler göz önünde tutulmalıdır. Bu bağlamda çocukları nitelikli şiirlerle karşılaştırmak elzemdir. Bu araştırmada da çocuk şiirleri çocuğa görelilik, metinsellik ve içerik yapılandırılması bakımından incelenmiştir.

Araştırmanın birinci bölümünde araştırmanın niçin yapıldığı konusunda bilgi veren problem durumuna, araştırmanın amacına ve önemine, problem cümlesine, alt problemlere, ve araştırmanın sınırlılıklarına yer verilmiştir. Yine bu bölümde araştırmayla ilgili kuramsal bilgilere yer verilmiş olup; edebiyat, çocuk edebiyatı, şiir ve çocuk şiiri kavramları açıklanmış, ayrıca çocuk şiirinde bulunması gereken özellikler ele alınmış, bu kavramların birbirleriyle olan bağı anlatılmıştır. Metin, metin dil bilim, edebî metin, metinsellik ölçütleri (Bağdaşıklık, Tutarlılık, Amaçlılık, Kabul edilebilirlik, Bilgilendiricilik, Durumsallık, Metinler Arasılık) ve içeriğin yapılandırılması konuları açıklanmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde araştırmanın “Yöntem”i açıklanmıştır. Bu bölümde yine “Araştırmanın Modeli, Evren ve Örneklem, Veri Toplanması, Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi” başlıklarına yer verilmiş, bunların ne ve nasıl olduğu açıklanmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde “Bulgular” yer almaktadır. Bu bölümde ders kitaplarındaki şiirler belirlenen ölçütlere göre birer birer incelenmiş ve SPSS 20 programında frekans analizleri yapılmıştır, ayrıca şiirlerin nitelikleri ne derecede karşıladığına bakmak için Kruskal Wallis testi yapılmıştır ve bu testler tablolar hâlinde sunulmuştur.

Araştırmanın dördüncü-son- bölümünde araştırmanın bulguları neticesinde elde edilenler yani “Sonuç” yer almaktadır ayrıca bu bölümde literatürde yapılan buna benzer araştırmaların sonuçlarıyla bir karşılaştırmaya yani “Tartışma” başlığına yer verilmiştir. Yine bu bölümde araştırmacılara önerilerde bulunmak amacıyla oluşturulmuş “Öneriler” başlığı bulunmaktadır.

Yusuf KUMMUZ

Teşekkür

Öncelikle yüksek lisans ders aşamasında ders aldığım hocalarım Doç. Dr. Ali Fuat ARICI'ya, Yrd. Doç. Dr. Fulya ÜNAL TOPÇUOĞLU'na teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca yine ders aldığım Yrd. Doç. Dr. Mustafa ULU'ya ve özellikle araştırma ve etik konusunda bana çok emeği geçen hocam Doç. Dr. Kürşad YILMAZ'a çok teşekkür ediyorum.

Araştırmamı hazırlama aşamasında bilgisine ihtiyaç duyduğum ve her fırsatta bana yol gösteren danışman hocam Sayın Doç. Dr. Mustafa BAŞARAN'a çok teşekkür ediyorum.

Araştırmam sırasında zaman konusunda fedakârlık gösteren eşim Canan KUMMUZ'a ve kendisiyle geçiremediğim zamanlar için özrü borç bildiğim oğlum Yahya Selçuk KUMMUZ'a da teşekkür ediyorum.

İçindekiler

Sayfa

Önsöz	ii
İçindekiler.....	vi
Tablolar Dizini	viii
Simgeler ve Kısaltmalar	xi
Özet	xii
Abstract	xiii
Birinci Bölüm	1
Giriş.....	1
Kuramsal Çerçeve.....	2
Edebiyat.....	2
Çocuk edebiyatı.....	4
Şiir	9
Çocuk şiiri.....	11
Çocuk şiirinin özellikleri	14
Metin	19
Metin dil bilim	21
Edebî metin.....	22
Metinsellik ölçütleri	23
Bağdaşıklık	24
Tutarlılık	27
Amaçlılık	30
Kabul edilebilirlik	30
Bilgilendiricilik	31
Durumsallık (Duruma uygun olma)	32
Metinler arasılık	32
İçeriğin yapılandırılması.....	33
Problem Durumu.....	35
Araştırmanın Amacı ve Önemi	36
Problem Cümlesi.....	37
Alt problemler	37
Sınırlılıklar.....	38
İkinci Bölüm.....	39
Yöntem.....	39
Araştırmanın Modeli	39
Evren ve Örneklem	39
Verilerin Toplanması	40
Veri Toplama Araçları	41
Verilerin Analizi.....	41
Üçüncü Bölüm.....	42
Bulgular.....	42
Dördüncü Bölüm	74

Tartışma Sonuç ve Öneriler	74
Tartışma	74
Sonuç	78
Öneriler	83
Kaynaklar	85
Ekler	95
Ek 1: Araştırmada Kullanılan Ölçme Araçları	95
Özgeçmiş	100

Tablolar Dizini

Sayfa

Tablo 1	
<i>Ders Kitaplarında Yer Alan Şiirlerin Sayıları</i>	42
Tablo 2	
<i>Çocuğa Görelik İlkelerine Uygunluk Bakımından Şiirler</i>	43
Tablo 3	
<i>Tutarlılık İlkelerine Uygunluk Bakımından Şiirler</i>	45
Tablo 4	
<i>Bağdaşıklık İlkelerine Uygunluk Bakımından Şiirler</i>	46
Tablo 5	
<i>Diğer Metinsellik İlkelerine Uygunluk Bakımından Şiirler</i>	47
Tablo 6	
<i>İçeriğin Yapılandırılması İlkelerine Uygunluk Bakımından Şiirler</i>	48
Tablo 7	
<i>Çocuğa Görelik İlkeleri Açısından 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	49
Tablo 8	
<i>Tutarlılık İlkeleri Açısından 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	51
Tablo 9	
<i>Bağdaşıklık İlkeleri Açısından 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	52
Tablo 10	
<i>Diğer Metinsellik İlkeleri (Amaçlılık - Kabul edilebilirlik - Bilgi vericilik - Durumsallık - Metinler arasılık) Açısından 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	53
Tablo 11	
<i>İçeriğin yapılandırılması İlkeleri Açısından 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	54
Tablo 12	
<i>Çocuğa Görelik İlkeleri Açısından 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	55

Tablo 13	
<i>Tutarlılık İlkeleri Açısından 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	57
Tablo 14	
<i>Bağdaşıklık İlkeleri Açısından 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	58
Tablo 15	
<i>Diğer Metinsellik İlkeleri(Amaçlılık - Kabul edilebilirlik - Bilgi vericilik - Durumsallık - Metinler arasılık) Açısından 7. Sınıf Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	59
Tablo 16	
<i>İçeriğin yapılandırılması İlkeleri Açısından 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	60
Tablo 17	
<i>Çocuğa Görelik İlkeleri Açısından 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	61
Tablo 18	
<i>Tutarlılık İlkeleri Açısından 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	63
Tablo 19	
<i>Bağdaşıklık İlkeleri Açısından 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	64
Tablo 20	
<i>Diğer Metinsellik İlkeleri (Amaçlılık - Kabul edilebilirlik - Bilgi vericilik- Durumsallık - Metinler arasılık) Açısından 8. Sınıf Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	65
Tablo 21	
<i>İçeriğin yapılandırılması İlkeleri Açısından 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	66
Tablo 22	
<i>Çocuğa Görelik İlkeleri Açısından Şiirlerin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi</i> 67	
Tablo 23	
<i>Tutarlılık İlkeleri Açısından Şiirlerin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	69
Tablo 24	
<i>Bağdaşıklık İlkeleri Açısından Şiirlerin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi</i>	70

Tablo 25

Diğer Metinsellik İlkeleri (Amaçlılık - Kabul edilebilirlik - Bilgi vericilik - Durumsallık - Metinler arasılık) Açısından Şiirlerin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi 71

Tablo 26

İçeriğin Yapılandırılması Açısından Şiirlerin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi 72

Simgeler ve Kısaltmalar

Kısaltmalar

Akt.	Aktaran
Çev.	Çeviren
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu
TTK	Talim Terbiye Kurulu
Vd.	Ve Diğerleri

Özet

Ortaokul 2, 3 ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Nitelik ve Nicelik Bakımından İncelenmesi

Bu araştırmada Ortaokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki şiirler çocuğa görelilik, içeriğin yapılandırılması ve metinsellik ölçütleri bakımından incelenmiştir. Araştırmanın temel amacı şiirlerin nitelik açısından önemini ortaya koymaktır. Ortaokulda, öğrencilerin kendilerini tanımaya başladığı bu süreçte, iyi şiirlerle karşılaşmak en doğal haklarıdır.

Türkçe öğretiminin amaçlarına ulaşmada edebî metinlerin önemi büyüktür. Edebî metinler aracılığıyla çocukların duygu ve düşünce dünyasına seslenilir. Edebî metinler içinde şiirlerin -çocukların gerek duygusal gerek düşünsel gerekse dilsel gelişimlerinde- önemli bir yeri vardır.

“Ortaokul 2, 3 ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Nitelik ve Nicelik Bakımından İncelenmesi” adlı tez çalışmasıyla ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki şiirler, belli başlıklar altında incelenerek ortaokul seviyesindeki çocuklar için iyi şiirin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Çalışmamız dört bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde problem durumuna; edebiyat, şiir, çocuk şiiri, metinsellik ve içerik yapılandırılması ile ilgili kuramsal bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde araştırmada kullanılacak yöntem açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki şiirler çocuğa görelilik, tutarlılık, bağdaşıklık, diğer metinsellik ölçütleri ve içeriğin yapılandırılması açısından incelenmiştir. Dördüncü bölümde ise bulgular ışığında elde edilen sonuç, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk şiiri, metinsellik, şiir incelemesi, Türkçe ders kitapları.

Abstract

Examination Of Poems In The Course Books Of 2nd, 3rd and 4th Graders In Terms Of Quality And Quantity.

In this study, the poems in the course books of 2nd, 3rd and 4th graders are examined in terms of relevance for students, construction of contents and textuality criterion. The main aim of the study is to determine the importance of poems in terms of quality. In elementary school, during the process of gaining awareness about themselves, it is students' natural right to encounter good poems.

Literary texts have great importance to achieve the goals of teaching Turkish language. It is by means of literary texts to address the world of students' feelings and thoughts. Among all the literary texts, poems are of higher importance in their emotional, spiritual and linguistic development.

In our study named "Examination of poems in the course books of 2nd, 3rd and 4th graders in terms of quality and quantity" it is aimed to examine the poems in Turkish course books in terms of some certain criteria and to determine the relevant poems for elementary children.

This study consists of four parts. We touch on introduction; theoretical information about literature, poems and children poems; and the subjects of textuality and content construction in the first part. In the second part, the method of the study is explained. In the third part, the poems in elementary school Turkish course books are examined in terms of relevance for students, consistency, coherence, content construction and other textuality criteria. In the last part, not only the results obtained in the light of the findings but also the discussions and recommendations are explained.

Key words: Children poems, textuality, poetry studies, Turkish course books.

Birinci Bölüm

Giriş

Türkçede metin sözcüğü iki anlamda kullanılmaktadır. Birinci anlamı sağlam, dayanıklı; ikinci anlamı ise düzenli yazıdır. TDK'nin hazırlamış olduğu Resimli Türkçe Kamus'a (2004, s. 306) göre metin kavramı 1. "Sağlam, dayanıklı; sebatlı, sözünden dönmez; şâyan-ı itimat" 2. "kitabın asıl ibaresi münderecatı" olarak tanımlanmaktadır. "Kitabın asıl ibaresi" tanımından da anlaşılacağı üzere şiir de bir metindir. Bu bağlamda iyi bir metinde bulunması gereken özellikleri, şiirin de bir metin olarak taşınması gerekir.

Edebiyat, bireyin kendini anlaması ve anlatması bağlamında hasıl olmuş bir sanattır. Edebiyatın küçük yaşlardan itibaren bireylerin hayatına girdiği ve onları etkilediği bilinen bir gerçektir. Ancak insanlara edebiyatın daha çok sevdirmesi için bilinçli bir çaba gerekmektedir.

Edebiyatın amaçlarından biri insanların eğitime, gelişimine katkı sağlamaktır. Edebiyat, bu amacını konusu insan olan birçok metinle gerçekleştirir. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında da edebî metinlerin olduğu ve bu metinlerin aslında bir amaç için var olduğu aşikârdır. Türkçe dersinin bu amacına ulaşabilmek için edebî metinlerden faydalanmak kaçınılmazdır.

Şiir, edebiyatla o kadar iç içedir ki insanlar, edebiyat denilince hemen şiiri anımsamaktadırlar. Şiir, insanoğlunun varoluşuyla birlikte doğar. Kafiye, etkili bir anlatıma sahip olan şiir; insanları etkilemiş ve zaman içerisinde âdeta insanın bir parçası olmuştur.

Birey, şiirle çocukluk evresinde tanıştırılmalıdır. Bununla birlikte bu şiirler -sadece şiir- değil, çocuğa göre olan yani onun sevebileceği şiir, olmalıdır. Bu, geleceğin yetişkini olan çocuk açısından büyük önem taşımaktadır.

Çocuklar için yazılan ve onlara sunulan şiirlerin nitelikli şiirler olması gerekir. "Nasılsa çocuktur" anlayışıyla sunulan, şiir bile denilemeyecek bazı metinler, çocukların gelişimini ve geleceğini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu durumun ortaya çıkmaması için çocuklara, çocuğa görelilik ve metinsellik

açısından iyi olan şiirler sunulmalıdır. Fakat “İyi şiir nedir?” daha doğrusu “Çocuğa görelilik ve metinsellik açısından, çocuklar için iyi olabilecek şiir hangi özellikleri taşımaktadır?” sorusu bu araştırmanın temelini oluşturmuştur.

Araştırmada edebiyat ve şiirle ilgili kavramlar açıklanmış, çocuk şiiri ve metinsellik hakkında bilgi verilmiştir. Söz konusu şiirler 1. Çocuğa görelilik 2. Tutarlılık 3. Bağdaşıklık 4. Diğer Metinsellik Ölçütleri (Amaçlılık - Kabul edilebilirlik - Bilgi vericilik -Durumsallık - Metinler arasılık) 5. İçeriğin yapılandırılması bakımından ele alınmış ve incelenmiştir.

Bu araştırmada şiirin de bir metin olduğu göz önünde bulundurulmuş çocukların sevebileceği, çocuğa görelilik ve metinsellik ölçütlerine uygun olan şiirlerin çocuklarla buluşturulması gerektiği düşüncesiyle 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında ortaokul 2, 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirler, çocuğa görelilik ve metinsellik açısından belirlenen ölçütlere göre incelenmiştir.

Literatür taraması yapıldığında şiir üzerine araştırmaların genellikle edebiyat ve dil bilgisi alanında yoğunlaştığı ve bu araştırmaların anlam incelemeleri ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Oysa şiir Türkçe eğitimi alanı için de değerlendirilmesi gereken bir türdür. Şiir incelemeleri metinsellik açısından ve çocuğa görelilik bağlamında da daha detaylı bir incelemeye tabii tutulmalıdır.

Kuramsal Çerçeve

Edebiyat

Edebiyat, insana insanı sözle anlatan yani malzeme olarak dili kullanan sanattır. Kabaklı (2006) “Türk Edebiyatı” isimli eserinde edebiyatın Arapça edeb kökünden geldiğini ve edebiyatın aslında edep ilminin bütün anlamlarını toplayan çoğul bir kelime olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda edebiyatın aslında birçok sanata karşılık geldiğini söylemek mümkündür. Zira Arapçada edeb, türlü manalar taşır: İyi ahlak, terbiye, nezaket, utanma, usul, kural vb. Türkçede de edebiyatın bu anlamlarıyla kullanıldığı bilinmektedir.

Aktaş (2009) edebiyatı şöyle açıklamaktadır :

Edebiyat kelimesinin, Arapça “edeb”den kaynaklandığı söylenmektedir. Başlangıçta ‘davet’ anlamında kullanılan bu söz, zamanla halk arasında

gözlemlenen en güzel ahlâk, insanı kötülüklerden koruyan iyiliğe sevk eden meleke, güzel huy anlamlarını kazanır. Daha sonra da söz söyleme ve ifadeyle ilgili her türlü çalışmanın genel adı olarak kullanılmıştır. Kişilerin sözlü ve yazılı ifadelerinde hataya düşmelerine engel olmak için öğrenilen ve kullanılan kurallar bütünü bu kelimeyle ifade edilmiştir (s. 187).

Batı dillerinde edebiyat karşılığı olarak kullanılan literatür terimi, Latince güzel yazı demek olan “littaratura”dan gelmektedir. Ayrıca literatür belirli bir ilim dalında yazılmış eserleri anlatmaya da yarar. İktisat literatürü, hukuk literatürü gibi sözler günümüz Türkçesine de geçmiştir. Edebiyat bilgi, gözlem ve deneyişlere dayalı duygular, düşünceler, hayaller yardımıyla , güzel söz ve yazı eseri meydana getirme sanatıdır (Kabaklı, 2006).

Okay’ın (Akt: Turan, 2008) da ifade ettiği gibi, güzel sanat şubeleri içinde özellikle edebiyatın insanî olan her şeyi, alegorik-sembolik şekilde ifade etmeye daha muktedir olduğu; asıl gücünü ve zenginliğini “söz”den aldığı ve tarih boyunca diğer güzel sanatlarla karşılaştırılmayacak ölçüde büyük bir gelişme gösterdiği bilinen bir gerçektir. Edebiyat sanat dalları içinde önemli yerini korurken ayrıca sözün büyüsunü de bünyesinde taşır. Söze anlam ve değer katar.

Çınar (2009) edebiyatı; duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerin sözlü veya yazılı olarak güzel ve etkili bir biçimde anlatılması sanatı olarak tanımlamaktadır. “Edebiyat, söze biçim veren sanattır” (İleri ve Çetin, 1998, s. 79). Edebiyat, sözü yazıya döken birçok metin türünü kapsamaktadır. Ancak edebiyat içinde şiirin apayrı bir yeri vardır. Âdetâ edebiyat denilince birçok insan tarafından şiir algılanmaktadır. Günümüzde bir insan şiiri sevmiyorsa “Ben edebiyatı sevmem.” cümlesini rahatlıkla kullanmaktadır. Böyle bakıldığında şiirin edebiyat içindeki yeri daha iyi anlaşılacaktır.

Edebiyat, sözlü bir anlatım amacını da taşır. İnsanlara mesajlar verir. Yani edebiyat, eğlendirirken öğretir ve toplumun yarasına ilaç olur. Türk edebiyatı birçok gayesinin yanı sıra, insanların derdini dile getirmeyi de kendine görev edinmiştir. “Mehmet Akif Ersoy “Edebiyat” başlıklı yazısında : Şiir için edebiyat için ‘süs’, ‘çerez’ diyenler var. Karnı tok sırtı pek milletlere göre bu söz belki doğrudur. Lakin bizim gibi aç, çıplak milletlere süsten çerezden evvel giyecek,

yiyecek lazım onun için ne kadar süslü ne kadar tatlı olursa olsun libas hizmetini gıda vazifesini görmeyen edebiyat bize hiçbir şey söylemez.” der (Akt : Yetiş, 1992, s. 1). Bu bağlamda değerlendirildiğinde de edebiyatın insan hayatındaki yeri açık bir şekilde anlaşılacaktır.

Edebiyatın hedef kitlesi insandır. Edebiyat; kadın-erkek, genç-yaşlı, çocuk-yetişkin bütün insanlara hitap etmektedir. Bütün insanları hedef alan edebiyatın çocuk yaşta tanınması ayrıca çok önemlidir. Yetişkinler nasıl eğlenip öğrenmeye muhtaçlarsa çocuklar da buna muhtaçtırlar. Bu çocuk yaşta öğrenme ve eğlenme de ancak çocuk edebiyatı ile mümkündür. Çocuk edebiyatı çocukların eğlenme ve öğrenme ihtiyacını karşılayarak, onların gelişimine katkı sağlar.

Çocuk edebiyatı

Çocuk edebiyatı kavramını açıklamadan önce “çocuk” kavramını açıklamak yerinde olacaktır. Sözlüklerde bu kavramın çeşitli tanımları yapılmaktadır : “küçük yaştaki erkek veya kız” (TDK, 2010, s. 556), “doğumdan buluş çağına kadar insan yavrusu” (Doğan, 2001, s. 267). Çocukluğun insan hayatında kapladığı zaman her ne kadar belirsiz olsa da yetişkinlikten farklı bir zaman dilimi olduğu ortadadır.

“Çocukların yaklaşık iki yaşından itibaren artık bebeklik çağından çıktıkları ve çocukluk çağına girdikleri genel bir kabul görmektedir” (Demircan, 2007, s. 33). “Çocukluk, insan hayatının bir dönemidir. Ancak çocukluk, bebekliğin tersine doğal bir gerçeklik değil sosyokültürel bir kavramdır. Bu nedenle de öteki toplumsal kavramlar gibi norm ve değerlere göre göreceli olarak belirlenir” (Akyüz, 2000, s. 59). Zira çocukluk kavramının dünü ile bugünü arasında bile farklılıklar mevcuttur.

Şirin (2007) tarih boyunca anlamı değişen üç farklı çocukluk anlayışından bahseder. Bunlar; çocuğun yetişkin gibi büyümesini isteyen anlayış, tektipleştirici çocukluk paradigmasına dayalı çocukluk anlayışı, farkların öne çıktığı çocukluk anlayışı yani geleneksel, modern ve postmodern çocukluk anlayışlarıdır. Burada “tarih boyunca anlamı değişen çocukluk anlayışı” ibaresinden de anlaşıldığı üzere çocukluk kavramı toplumlara ve dönemlere göre değişik anlamlar almıştır.

Önceleri çocuk diye bir kavramın olmadığı bile söylenebilir. Çocuklar, yetişkinlerin küçük bir örneği gibi görülmüştür. Şirin (2007) geleneksel çocukluğu savunanların çocuğun yetişkin gibi büyümesini istediklerini belirtir. Yani geleneksel yaklaşıma göre çocuklar, nasılsa büyüyecek olan bir varlık gibi görülmekle birlikte ve çocukluk da geçici bir hastalık durumu gibi görülmüştür, denilebilir. Oysa çocukluk kavramı sürekli değişime uğrayarak bugünkü anlamını kazanmış ve çocuklar kendilerine ait duygu ve hayalleri olan bireyler olarak görülmeye başlanmıştır.

Şirin (1988, s. 205) “Çocuklara yarının büyükleri gözüyle bakılmasını hiç mi hiç kabul etmiyorum. Çocuklar yarının büyüğü değil, bugünün küçüğü olmalıdırlar.” diyerek çocukların geleceğin büyüğü olarak görülmelerine diğer bir deyişle yetişkinlerin minyatürü olarak görülmelerine karşı çıkmaktadır. Çocukların, çocuk olarak zaten değerli olduklarını vurgulamaktadır. Şirin’e göre çocuklar çocuk olarak görülmeli ve öyle değerlendirilmelidirler.

Çocuğun yetişkin insanların küçük bir modeli olmadığı kendisine has bir dünyasının olduğu artık bugün kabul görmüş, bilinen bir gerçektir. “Çocuklar, yetişkinler gibi akla uygun ve nesnel düşünceler üretemezler. Kendilerine ait dünyalarında her değer onlar için mutlaktır. Yani doğru mu, yanlış mı diye karar vermek yerine kendi dünyalarında alabildiğine özgür ve kendi hayalleriyle yaşarlar” (Dilidüzgün, 2003, s. 41). Çocuklar dünyayı kendi(öznel) değerlendirmeleriyle algırlar. Ancak, büyümeye başladıklarında hayata dair nesnel çıkarımlarda bulunabilirler. Bundan ötürü çocuğun karşılaşacağı metinlerle yetişkinlerinki farklılıklar arz etmektedir. Bu sebeple çocuk edebiyatının varlığı son derece önemlidir.

“Edebiyat, toplumların kültürel zenginliğini ortaya koyan çok önemli unsurlardan biridir” (Atik, 2007, s. 11). Bu kültürel zenginliğin ilk aktarılması gereken kitle de kültürü yaşatacak olan çocuktur. Dolayısıyla çocuk, edebiyatın muhatabıdır. İnsanlar üzerinde edebiyatın etkilerinin varlığı ve eğitici boyutu olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda bakıldığında çocuk için de edebiyatın öneminin ne kadar büyük olduğu anlaşılacaktır.

Santrock (1995) yaşam boyu gelişim çizgisinde çocuk kavramını iki yaş ile ergenlik çağı arasındaki bireyleri tanımlamak için kullanmıştır. Sınar’a (2006, s.

175) göre çocuk edebiyatı, iki yaştan başlayarak ergenlik dönemine kadar geçen süreci kapsamaktadır. Toplumlara göre değişmekle birlikte genellikle on sekiz yaş altı insanlar çocuk olarak tanımlanmaktadır. Böyle bakıldığında çocuk edebiyatının hedef kitlesi geniş gibi görülse de Şirin'e (2007) göre çocuk edebiyatının yaş sınırı on ikidir.

Güleryüz (2002) çocuk edebiyatını, üç yaşla ergenlik çağı arasındaki çocukların bilişsel ve duygusal dünyasını sözlü ve yazılı sanat ürünleriyle besleyen etkinlikler alanı olarak tanımlamıştır. Sözlü ve yazılı sanat ürünleri kavramı alanı geniş bir kavram olarak karşımıza çıksa da çocuk edebiyatı olarak bir edebiyat alanının var olması ve çocuklar için yazılmış, çizilmiş, söylenmiş ürünlerin var olduğunu belirtmesi açısından bu tanım önemli bir tanım olarak çıkmaktadır karşımıza.

Günümüze kadar çocukluk gibi çocuk edebiyatının da birçok tanımı yapılmıştır. Bazı edebiyatçılar ise çocuk edebiyatı için ayrıca bir tanımlamaya ihtiyaç olmadığını yani çocuk edebiyatının ayrı bir edebiyat olmadığını düşünmüşlerdir. Ancak çocuk edebiyatının günümüzde artık farklı bir edebiyat gibi algılandığı görülmektedir. Birçok edebiyatçı ve bilim insanı çocuk edebiyatını ayrıca tanımlama gayreti içindedir. Şirin (2007, s. 26-27) “çocuk edebiyatı, çocukluğu ve çocuğu anlayan edebiyattır ve kaynağı da sınırı da çocuk ve çocukluktur” der. Ayrıca çocuğu ve çocukluğu anlamayı içermemiş bir metnin okurunun ne çocuk ne de yetişkin olabileceğini vurgular.

Çocuk edebiyatı hedef kitlesi çocuk olan, çocukların sevebileceği eserleri kapsayan edebiyattır. Dilidüzgün (2010) çocuk edebiyatının da yetişkinler için üretilen edebiyat ürünleri gibi öncelikle edebiyat olduğunu vurgulamıştır. Sınar (2006, s. 225) da çocuk edebiyatını “İki yaştan başlayarak ergenlik dönemine kadar geçen süreçte çocukların hayat tecrübeleri, ilgi, ihtiyaç, gelişim ve algılama düzeylerine uygun olan bütün nitelikli (estetik ve edebî) metinleri kapsayan edebiyat.” şeklinde tanımlamaktadır. Ciravoğlu'na (2000, s. 11) göre, “henüz yetişkin olmayan ve eğitilmesi gereken, toplumumuzun en genç üyelerinin düşünce dünyalarına seslenebilecek sözlü ve yazılı ürünlerin tümüne çocuk edebiyatı adı verilmektedir.”

Çocuk edebiyatı: “Çocukların okuması için yazılmış, derlenmiş, veya yayımlanmış olan bütün yayınları içine alır” (Enginün, 1991, s. 392), “çocuğun duygu, düşünce, hayal, istek ve özlemlerine cevap vermek amacıyla oluşturulan bir edebiyattır” (Çılgın, 2007, s. 13), “Çocukların büyüme ve gelişimlerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır” (Yalçın ve Aytaş, 2003, s. 17). Çocuk edebiyatı kavramının yapılmış birçok tanımından hareketle çocuk edebiyatının; çocuğa göre olması, çocuğun hayallerine, duygularına önem veren bir edebiyat olması yani çocuğun dünyasından hareketle oluşturulması gerektiğini ve nitelikli olma zorunluluğu olduğunu söylemek mümkündür.

Aslan’a (2007) göre;

Anadili öğretiminin en başat görevi yazın okuru yetiştirmektir. Bunun yolu da çocukları küçük yaşlardan başlayarak nitelikli çocuk yazını ürünleri ile buluşturmaktan geçer, çocuk yazınının en önemli işlevlerinden biri onların anadili gelişimlerine katkı sağlamaktır. Yazınsal nitelikli çocuk kitapları, çocuklara anadillerinin söz varlığını, zenginliğini, inceliklerini kısaca tüm anlatım olanaklarını sunar, böylece onlarda dil bilinci ve duyarlılığın olmasını sağlar (s. 32).

Aslan’ın da belirttiği gibi çocuk edebiyatı nitelikli çocuk kitaplarından müteşekkil olmalıdır.

Çınar (2009) herkesin olduğu gibi çocukların da başta edebiyat olmak üzere sanat tüketme haklarının olduğunu belirtir. Çocukların ön öğrenme eksikliği nedeniyle yetişkinlerden farklı olarak, onlara yönelik özel bir edebiyatla bu ihtiyaçları karşılanmaktadır ve böylece çocuk edebiyatı ortaya çıkmaktadır. Yine Çınar (2009) çocuk edebiyatını; çocukluk çağında bulunan kimselerin, olay, düşünce, duygu ve imgelerine yönelik usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ya da geleneğin oluşturduğu üstün sanat niteliği taşıyan sözlü ve yazılı ürünlere verilen genel ad olarak açıklar.

Sever’e (2010, s. 45) göre “çocuk edebiyatı da yetişkin edebiyatı gibi öncelikle edebiyattır ve edebiyat niteliklerinden ödün vermemelidir.” Yani çocuklar için yazılan edebî eserler de yetişkinler için yazılan eserler gibi gerçekten

edebî eser niteliği taşımaktadır. Bu eserler, okuyucusu çocuktur diye hafife alınmamalı ve çocukların edebî zevkini geliştirecek onlara edebiyatı sevdirecek, onların dünyasına hitap edecek eserler olmalıdır.

“Çocuk edebiyatı çocuğa uygun olmalı ancak çocukça olmamalı, çocuğun kültür gelişimine, düş gücünün gelişmesine, okuma alışkanlığı kazanmasına katkıda bulunacak nitelikler içermelidir” (Dilidüzgün, 2004, s. 18). Çocuk edebiyatı çocuğun hayalle ilgisini geliştirmeli, hayal dünyasına katkı sağlamalıdır.

Ayvazoğlu (1989, s. 86) da çocuk edebiyatının önemini şöyle vurgulamaktadır : “Çocuklar için yazan kişinin her şeyden önce sanatçı olması, onlara bir şeyler öğretmeye, olumlu mesajlar vermeye çalışırken, aynı zamanda estetik bir haz duyurabilmesi, ana dilinin inceliklerini öğretmeye çalışması da gerekir.” Ayrıca Akengin (1987, s. 311) “edebî olmak” endişesinden uzak bir çocuk edebiyatı düşünemediğini” ve özellikle ilk ve ortaokullardaki Türkçe kitaplarında bu endişenin güdülmediğini söylemektedir. Çocuk edebiyatı, mutlaka estetik değer ifade etmek ve edebî zevk kazandırmak amaçlarını önde tutmalıdır.

Şirin (2007, s. 16) “çocuk edebiyatı”nı en genel tanımıyla “Temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında edebiyat, sanat ve estetik yönden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır.” şeklinde tanımlamaktadır.

Bu tanımlara bakıldığında da ister edebiyatın kendisi olsun ister geçiş dönemi edebiyatı olsun, çocuklar için edebiyatın elzem olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Çocuklar için edebiyat, vazgeçilmez bir unsurdur.

Birçok eser türü çocuk edebiyatı olarak değer kazanabilir. Başka bir deyişle çocuk edebiyatı türleri arasında birçok tür sayılabilir. Sınar’a (2006) göre bilmece, tekerleme, destan, efsane, masal, şiir, hikâye, roman, anı, biyografi, mektup, gezi yazısı, deneme, sohbet, makale, tiyatro çocuklar için yazılan edebî türlerdendir. Ciravoğlu (2000) da çocuklar için yazılan türleri masallar, hikâyeler, romanlar, anılar, biyografiler, gezi yazıları, şiirler olarak sıralar.

Yetişkin edebiyatında var olan hemen her tür çocuk edebiyatında da yerini alabilir. Ancak bu türler arasında en önemli ve öncelikli olanı şiirdir. Şiir kolay okunabilmesi ve akılda kalıcılığı sayesinde çocuklar tarafından en sevilen türdür. Sapaş (1993), şiir bir dilin imbikten süzölmüş, billurlaşmış bir şeklidir; dilin bütün unsurları ahengi, güzelliği ayrıca şairin hayal ve düşünce dünyası şiirde kemale eriyor, demektedir. Böyle önemli bir türün çocuklar için de önem derecesi yüksektir.

“İyi bir çocuk kitabı nasıl olmalıdır?” sorusu birçok kişi tarafından birçok kez sorulmuştur. Birçok araştırmacı da bu soruya yanıt vermiştir. Arbuthnot (1964) çocuk kitaplarının, çocukların; başarma, fiziksel rahatlama, bilgi edinme, sevme ve sevilme, bir yere veya bir şeye ait olma, değişme ve güzellik ihtiyacını karşıladığı konusunu gündeme getirmiştir (Akt. Kocabaş, 1999). Oğuzkan’ın (1981) çocuk edebiyatı tanımında da çocuk edebiyatı “Usta yazarlarca, özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan yapıtlardan oluşan yazın” olarak karşılık bulmaktadır. Bu bağlamda çocuklar için yazılan bütün kitaplarda ve edebî türlerde bazı kriterler aranmalıdır.

Şiir

“Şiir, edebiyatın en önemli ve insanları en çok etkileyen türlerinden biridir. İnsanlar, tarihi çağlar başlamadan önce -yazı kullanılmadan- şiirler okumuşlar, dertlerini ve umutlarını şiirlerle dillendirmişlerdir” (Topçuoğlu ve Sevimli, 2014, s. 97). Şiirin etkisi yüzyıllarca toplumları ve bireyleri etkileyerek, önemini kaybetmeden süregelmiştir.

İnsanlar, duygu yoğunluğuna uygun bir tür olan şiirle, kendilerini daha iyi ifade edebilir ve diğerleri ile duygu etkileşimi yaşarlar. Türkçe Sözlüğü’nde (TDK) “Seslerin, ritimlerin, uyumların kaynaşmasıyla en güçlü duyguları, izlenimleri, coşkuları canlandırma ve etkileme sanatı” olarak açıklanan şiirin önemi geçmişten günümüze kadar kaybolmamıştır ve kaybolmayacaktır.

“Şiir, kelimelere duyguların ve ritmin eşlik ettiği, düşler dünyasını perçinleyen bir yazı biçimidir, duygu ve düşüncelerin yaratıcı bir dil ile kalbe ve zihne ulaşmasıdır” (Kaya, 2013, s. 50). “Şiir duygulara hitap eden, orada kök salıp yeşeren, meyvesini hayallerle süsleyip, ahenkle sergileyen bir sanattır. Bu sanatın

araç ve amaç olarak kullanımı, diğer edebî türlerden farklı ve özel bir yere sahiptir” (Yalçın ve Aytaş, 2005, s. 307).

“Şiir gerek içerik, gerek söze dönüştürme, gerek sunuluş açısından; özgün, etkilemeye, duygulandırmaya yönelik, yaratı niteliği taşıyan bir söz sanatı ürünüdür” (Aksan, 1993, s. 8). Şiir için, duygu ve düşüncelerin insan zihninde yaptığı raksın ortaya dökümüdür, diyebiliriz. Paul Valery, “Şiir çılgınlarm, gözyaşlarının, okşayışların, iç çekişlerin belirsiz olarak anlatmaya uğraştıkları şeyi veya şeyleri konuşulan dilin gereçleriyle anlatmak ve yeni bir varlığa sahip kılmak gayretidir” (Çetişli, 2002), der. Şiir, sanatların en eskisi ve sanatın kendisidir.

Levin (1977) şiiri söylemin biçimi ile anlamının yüksek bir düzlemde birleşmesi şeklinde tanımlamıştır. Cemiloğlu (1998) ise şiiri “duyguları anlatan metinler” olarak tanımlamış ve şiirin duygusal yönünü vurgulamıştır. Şiirin yalnız anlam ya da şekil olmadığı, ikisinin birleşmesiyle ortaya çıkan bir kavram olduğu görülmektedir.

Yavuz (2010, s. 56), şiirin kendine has bir dünyası olduğunu, şiir gerçeklik ilişkisi bağlamında şöyle açıklamıştır :

“Şiirin gerçeklikle olan ilişkisi, problematiktir: Gerçeklik, herhangi bir değiştirime uğratılmaksızın dile getirildiğinde, şiir olmaz; değiştirime uğratılarak dile getirildiğinde ise, gerçeklik olmaktan çıkar. Bu problematik ilişkisinin çözümü, şiir dilini gündelik konuşma dilinden ayırmak; şiir dilini ‘sembolik dil’, gerçekliğin dilini de ‘gündelik konuşma dili’ olarak belirlemektir. Böylece gerçeklik, dünyaya ait bir gerçeklikten, şiire ait bir gerçekliğe dönüşür: Dünyaya ya da doğaya ilişkin gerçeklikle, sanata, dolayısıyla da şiire ait gerçeklik ayrımı ortaya çıkar.”

Şiir, anadil eğitiminde de sıkça başvurulan yazın türlerinden biridir. Türkçe ders kitaplarına alınan şiirler, dil öğretimi materyali olarak kullanılırken aynı zamanda şiir türünün özgün yapısını da yansıtacak nitelikte metinler olmak durumundadır (Bayat, 2012). Şiirin ne olursa olsun şiir özelliği taşıması gerekmektedir.

Deperrois (1999)'ya göre şiir çocuğun yaşamında önemli bir rol oynar. Onun imgelem yetisinin gelişmesine, benliğinin oluşmasına ve toplumsallaşmasına katkıda bulunur (Akt: Aslan, 2007). Çocukların gelişiminde ve hayatı anlamlandırmalarında şiirin önemi büyüktür. Bu bağlamda düşünüldüğünde de bir “çocuk şiiri” kavramına ihtiyaç vardır. Çocukların da şiiri tanımları ve şiirle haşır neşir olmaları elzemdir.

Şiirin öğretimi kolaylaştıran bir yanı vardır. Çünkü şiir insan doğasıyla uyum içindedir. Roe ve Ross'a göre (2006) şiir, her öğretmenin günlük öğretim repertuarında olması gereken yararlı alanlardan biridir. Şiire gereken önemin verilmesi ve şiirin çokça kullanılması eğitim açısından da çok faydalıdır.

Ercan (2014) şiir ile öğrencilerin tüm öğrenme alanlarındaki kazanımları edinmesinin sağlanabileceğini, şiir metnelerinin öğrencilere estetik bir bakış açısı kazandırmada ve çeşitli ahenk unsurları içermesi ile de ritim duygusunu oluşturmada oldukça etkili olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda şiirin çocuklar için önemi bir kez daha düşünülmelidir.

Çocuk şiiri

Çocuklar için edebî türler önem arz etmektedir. Bununla birlikte edebî türler içinde şiirin çocuklar için önemi daha da fazladır. Okunması, ezberlenmesi kolay ve zevkli olan şiir türü çocuklara ayrı bir haz vermektedir. Arıcı (2012, s. 69) “İlköğretim öğrencileri şiir okumayı çok severler, bu da şiirlerin coşkulu, heyecanlı olmalarından kaynaklanmaktadır” demiştir. Önkaş'a (2009, s. 2) göre “Bir üst dil ürünü olan şiirin, çocuğun duygu dünyasının gelişmesinde ayrı bir yerinin olduğu muhakkaktır.” Şiir, kısa mısralardan oluşması ve ahenk yönü ile çocuğu nesirden farklı olarak daha sıkı sarar.

Çocuk şiiri, çocukların yetişkinlerden farklı bir dünyalarının olduğunu ve onların da yetişkinlerden ayrı bir sanat haklarının olduğunu kabul edilmesiyle ortaya çıkmış olan ve çocuk edebiyatı içinde yer alan bir kavramdır. Ciravoğlu (2000, s. 132) çocuk şiirini “Seslerin, ritimlerin, uyumların kaynaşmasıyla çocuklar üzerinde güçlü duyguları, izlenimleri, coşkuları canlandırma ve etkileme sanatına ‘çocuk şiiri’ adını veriyoruz.” şeklinde tanımlar. “Şiirin'e göre de

çocuğun şiire ilgisi ana dilinin söz varlığıyla ilişki kurmaya başladığı dönemde başlar.” (Krehiç, 2013, s. 42-43).

Şiirsellik çocuğun doğasında mevcuttur. Şarkılara tempo tutarken, oyun oynarken çocuktaki şiirselliğin hissedilebileceğini söyleyen Akyol’un (2006) bu sözleri de çocukla şiiri ayrılmaz bir parça gibi görmemizi sağlar. Çocuğun şiirle zaten bir bağı varken bize düşen görev, bu bağı yok etmek değil; daha da güçlendirmek yani çocuğun şiirle ilgisini geliştirip artırmak amacıyla çaba göstermektir.

Çocuk şiiriyle ilgili durum da çocuk edebiyatından çok farklı değildir ve hâlen kesin bir tanımlamaya ve açıklığa sahip değildir. Kimilerine göre çocuğa yönelik yazılan şiir, kimilerine göre çocuğu konu alan şiir, kimilerine göre çocuk diliyle yazılmış olan şiir olarak nitelendirilen çocuk şiiri için, “yetişkinler için yazılmış şiirlerden çocuklara özel duyuş ve düşünüş biçimlerinin farklılığıyla ayrılan, onlara dil bilinci kazandırabilecek, onları dilin güzellikleriyle karşılaştırabilecek, sözcük dağarcığını geliştirebilecek, kültürümüze ait değerleri yaşı ve seviyesine uygun bir şekilde sunabilecek şiir demek doğru ve yerinde olacaktır” (Yalçın ve Aytaş, 2005).

Aytaş (2001) “çocuk” kavramının niteliğinin bir ayırım yapmayı gerektirdiğini belirtmiş, “çocuk şiirini” bir zorunluluk şeklinde görmüştür. Ayrıca çocuklar için edebiyatın ve çocuk edebiyatının bir türü olan şiirin usta kalemlerce ele alınması gerektiği düşüncesini ileri sürmüştür.

Yıldırım (2012) yapmış olduğu araştırmasında Yılar ve Turan’dan (2010) çocuk şiiriyle ilgili şu tespitleri aktarmıştır (s. 16) :

“Prof. Leland Jacobs çocukların kendi ihtiyaç ve ilgilerinin olduğuna inanarak onlara göre edebî eserler yazmak gerektiğini savunur ve yetişkinlerin hoşlandığı edebî eserleri çocuklara okutmayı düşünenlerin çocukları “yetişkin dalkavukluğu” yapmaya zorladığını söyler. Buna karşın Mehmet Kaplan “Çocuklar İçin Şiir” adlı makalesinde “çocuk şiiri” başlığını anlamsız bulur ve çocuklar için şiir yazmak yerine yetişkinler için yazılmış şiirleri çocuklara okutmanın daha doğru olacağı görüşünü savunur. Oğuz Kazım Atok da Mehmet Kaplan’ın görüşüne

paralel olarak sanatın çocuğa indirgenmesinden ziyade, çocuğun sanat düzeyini yükseltmek için yetişkin şiiriyle eğitilmesi gerektiğini savunur.”

Şirin'in (1984, s. 61-64) “Çocuk Şiiri Nedir? Soruşturması” isimli araştırmasına katılan Mehmet Kaplan, Cahit Külebi, Hasan Lâtif Sarıyüce, İlhan Geçer, Kemal Demiray, Mehmet Başaran, Ahmet Efe, Hasan Demir gibi başarılı şair ve bilim insanları da çocuk şiiri ile ilgili fikir birliğine varamamışlar aksine her biri birinden farklı görüş dile getirmişlerdir. Şirin, bu konuşmasında fikirlerini şöyle dillendirmiştir:

Çocuk şiiri denilince birçok görüş öne çıkmaktadır. Bilindiği gibi, çocuk şiirinin çocuğun dil sanat eğitiminde çok önemli bir yeri vardır. Gerek eğitim gerekse estetik zevk açısından çocuk şiiri çocuk edebiyatının en etkili türü kabul edilmektedir. Şiir dil, sanat ve musiki açısından çocuk ruhunu en kolay kanatlandıran bir etkiye sahiptir. Öyleyse iyi bir çocuk şiiri nasıl olmalıdır? Bu konuda bazı ölçüler belirlemek ümidiyle ilim adamları ve sanatkârlara aşağıdaki soruları yönelttik :

- Çocuk şiirinin dil ve sanat açısından özellikleri nelerdir?
- Çocuk şiirinin kaynakları deyince ne anlaşılmalıdır?
- Günümüz çocuk şiiri gelenekten nasıl faydalanabilir?
- İdeolojik çocuk şiirini nasıl karşılıyorsunuz? (Şirin, 1984)

Bu yöneltilen sorulara Mehmet Kaplan : “Ben çocuklar için ayrı bir şiir çeşidi olduğuna inanmıyorum. Çocuklara da gerçek şairlerin eserleri okutulmalı hatta ezberletilmelidir. “Cahit Külebi : “Bence çocuk şiirlerinin ilk kaynağı ninniler, masallar ve onun anlayabileceği hikâyelerdir.” İlhan Geçer : “Çocuk şiiri yazarken, sanat endişesi başta gelmelidir. Çocuk şiirinde de konu ve muhtevanın edebî bir değer taşıması lazımdır.” Mehmet Başaran: “Çocuğa seslenen, onun da sevebileceği şiirler, öncelikle sanat ürünü olmalı. Onun dil, düşünce duyarlık dünyasına uygun düşmeli.” cevaplarını vermişlerdir.

Aytaş ve Yalçın, Çocuk Edebiyatı adlı eserlerinde dünya edebiyatında pastoral ve didaktik anlayışın çocuk şiirlerine hakim olduğunu, bizde de buna benzer bir durumun görüldüğünü, didaktik şiirin daha baskın tema olarak çocuk şiirimize yansıdığını belirtirler (Yalçın ve Aytaş, 2005). Bu durum çocuğun

eğitilmesi gereken kişi, Şekil verilmesi gereken bir varlık olarak algılanmasından kaynaklanmaktadır. Eğitcilik sanatsallığın 6n6ne geğtiğinde 6ocuğa edebiyat zevki ve okuma alışkanlığı kazandırmak m6mk6n olmaz. Okullarda sanat değeri olmayan, 6đretici, 6ocuğun kulağını 6eken manzumeleri Şiir olarak okuttuğumuz s6rece sanat eğitiminden s6z edemeyiz. İyi bir 6ocuk Şiiri 6nce sanatsal kaygı taşımalıdır.

6ocuk Şiiri ile ilgili fikir birliği bulunmamakla beraber hâkim g6r6şlerden yola 6ıkararak 6ocuğun sevebileceği, anlayabileceği, onu geliştirebilecek sanat değeri y6ksek Şiirlere 6ocuk Şiiri diyebiliriz. Şiirler, 6ocukların sevin6, h6z6n, acı, korku, endişe gibi duygularını yansıtmaya ve onların duygularını eğitmeye en elverişli yazınsal t6rd6r. Şiir, 6ocuğun duygu ve d6ř6nce gelişiminin en 6nemli ara6larından birisidir (Nas, 2004).

6ocuk Şiirlerinde bulunması gereken bazı 6zellikler vardır. Kiefer (2010), 6ocuk Őiirindeki temel 6zelliklerin yetişkinlere y6nelik Şiirlerle aynı olduğunu, farkın sadece “6ocuk Őiirindeki yaşam boyutunun 6ocuğa g6re olması” olduğunu dile getirir. 6ocuk Şiirleri de, bir metin olarak d6ř6n6lmeli ancak muhatabının 6ocuk olduğu da unutulmamalıdır.

Bahar (2010), iyi bir Şiirin niteliğine dair b6t6n yazınsal 6l6t6lerin 6ocuklara sunulan Şiirler i6in de ge6erliyken, Yener’e g6re 6lkemizde 6ocuklara sunulan Şiirlerin niteliksiz olduğunu belirtmiş ve Yener’in bu d6ř6ncelerini şu s6zlerle aktarmıştır : “Yapmacık uyak yığınlarına eklenecek bir tutum i6 ses uyumu, iki gram da imge, işte size harika bir 6ocuk Şiiri. Ne var ki 6ocuklar o Şiirleri hi6 okumuyorlar, iyi de ediyorlar.” 6ocuk Şiirlerinin belirli 6l6t6leri olmalı ve 6ocukların okuyacağı Şiirlerin 6ocuk edebiyatı 6evresinde gelişmesi sağlanmalıdır.

6ocuk Şiirinin 6zellikleri

Yetişkinler i6in yazılmış Şiirler salt Şiir olma 6zelliğinden dolayı bir 6ocuğu da etkileyebilir. Ancak 6ocuklar i6in ayrı bir Şiir sanatının var olması gerektiği g6n6m6zde bir6ok bilim insanı ve sanat6ı tarafından kabul edilmekte ve dillendirilmektedir. Bu bağlamda 6ocuklar i6in yazılan Şiirlerin yetişkinler i6in yazılanlardan farklı olduğunu s6ylemek yanlış olmayacaktır.

Çocuğun hayatı boyunca karşılaşılabileceği hüznün, endişe, kızgınlık, sevinç, umut, kıskançlık vb. gibi duyguları şiirde görmesi çocuğun duygusal yönden tamamlanmasına da olanak sağlayacaktır. Bu duygularla şiirler aracılığıyla tanışan çocuk gerçek yaşamda karşılaştığı duygulara daha kolay uyum sağlayacaktır.

“Çocuk küçük yaşta ninnilerle, tekerlemelerle, bilmecelerle tanışır; bunlar ezgisi olan sözlü ürünlerdir. Dolayısıyla ninni, bilmece, tekerleme çocuğun yaşamına erken yaşta şiirle girer. Gittikçe çocuk şiir dinlemekten, okumaktan hoşlanır. Olaylara, doğaya bakış açısından şairle çocuk arasında benzerlikler vardır” (Gökşen, 1966, s. 303). Bu durumu Oğuzkan (2000, s. 249) şöyle belirtiyor: “Çocuk daha konuşmaya başlarken şiir cümlesinin yapısına uygun bir yol tutar, kafiyeli olan ve ses özelliği bakımından birbirine çok benzeyen kelimeleri kullanır. Esasında, dikkat edilirse, çocukların kelimelere başka bir hava, başka bir güzellik kattıkları görülür. Onlar yetişkinlerin klişe halinde kullandıkları sıfat takımlarına, mecazlara ve benzetmelere pek itibar etmezler. Kendi iç dünyalarını ve düşünme tarzlarını yansıtan şekilleri tercih ederler. Böylece, şairle çocuk anlatım serbestliğinde, yenilik ve tazelik ardında gitmekte birleşmiş olurlar.” Çocukla şiir arasındaki bağın doğallığı açıkça görülmektedir.

Yetişkinler için yazılan şiirlerin sanatsal bağlamda olsun duygusal bağlamda olsun nasıl değişik ölçütleri varsa çocuklar için yazılan şiirlerin farkını ortaya koyan ölçütlere de ihtiyaç vardır. Çocuklar için yazılan şiirler okuyucusu küçümsenen, nasıl olursa olsun mantığı ile ortaya konulan şiirler olmamalıdır. Hatta çocuklar için yazılan şiirler birçok bakımdan daha iyi olmalıdır. Bunlar hem sanatsal değer taşımaları hem de çocuğun ilgisini çekebilecek onu etkileyebilecek şiirler olmalıdır.

Çocuklar, kendi ruhlarına seslenen şiirleri sevdikleri kadar kulaklarına hoş gelen şiirleri de severler. Bu açıdan bakıldığında çocuklara şiir zevki aşımak için şiirin kendine has ahenk özelliklerinden faydalanmak gerekir. Ahenk özelliklerinin çocuklar için önemini anlamak için Çılgın'ın (2007, s. 180) şu ifadesi kayda değerdir : “Çocuk ve şiirin birçok ortak noktada birleştiği görülür. Sözgeleş, konuşmayı öğrenme aşamasındaki bir çocuğun kafiyeli ve benzer sesleri taşıyan kelimeleri tekrarladıkları görülür.” Buna dayanarak uyak, redif,

ölçü gibi ahenk unsurlarının çocuk şiirlerinde yer almasının kaçınılmaz olduğu söylenebilir.

Ayrıca çocuklar için yazılan şiirler bir nasihat havasından uzak olmalıdır. Çocuklara doğrudan bilgi veren şiirler ters tepki yaratabilir. Yani ana fikir doğrudan verilmemelidir çocuk şiirlerinde. Şiirin içine yerleştirilen ana fikir çocuk için şiiri daha etkili hale getirir. Ayrıca çocuklar için yazılacak şiirlerde konu sınırlaması olmamalıdır. Yaşamda olan ve çocuğun karşılaştığı her şey çocuk şiirinin konusu olabilir. Ama şiirler çocukların yaş, ilgi, ihtiyaç ve gelişim özelliklerine uygun olarak yazılmış olmalıdır.

Çocuk kitaplarında, çocukların yeni yaşantılar kazanmalarına olanak sağlayan en temel öğelerden biri de öykündükleri kahraman/kahramanlar ve onların nitelikleridir. “Kahramanların fiziksel ve ruhsal özelliklerinin abartıya kaçılmadan iyi geliştirilmiş olması, kahramanların öyküdeki olaylara yön veren etkin kişiliği çocukları kahraman/kahramanlarla özdeşim kurmaya yöneltir” (Lukens, 2007; Sever, 2008). Buradaki özelliğin olay yazıları için geçerli olduğu düşünülebilir ancak çocuk şiirlerinde de çoğu kez kahramanların yer aldığı unutulmamalıdır. Dolayısıyla bu özelliğin çocuk şiiri için de geçerli olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Çocuk için yazılmış şiirler çocuğun birçok ihtiyacına cevap vermelidir. Bu ihtiyaçların başında gelen en önemli unsur da sevgidir. Syvertsen (1988, s. 130) çocukların sevgi ihtiyacının önemini şu alıntıyla açıklar : Astrid Lindgren diyor ki: “Çocuğu sevgiyle yetiştirin. Onlara sevgi verin. Daha fazla sevgi, daha fazla sevgi. Halk akıllı selimin o zaman yaratılacağını göreceksiniz.” Bu bağlamda düşünüldüğünde çocuklar için yazılan her eserin çocuğa sevgi duygusunu aşılması gerektiğini söylemek mümkündür.

Çocuk edebiyatının en temel işlevi, çocuklara okuma sevgisi ve okuma alışkanlığı kazandırmasıdır. Bununla birlikte çocuk edebiyatı türlerinin, çocukları nitelikli metinlere yöneltebilen, onlara zamanla okuma kültürü kazandıran eserler olması gerekir. “Çocuklar adına üretilen nitelikli yayınlar çocuk-edebiyat-sanat etkileşiminin kapısını aralayan etkili bir uyarandır” (Dağlıoğlu ve Çakmak, 2009, s. 512). Buradan da anlaşılacağı gibi bir metni-şiiri- çocuklar için yazarken daha dikkatli olunmalı ve onun ruhuna seslenilmelidir.

Ciravoğlu, birçok ocuk edebiyatısının da üzerinde durduğu ocuk Şiirinin özelliklerini yani nitelikli bir ocuk Şiirinde bulunması gereken zellikleri Şu Şekilde sıralamıştır (2000, s. 132).

ocuk Şiirlerinin zellikleri :

- ocuk Şiirlerinde hayal gücü özelliği vardır.
- ocuk Şiirlerinde duygusallık önemli bir özelliktir.
- ocuk Şiirlerinde uyum(ahenk), lc(vezin) yeterli lcde mevcuttur.
- ocuk Şiirleri düz yazılara göre daha sanatlı olma özelliğini taşır.
- ocuk Şiirleri kolay akılda kalacak ve giderek ezberlenecek düzeyde olmalıdır.
- Şiirlerde akıcı bir dil kullanılmalıdır.
- ocuk Şiirlerinin konuları genellikle ocuk dünyasını ileriki dönemlere taŐıyacak, yaşama sevinci ve coŐku veren izlenimlerden oluşan özellikte olmalıdır.
- ocuk Şiirlerinde yapısal uyum gerekmektedir.
- ocuk Şiirlerinde kelime yapısında genellikle yumuŐak heceler, sevgiyi kucaklayan vurgulamalar olması vazgeçilmez bir özelliktir.
- Şiirlerde duyguların belli bir plan ve sırayla ele alınması iŐlenme gereği vardır.
- Sanatlar, ocuk dünyasının kavrayacağı düzeyde olmalıdır.
- Şiirin akıŐını uyumunu bozan kelimeler bulunmamalıdır.
- Şiirler kısa olmalıdır. Uzun soluklu Şiirler dikkat dağıtabilir.
- Şiirde uyak mısra sonlarında olmalı ve uyum içinde tekrarlanmalıdır.
- Betimlemeler açık, sade, vurucu olarak dizeleŐmelidir.
- Hece vezninin lcleri veya bu lclere yakın mısra düzeni ile kurulan Şiirler ocuk eğitiminde yararlı olacaktır.

- Şiirlerde işlenen konular yurt sevgisi, aile sevgisi, ahlaklı olmak, yaşama sevinci vb. duyguları geliştirici özellikte olmalıdır.

Ayrıca farklı kaynaklarda çocuk şiirlerinin özellikleri arasında şunlara yer verilmiştir :

- “İyi bir çocuk şiiri öncelikle kafiyeli, ölçülü ve ritimli değildir. Şiirin kafiyeleri çocuğun rahatlıkla seçebileceği ölçüde belirgin olmalı ve birbirinden uzak olmayan mısraların sonunda bulunmalıdır. Hece ölçüsü tercih edilmeli ve hecenin kısa kalıpları-yedili, sekizli- kullanılmalıdır. Bunlar çocuktaki ritim duygusunu geliştirir ve şiirin kolay ezberlenmesini sağlar. Serbest tarzda yazılmış şiirler küçük çocuklar için uygun değildir” (Çılgın, 2007, s. 182).
- “Her mısra ya da beyit ayrı bir cümle olmalı, yani beyit ile anlam da bitmiş bulunmalıdır. Böylece şiir çabuk anlaşılmalıdır” (Gökşen, 1966, s. 137).
- “Tasvirler yalın ve kesin olmalı” (Oğuzkan, 2000).
- “Dilin sesini vurgulamalı ve çocuğu kelimelerle oynamaya teşvik etmelidir” (Çılgın, 2007, s. 182).
- “Çocuğa yeni bir bakış açısı kazandırmalıdır” (Çılgın, 2007, s. 182).
- “Şair, şiirde kendi çocuk dünyasından izler yaşatmak yerine, kendisini çocuğun yerine koyarak ve ona onun diliyle hitap ettiği oranda çocuk şiirinde başarılı olur” (Yalçın ve Aytaş, 2005).
- “Çocuğu hafife almamalı, çocuksu olmamalı, çocuğun seviyesinden daha düşük bir ifade tarzı kullanılmamalıdır” (Çılgın, 2007, s. 182).
- “Konusu çocuğa hoş gelmeli, çocuk için anlamlı olmalı, çocuğun egosunu coşturmalı, çocuğu harekete geçirmeli ve onu tebessüm ettirecek çağrışımlar yaptırabilmelidir” (Çılgın, 2007, s. 182).
- “Hayaller çok belirgin olmalı. Tasvirler tam ve kesin yapılmalıdır; anlatım mecazlı ve kapalı olmamalıdır” (Gökşen, 1966, s. 137).
- “Bol miktarda edebî sanat kullanmak doğru değildir. Edebî sanatlara ölçülü bir şekilde yer verilmelidir” (Çılgın, 2007, s. 182).

- “Duyguların çözümünden çok, olaylara yer vermeli ve bunlar da sınırlı bilgiye ve basit denemelere dayanmalıdır” (Gökşen, 1966, s. 137).

Ayrıca çocuk şiirlerinin çocukların dünyasını yansıtması, ruhsal ve bilişsel ihtiyaçlarını karşılaması, çocuklara önem vermesi hülusa çocuğun dünyasına seslenmesi gerektiği sonucuna varılabilir. Bu özelliklerden yola çıkarak şiirlerin “çocuğa göre”lik durumu ele alınabilir.

Metin

Duygu ve düşüncelerin kâğıt, taş vb. üzerinde kelimelere dökülmüş biçimi olarak tanımlamak mümkündür, metni. Hartman ve Allison (1996), da metni, bir fikrin veya deneyimin yazılı olarak ifade edilmesi olarak tanımlanmışlardır. Sözlü dönemde, sözle oluşan metinler var olsa da o metni günümüze taşıyan yazıdır; bu bağlamda metne, yazılı anlatım biçimidir, denilebilir.

Aktaş (2009, s. 188) metni, “iletişim amacıyla oluşturulan anlamlı yapı” olarak görmektedir. Ayrıca metin, çok farklı düzeylerde dille iletişimde bulunmak amacıyla oluşturulan anlatma ve anlaşma aracıdır, sözleriyle de metnin amacını açıklamıştır. Bu bağlamda düşünüldüğünde metni bir iletisi olan yapı diye tarif etmek de mümkündür. Zaten metinlerin insanların iletişim ihtiyacından doğmuş olduğu bilinmektedir. Amacı iletişim olan metinlerin iletisiz olması düşünülemez.

Metin kelimesi Latince “textus” kelimesi ile karşılık bulmaktadır ve bu kelime Latince kumaş parçası, dokuma anlamlarına gelmektedir. Akbayır’a (2007) göre bir kumaşın dokuyucunun elinde yüzlerce ipin ardı ardına, yan yana gelmesiyle oluşması gibi metin de yazarının, metni oluşturan öğeleri birbirine aşama aşama eklemesiyle bir “dokuma” süreci sonunda oluşmaktadır. Bir kumaşta bulunan ilmikler nasıl birbiriyle ilgiliyse, metinde bulunan parçalar da birbiriyle öyle sıkı sıkıya ilişkilidir.

Metin kendisini oluşturan parçalar arasındaki uyum ile ortaya çıkan bütüncül bir yapıdır. Bu bütün bir araya gelirken parçaların birbiriyle ilişkisi de rast gele değildir. Bir metnin oluşumu için bazı kurallardan söz etmek mümkündür. Bu kurallara metin olma kuralları yani metinsellik ölçütleri demek doğru olacaktır (Mert, 2013).

Kanatlı (1998) da bir dilsel olgunun metin olabilmesi için, dilbilgisel ve konusal bütünlüğünün yanı sıra, özellikle bir iletişimsel işlevi olması gerektiğini vurgulamıştır. Kanatlı, metni bir örgü ya da doku olarak betimlemiştir. Yani metin; asıl amacı iletişim olan ve kendine has kuralları bulunan, ayrı parçaların anlamlandırılmasıyla oluşan bir bütündür şeklinde tanımlanabilir.

“Dilbilimsel açıdan metin, birbirini izleyen anlamlı bütünlükler oluşturan tümceler dizisidir” (Günay, 2007, s. 44). Metni bir tümceler dizisi olarak değerlendirdiğimizde bütün şiirler tümcelerle yazılmadığı için, şiir metnin dışında kalabilir. Ancak metin, özellikle de edebî metin tümcelerinin ötesinde bir anlam ifade etmektedir. Tümceler dizisi sözü edebî metni ifade etmekte yetersiz kalmaktadır. Vitacolonna (1988), “Metin onu oluşturan tümceler toplamından farklı, kendine özgü bir bütündür, sözcükler ya da tümcelerle değil, metinlerle bildirişim sağlanır” (Akt: Balyemez, 2011, s. 1) demektedir. Ayrıca Üstünova’ya (2002, s. 150) göre de “cümle, dil birimi olarak bir düşünceyi anlatmada yetersiz kalmaktadır.” yani ileti sadece cümleyle gerçekleşmemektedir.

Akyol’a (2003, s. 49-50) göre metinler dilsel ve semiyotik metinler olmak üzere ikiye ayrılır. “Dilsel metinler hikâyeler, kitap bölümleri, şiirler, makaleler, masallar vb. yazılımlardan oluşurken; semiyotik metinler resimler, fotoğraflar filmler, şarkılar, dramalar, haritalar, grafikler, beden dili vb. işaret ve çizimlerden oluşmaktadır.

Başaran ve Akyol (2009), dilbilimcilerin metnin farklı tanımlarını yapmış olduklarını ancak bu tanımların birbirleri ile çelişmediğini belirtmişlerdir. Ayrıca tanımlarda görülen farklılığın, araştırmacıların metne değişik açılardan bakmalarından kaynaklandığını dile getirmişlerdir. Bu bağlamda metnin, üzerinde herkesin fikir birliği sağladığı bir tanımının yapılmadığı fakat yapılan tanımlarının alan yazında bir zenginlik sağladığı söylenebilir.

Metinler, bir dilin uygulama alanlarını en güzel sergileyen dilsel öğelerdir. Dilidüzgün’e (2004) göre Türkçenin özenli kullanıldığı, sanatçı bakışı ve duyarlılığı ile oluşturulmuş metinler, öğrencinin dil konusundaki duyarlılığını da geliştirecektir. Bu nedenle özellikle de çocuklara eğitim vermek amacıyla yazılmış olan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin seçimine büyük önem verilmelidir. Öğrenciler, sanat değeri olan metinlerle tanıştırılmalıdır.

Metin dil bilim

Metinler türlerine ve biçimlerine göre değişik isimlerle adlandırılmaktadır. Güneş (2013), metinlerin konuşma veya sözle aktarılanlarına sözlü metin, yazılarla aktarılanlarına yazılı metin, resim, şekil, grafik vb. görsel sembollerden oluşanlarına da görsel metin denilmekte olduğunu ve ayrıca düzenlenme biçimine göre roman, hikâye, makale, fıkra, anı, şiir, vb. adlarla anıldığını belirtmiştir.

Metin kavramını araştıran, inceleyen bilim dalına metin dil bilim denilmektedir. Metin dil bilim, metni oluşturan öğelerin ve metindeki dilsel düzenlerin çözümlenmesiyle ilgilenen dil bilim dalıdır. Metin dil bilim çalışması, “Metin nedir ve metni metin yapan özellikler nedir, sorularına yanıt arayan bir dilbilim çalışması türüdür” (Uzun, 2013, s. 153). Şenöz’e (2005) göre bu disiplinin amacı, metin yapılarını, yani dil bilgisel ve içeriksel kurgulanış biçimlerini ve bildirişimsel işlevlerini ortaya çıkarmak ve uygulamalı örneklerle göstermektir (Akt: Başusta, 2009, s. 80). Metin dil bilim 1960’tan sonra gelişen fakat her geçen gün gerekliliğine daha fazla inanılan bir bilim alanıdır.

Dille ilgili çözümlenmelerin cümle düzeyinde kalması yetersiz görülmüş ve dil bilimi çalışmaları, cümle ötesi çalışmalara yönelmiştir. Böylece dil biliminde metin kavramı önem kazanmaya başlamıştır. “Bu yönelim metni cümle düzeyinden çıkarıp bir bütün olarak ele almayı hedefleyen metin dil biliminin (text linguistics) doğmasına yol açmıştır” (Keklik ve Yılmaz, 2013, s. 3).

Kocaman ve Osam, metin dilbilgisi (text grammar) ve metin dilbilimi (textlinguistics) olarak iki farklı terim kullanmış ve bu terimleri şu şekilde açıklamışlardır :

- Metin dilbilgisi: Tümce ötesindeki biçimsel ilişkiler yoluyla metnin oluşumunu açıklamaya çalışan dilbilgisi
- Metin dilbilimi: Yazılı ve sözlü metinleri, metinsellik koşullarını, metin türlerini inceleyen dilbilim dalı (Kocaman ve Osam, 2000; Akt : Balyemez, 2011, s. 4).

Metin dil biliminin araştırma alanı metnin bütünüdür. Metnin parçalarıyla metin arasındaki ilişki metin dil biliminin en çok üzerinde durduğu kavramdır. Bu anlayışla inceleme konusuna eğilen metin dil bilim; bir şiir, bir öykü, bir dilekçe

vb. her türlü dilsel olguyu metin yapan ölçüt ve kuralları saptar. “Böylece, çeşitli metin türleri arasındaki ilişkileri araştırır, metinlerin anlamsal yapılarını belirlemeye çalışır” (Köçer, 2010, s. 15). Tek tek parçalar incelense de asıl önemli olan metindir.

Edebî metin

Metinleri birçok tasnife tabii tutmak mümkündür ama temelde metinleri edebî metinler ve edebî olmayan metinler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Aktaş (2009) metinleri yazılış amaçları, hedef kitleleri, anlatım biçimleri, gerçeklikle ilişkileri bakımlarından gruplandırmanın mümkün olduğunu belirtir. Ancak bunlar arasında en geçerli ve yararlı gruplandırmanın, metinleri öğretici ve sanat metinleri olmak üzere ikiye ayırmak olduğunu vurgular. Aktaş’ın sanat metinlerinden kastı da edebî metinlerdir.

Edebî metni, insanların duygu dünyasında zevk uyandırmak ve onları etkilemek için ortaya konulan yazılar, şeklinde tanımlamak mümkündür. Şairler ve yazarlar bu etkiyi gerçekleştirmek için sözcüklere anlamlar yükleyerek insanların estetik ve bilişsel ihtiyaçlarını karşılayan metinleri oluştururlar. İnsanların duygu dünyalarını geliştirir bununla birlikte bilişsel gelişimlerine yardımcı olurlar.

Edebî metinlerde kelimeler gerçek anlamlarından daha doğrusu alışıldık anlamlarından daha yoğun anlamlar taşır. Bu bakımdan da edebî metinler insanların zihinsel ve duygusal açıdan gelişimlerine daha fazla katkı sağlamaktadır. Özellikle de insanların hayal güçlerini geliştirmede edebî metinlerin önemi yadsınamaz. Yani edebî metinler insanları hayaller ve gerçeklerle yüz yüze getirir. Hayali gerçekten ayırmalarına yardımcı olur.

Keklik ve Yılmaz (2013) edebî metnin bir bütünlüğe sahip olmasının, araştırmacıları bu bütünlüğü ortaya koyan ölçütlerin ne olduğunu ve bunların doğasını araştırmaya yönlendirdiğini dile getirmişlerdir. Bu bütünlüğü ortaya koyan ölçütlerin metinsellik ölçütleri olduğu rahatlıkla söylenebilir. Edebî metinler metinsellik özelliklerini taşımaktadır.

Karataş (2011) “Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü”nde edebî eserle kastedilenin daha çok hikâye, roman, tiyatro ve şiir türünde metinler olduğunu

belirtmiştir. Yani şiir de edebî metinler içinde yer alır. Heyecanı, coşkuyu dile getiren metinler arasında yer alan şiir, edebî metinlerin en önemli türüdür. Edebiyatın kendine has özelliklerinin tümünü bünyesinde barındıran şiir, bir metin olma özelliği taşımasından dolayı da metinsellik ölçütlerine tabiidir. Şiir de diğer metinler gibi iyi bir metinde bulunması gereken ve metin olmanın kuralları diye adlandırabileceğimiz özellikleri taşımaktadır.

Metinsellik ölçütleri

Metinlerin kendine has bazı özellikleri vardır. Bazı metinler duygusaldır, duygulara yönelir; bazı metinler bilgilendiricidir, bilgi verme amacı güder. Ancak bütün metinlerin -metin olarak kabul edilmesi için- aynı zamanda ortak bazı ölçütlere sahip olması gerekir. Bu ölçütler alan yazında, özellikle de metin dil bilimi alanında “metinsellik ölçütleri” olarak adlandırılmakta ve birçok araştırmacı tarafından kabul görmektedir.

Duman (2009), oluşturulan metinlerin daha iyi anlaşılıp değerlendirilmesi yanında daha nitelikli metinler oluşturulmasını da amaçlayan dil bilimi araştırmacıları tarafından, metinsellik ölçütlerinin ortaya konmaya çalışıldığını belirtmektedir. Yani metinsellik ölçütleri nitelikli metnin ölçütlerini de ortaya koymaktadır. Metnin nitelik açısından üstünlüğü ile metinsellik özelliğini ne kadar taşıdığı arasında doğrudan bir ilişki vardır, diyebiliriz.

Metin onu oluşturan tümceler toplamından farklı, kendine özgü bir bütündür, tümcelerden oluşan değil, tümcelerle gerçekleşen anlamlı bir yapıdır. “Metin; verici için ürün, alıcının alımlama sırasında anlamlandırması bakımından süreç olma özelliğini bir arada taşır” (Köçer, 2010, s. 8). Bu bağlamda metni anlamlandırmak için metne bağlı özelliklerin iyi anlaşılması gerekir. Günay (2007), tümcenin yalnız dilsel bir düzenleme içerdiğini ve dilsel bir amacının var olduğunu oysa metnin bağlama dönük bir düzenleme içerdiğini söylemiştir.

De Beaugrande ve Dressler (1981) metinsellik ölçütlerini “bağdaşıklık, tutarlılık, kabul edilebilirlik, durumsallık, bilgi vericilik, metinler arasılık” olarak sıralamıştır. Birçok bilim insanı da araştırmasında metinsellik ölçütü olarak bu ölçütleri kullanmıştır. Uzun’a göre (2013) metinsellik ölçütleri metin merkezli ölçütler ve kullanıcı merkezli ölçütler olarak ikiye ayrılmaktadır. Metin merkezli

ölçütler bağdaşıklık ve tutarlılık; kullanıcı merkezli ölçütler ise amaçlılık, durumsallık, kabul edilebilirlik, bilgisellik, metinler arası ilişki olarak sıralanabilir.

Bağdaşıklık

Bağdaşıklık bir metindeki herhangi bir sözcüğün anlamlandırılmasının metinde bulunan başka bir unsura bağlı olması şeklinde tanımlanabilir. Halliday ve Hasan (1976) metni, metin olmayan ifadelerden ayırmanın, metnin bölümlerini bir arada tutmayı sağlayanın, metindeki anlam ilişkilerini düzenleyenin, bağdaşıklık olduğunu belirtmişlerdir.

Gencan (1971), her sözcüğün anlam değerini, içinde bulunduğu metnin verdiğini dile getirmiştir ve bir sözcüğün anlamının aydınlanabilmesi için bağlama ihtiyaç olduğundan bahsetmiştir. Sözcükler anlamlarını metin içinde kazanır. “Çoğu zaman bir bağlama yerleştirmeden bir sözcüğün anlamını vermek imkansızdır” (Lyons, 1983, s. 367). Sözcüklerin anlamı metindeki bağlamıyla doğrudan ilişkilidir. “Bir kelimenin bağlamından söz ettiğimize göre, bir cümlenin, bir metnin de bağlamından söz edebiliriz. Cümlenin anlamı ve görevi de kesin olarak kullanıldığı metinden hareket ederek anlaşılabilir” (Aydın, 2007, s. 120).

Bir metni oluşturan unsurlar arasında bazı bağlar söz konusudur. Bu bağların oluşturduğu anlam ilişkisi bağdaşıklıkla açıklanabilir. Akbayır’a göre (2007) bağdaşıklık, sözcüklerin cümleleri, cümlelerin daha büyük bir birimi yani metni oluşturmak için birbirlerine hangi dil bilgisel kurallarla bağlandıklarını konu edinir. Karatay (2010) anlam bütünlüğü; konusu, amacı ve ana düşüncesi olan bir metinden söz edebilmek için metnin, metin dil bilimi açısından bağdaşıklık ve tutarlılık özelliklerine sahip olması gerektiğini dile getirmiştir.

De Beaugrande ve Dressler (1981) metin türleri ve bağdaşıklık arasındaki ilişkiye değinmiş ve şiirlerdeki bağdaşıklığın bazen geleneksel olmayan yollarla sağlanabileceğini belirtmişlerdir. Şayet metin türleri kendilerine uygun olmayan kurgularla sunulursa iletişimin yara alacağını vurgulamışlardır. Bu bağlamda şiirlerin diğer metinlerden farklı olduğu da anlaşılmaktadır. Şiirler anlamsal bağ ve oluşum bakımından da diğer metinlerden farklıdır denilebilir.

Coşkun (2005, s. 51), Yue ve Dillon'un bağdaşıklığı, metin sürekliliğini ve birliğini sağlayan ve cümleleri bir arada tutan bir nitelik, olarak açıkladıklarını aktarmıştır. Buradan hareketle bağdaşıklığın, metin içerisindeki kelimelerin anlam birliğini sağladığını söyleyebiliriz. Metindeki kelimelerin tek başlarına anlamları olsa da metne bağlı anlam kazandıkları ve bu anlamın kelimelerin asıl anlamının önüne geçtiği söylenebilir.

Keklik ve Yeşilyurt Bağdaşıklık konusunda dünya literatüründeki en önemli eserlerden birinin "Cohesion in English" adlı çalışma olduğunu ve bu eserde bağdaşıklığın "Gönderim (reference), değiştirim (substitution), eksilti yapı (ellipsis), bağlama öğeleri (conjunction) ve kelime bağdaşıklığı (lexical cohesion)" başlıkları altında değerlendirildiğini belirtmişlerdir. Karatay (2010) da beş bağdaşıklıktan söz edildiği bilgisini aktarmış ve bu bağdaşıklık maddelerini şöyle belirtmiştir :

1. Gönderim (reference): Art gönderim ve ön gönderim olmak üzere iki şekilde yapılabilir. Kişi zamirleri, ilgi, işaret ve dönüşlülük zamirleri ve ekleri, belirteçler veya işaret sıfatları bu tür gönderimde kullanılacak dilsel araçlardır.
2. Değiştirim (substitution): Bir cümledeki bir dilsel ögenin başka cümlede başka bir dilsel ögeyle değiştirilmesidir. İsme, fiile ve cümleye dayalı değiştirim olmak üzere üç şekilde görülebilir. Değiştirim, eksilti içerisinde değerlendirilebilir.
3. Eksilti Yapı (ellipsis): Cümlenin bazı öğelerinin metnin anlam bütünlüğü bozulmadan belirtilmemesi durumudur. Her insanda bulunan dili kullanabilme yeteneği, insana dilbilgisi açısından eksiksiz cümleler kurma olanağı sağlar. Bu yeteneğin dili kullanma sürecinde ortaya çıkması beklenir. Yazılı ve sözlü iletişimde insanlar önceki bilgileri tekrar etmemek amacıyla eksilti cümleler kullanırlar (Külebi, 1990). Zamirler, işaret sıfatları, yer ve zaman belirteçleri kullanılarak eksilti yapılabileceği gibi; cümlede çeşitli görevler gören (özne, yüklem, nesne, sıfatların sıralanması nedeniyle nitelenen isim, tamlayan,

tamlanan veya yan cümle vb.) bazı kelimelerin/kelime gruplarının cümleden çıkarılmasıyla da eksilti yapılabilir.

4. Bağlaçlar (conjunctions): Cümleler arasında cümlelerin anlamları ve gramerlerine uygun bağlaçların kullanılmasıdır (Öküzücü, 1996). Bağlaçlar metinde çeşitli işlevleri yerine getirir: “ve, da, dahi, ayrıca, dahası, bile, hatta” bağlaçları ekleyici; “ama, fakat, lakin, maalesef, -A rağmen vb.” bağlaçlar karşılaştırma-zıtlık; “diye, böylece, bu yüzden-bakımdan, bunun için, çünkü, nitekim vb.” bağlaçlar sebep-sonuç gösterme, “yani, belli ki, demek ki, meğer, tabii ki, vb.” bağlaçlar açıklama; “eğer, şayet, ancak, -madıkça, aksi takdirde, yoksa vb” bağlaçlar koşul işlevlerini görürken iki veya daha fazla cümleyi birbirine bağlar.
5. Sözcüksel bağdaşıklık (lexical cohesion): Aynı kavram alanından sözcüklerin kullanımı ile ilgili bir durumdur. Bir sözcüğün art arda gelen iki cümlede de geçmesi, tekrar etmesi ve bağlama uygun sözcüklerin kullanılmasıdır. Metinde işlenen ana düşünceyi destekleyen yardımcı düşüncelerin mantıklı ve birbiriyle bağlantılı olacak şekilde planlı sunulması, dil bilgisi kurallarının özellikle bağdaşıklık öğelerinin doğru işletilmesine bağlıdır.

Bu bağlamda düşünüldüğünde bağdaşıklığın anlam bağlılığı, sözcüklerin birbiriyle uyumluluğu ve metnin uyumu olarak tanımlanması muhtemeldir. Bu bilgilerden hareket ederek, incelenen şiirlerdeki bağdaşıklık özelliklerini aramak için şu sorulara yanıt aranacaktır:

- Şiirde, zaman ve kip açısından uyumlu dizeler art arda kullanılmış mıdır?
- Şiirde dil bilgisel bağlara yer verilmiş midir?
- Şiirde bütünlüğü sağlayan uygun bağlaçlar kullanılmış mıdır?
- Şiirdeki dizeler arasında anlamsal bağ var mıdır?
- Şiirin birimleri arasında anlamsal bağ var mıdır?
- Şiirde sözcük yinelemesine yer verilmiş midir?
- Şiirin birimleri arasında gönderim var mıdır?

- Şiirde aynı kökten türeyen sözcüklere yer verilmiş midir?
- Şiir dizeleri arasında gönderim var mıdır?
- Şiirde eş veya yakın anlamlı sözcüklere yer verilmiş midir?

Tutarlılık

Metni oluşturan birimlerin bir arada kalması metinsellik ölçütlerinden tutarlılık sayesinde gerçekleşir. “Tutarlılık, metindeki anlamsal/mantıksal uyum, bütünlüktür. Metindeki dilsel, dilbilgisel uyum, anlamsal-mantıksal uyumun ortaya konuluşunda metin alıcısına ipuçları verir” (Keçik ve Uzun, 2003, s. 11). “Tutarlılık, metin oluşturabilme özelliği bakımından metin parçaları arasında mantıksal düzen ve bağlantıya dayanır” (Özkan, 2004, s. 171). Tutarlılık için “metnin tam ve bütün olmasını sağlayan unsur” (Çeçen, 2011, s. 4) denilebilir.

“Dil bilimciler arasında metin tutarlılığının kapsamıyla ilgili farklı görüşler bulunmakla birlikte tutarlılığın bir metnin en önemli özelliği olduğu hususunda bir görüş birliği mevcuttur” (Coşkun, 2005, s. 100). Bir metnin metin olması için birçok özellik taşıması gerekse de en başta taşıması gereken özellik tutarlılıktır. Tutarlılık özelliği metnin temel taşıdır ve bilgileri birbiriyle çelişmeyen bir metin de tutarlı bir metindir.

Bağdaşıklık ve tutarlılığın birbiriyle ilişkisini Coşkun (2005, s. 100), Toklu’dan (2003) şu sözlerle aktarmıştır :

Metin dil bilimle ilgili ilk çalışmalarda tutarlılık, metinde cümle boyutunu aşan dil bilgisel (gramatik) ve anlamsal her türlü ilişkiyi kapsayan bağlantı olarak tanımlanmaktaydı. Ancak daha sonraları cümleler arasındaki dil bilgisel ilişkiler bir başka metinsellik ölçütü olan bağdaşıklık kavramı çerçevesinde ele alınmış, tutarlılık ise metin içindeki anlamsal ve mantıksal bağlantı olarak görülmüştür.

Bir metnin tutarlılığını açıklamada dil bilgisel bağdaşıklıktan çok, anlamsal ve mantıksal yönlerin, buna bağlı olarak da okurun öncelikli bir yeri olduğu belirtilmiştir (Brown ve Yule, 1983; Enkvist, 1990; Traxler, Gernsbacher, 1995; Akt: Ülper, 2009). Aslında dil bilgisel bağlar önemli olsa da mantık ve anlam ilişkisi tutarlılığın sağlanmasında önceliklidir. Anlamsal çelişkiye yer veren metin

dil bilgisel bağlar bakımından yerli yerinde olsa da tutarlılık özelliğinden yoksundur.

“Bir metnin tutarlı olması her yeni bilginin öncekilerle ilintili olması ve önceki bilgilere katkı yapması ile gerçekleşir. Metnin kısa olması tutarlılığına katkıda bulunur. Önemli olan metnin anlamsal yoğunluğudur” (Günay, 2007, s. 119). “Bir metnin tutarlı olması demek; kendi aralarında bağlaşıklık ve bağdaşık olan söz eylemlerden oluşması, kendinden önceki metinlerle olan bağı, örtüştüğü alanlar, aktardığı bilgi ve kullanımı demektir” (Kılıç, 2002, s. 116). Coşkun (2005, s. 105) tutarlı bir metinde bulunması gereken özellikleri şöyle sıralamıştır:

- Tutarlı bir metin bir bütünlük taşır, başta anlatılanlarla daha sonraki bölümlerde anlatılanlar arasında bir bütünlük bulunur.
- Tutarlı bir metinde tema, konu, kişiler ve olaylarda süreklilik vardır.
- Tutarlı bir metnin merkezinde bir konu vardır, diğer ayrıntılar bu konuyla ilişkileri oranında metinde yer bulurlar.
- Tutarlı bir metinde arkası getirilmeyen, yarım bırakılan düşünceler ve olaylar yoktur.
- Tutarlı bir metinde mantıklı bir plân vardır. Duygular, düşünceler, olaylar vb. ile ilgili ayrıntılar metindeki plân sayesinde birbirleriyle sağlam ilişkiler kurar.
- Tutarlı bir metinde metnin farklı yerlerinde birbiriyle çelişki oluşturan bilgiler yer almaz.
- Tutarlı bir metinde verilen her yeni bilgi daha önce söylenenlerle ilgilidir ve onlara katkı sağlar.
- Tutarlı bir metinde daha önce söylenenlerin gereksiz yere tekrarlanması söz konusu değildir. Metinde söylenen her şey tek başına bir işlev görmektedir.
- Metindeki her birim metinden çıkarıldığında bir eksikliğe yol açabilecek düzeyde metnin ayrılmaz bir parçasıdır.
- Tutarlı bir metinde metin birimleri arasında okuyucunun dolduramayacağı boşluklar yer almaz, yani, metinde söylenenleri

anlaması için okuyucunun ihtiyaç duyduğu bilgiler eksiksiz biçimde verilir.

- Tutarlı bir metinde kullanılan üslûp, anlatım tarzı, metnin türü arasında metin boyunca devam eden bir uyum söz konusudur.

Tutarlı bir metinde bulunması gereken bu özellikler ışığında incelenen şiirlerde şu sorular maddeleşecektir :

- Şiir, anlamsal bir bütünlük taşımakta mıdır?
- Şiirde verilen her yeni bilgi, şiirde daha önce söylenenlerle ilgili midir?
- Şiirde verilen her yeni bilgi, şiirde daha önce söylenenlere katkı sağlamakta mıdır?
- Şiir ana fikirde ya da ana duyguda süreklilik taşımakta mıdır?
- Şiirin anlatımı -kahramanlarda/duygularda- süreklilik taşımakta mıdır?
- Şiirde olay ya da konu süreklilik taşımakta mıdır?
- Şiir mantıklı bir plan dahilinde yazılmış mıdır?
- Şiirde duygular, düşünceler, olaylar vb. ile ilgili ayrıntılar metindeki plan sayesinde birbirleriyle sağlam ilişkiler kurmakta mıdır?
- Şiirde metnin farklı yerlerinde birbiriyle çelişki oluşturan bilgiler yer almakta mıdır?
- Şiirde ana fikri ya da ana duyguyu destekleyen yardımcı fikirler var mıdır?
- Şiirde daha önce söylenenlerin gereksiz tekrarlanmalarına rastlanmakta mıdır?
- Şiirde söylenen her şey tek başına bir işlev görmekte midir?
- Şiiri oluşturan her unsurun metin bağlamında yerine getirdiği bir işlevi var mıdır?
- Şiirdeki her birim metinden çıkarıldığında bir eksikliğe yol açabilecek düzeyde metnin ayrılmaz bir parçası mıdır?

- Şiirin birimleri arasında okuyucunun dolduramayacağı boşluklar yer almakta mıdır?

Amaçlılık

Keçik ve Uzun (2003) amaçlılığı, metnin yazarı tarafından okurla yapılacak iletişimin amaçlarına uygun şekilde bağdaşık ve tutarlı kılınması olarak tanımlamışlardır. Köçer (2010) de amaçlılığın, metnin yazımı sürecinde yazarını yönlendiren plan olduğu görüşünü savunmuş ve amaçlılığın doğrudan metin üreticisinin niyetiyle ilgili olduğunu belirtmiştir. Buradan hareketle amaçlılığın metnin oluşturulma sebebi ve “yazarın okuruna ulaşabilme ölçüsü” olduğu söylenebilir.

Amaçlılık, bir metinde yazarın anlatmak istediğini, yazıyla okuruna iletmek istediği mesajı, ortaya koyabilmesidir. Sözler düşünceyi somutlaştırırken sınırlandırır. Bu bakımdan dilsel ürünler kendi başlarına her şeyi ifade etmeye yetmez. “Dilsel ürün içinde bulunduğu ortama, zamana ve kişilere göre farklı anlamlar kazanabilir” (Coşkun, 2005, s. 45). Yazarın/şairin içinde bulunduğu ruh hali ve yazısını ürettiği ortam amaçlılıkta etkilidir.

Amaçlılık, okurun metinle iletişim kurma sürecinin önemli bir ögesidir. Metin bir amaç doğrultusunda kurulur. Okur da bir amaçla metne yönelir, okuduğunu anlamının gerçekleşmesi için hem yazarın hem de okurun amaçlarının örtüşmesi gerekir. Bir metnin başarısı, o metnin üreticisinin amacını aktarabilme becerisi ile doğru orantılıdır. “Metindeki ayrıntılar atıldıktan sonra geriye kalan (özet) kısım, yazarın amacıdır” (Karatay, 2007, s. 22). “Aynı zamanda amaçlılık, metnin iletişimsel amaçlarına uygun biçimde bağdaşık ve tutarlı kılınmasıdır” (Uzun, 2013, s. 164).

Kabul edilebilirlik

Kabul edilebilirlik metnin okuyucu tarafından kabullenilebilmesiyle ilgilidir, denilebilir. Her okuyucunun farklı bir algılaması olduğu bir gerçektir. Yani yazarın/şairin metnin kabul edilebilirlik özelliğini sağlamada önemli bir çabası söz konusudur. Coşkun (2005, s. 46) kabul edilebilirliği “Yazarın niyetini (ana fikrini) ortaya koymasından sonra bu düşüncesini hedef kitleye uygun şekilde açık ve anlaşılır delillerle ortaya koyması ile ilgilidir.” şeklinde tanımlamıştır.

Köçer (2010) kabul edilebilirliğin metin alımlamasıyla ilgili bir ölçüt olduğundan kabul edilmenin okurun alımlama düzeyine göre farklılık gösterebileceğini vurgulamıştır.

Alan (1994) metnin amacı ve kabul edilebilirlik düzeyi arasında yakın bir ilişki olduğunu belirtmiş, metnin amacının açık şekilde ortaya konulması derecesinde okuyucu tarafından kabul edilebilme kolaylığının artacağını söylemiştir. Metnin kabul görmesi bireysellik özelliği taşısa da toplumsal yanı ağır basan bir olgudur. Coşkun (2005) her okurun metni, kendi kültürü ve toplumsal gerçekleri ile yorumlayacağı ve anlamlandıracağını belirtmiştir.

Bazı araştırmacılar kabul edilebilirliği tutarlılık ve bağdaşıklık özelliklerinin varlığına dayandırmışlardır. Bu doğrudur ama metnin kabul edilebilir olması, bu özelliklerin yanında birçok özelliğin de var olmasını gerektirmektedir. Kabul edilebilirliği biz kültürel anlamda ve bireysel anlamda metnin kabullenilmesidir, şeklinde de tanımlayabiliriz. Metnin kabul edilmesi yazarın sorunu olduğu gibi okuyucunun da sorunudur. Yani kabul edilebilirlik yazarın çabasıyla gerçekleşebilse de okuyucunun kültüründen ve bilgi düzeyinden de bağımsız değildir.

Bilgilendiricilik

“Bilgi, insanın bilinçli eylemleriyle kendine veya başka bir nesneye doğru yönelmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. İnsanın çevresiyle olan etkileşiminden ortaya çıkan bir üründür bilgi” (Onan ve Arısoy, 2013, s. 80). Bir metin bilgilendirici metin olma özelliği taşıyorsa bile bilgilendirme işlevi yapabilir.

Bilgilendiricilik kavramı metnin bilgi verme özelliği çerçevesinde ortaya çıkan bir metinsellik ölçütüdür. “Yazılan her metin okuyucuya bilgiler sunmalıdır. Yazılı bir metni metinsellik ölçütleri açısından ele aldığımızda okuru için yeni bilgi değeri taşıması şarttır” (Çakır, 2003; Akt: Onan ve Arısoy, 2013, s. 81). Yeni bilgiler olmalıdır ancak buradan metnin tamamen yeni bilgilerden oluşması anlamı çıkarılmamalıdır. Bilgiler tamamen yeni bilgiler olmak zorunda değildir. Yeni bilginin çoğunlukta olduğu bir metni okumak okuyucu açısından zordur. Bu durumu Coşkun (2005) anlaşılması çok güç olan bir ilaç prospektüsünü okumak örneği ile açıklamıştır.

Bilgilendiricilik bir metnin, metin dil bilimi kuralları çerçevesinde ele alınabilmesi için elzem bir özelliktir. Ancak bu bilgi metnin amacına hizmet etmeli ve güncel olmalıdır. Metne güncel olmayan, önemi yitmiş bilgiler doldurmak metnin bilgilendiricilik işlevinde eksikliğe yol açacaktır.

Durumsallık (Duruma uygun olma)

Coşkun (2005) durumsallığı; metnin konusu, hitap ettiği kitle, ulaşmak istediği amaç ve metin türüne uygun düşecek şekildeki anlatım şeklinde açıklamıştır. Alan yazındaki örnekler incelendiğinde durumsallığın yerine uygun söylemle eş anlam ifade ettiği görülecektir. Örnek olarak cenazede geçmiş olsun denilemeyeceği gibi hasta ziyaretinde de başınız sağ olsun denilemez. Cenazede başınız sağ olsun sözü, hasta ziyaretinde ise geçmiş olsun sözü duruma daha uygun olacaktır.

Durumsallık, metnin bulunduğu çevre ve dili kullanan insanların ona yükledikleri anlamla ilgilidir. “Metin, içinde gerçekleştiği fiziksel çevreye karşı duyarlı olduğundan durumsallık özelliği taşır, aynı zamanda durum metnin anlamını değiştirebilir” (Karatay, 2007, s. 24). Yani durumsallık metnin hangi durumda ortaya çıktığıyla ilgilidir.

Durumsallık konusunda en çok verilen örnek trafik levhalarındaki uyarı yazılarından alınma örneklerdir. Karatay (2007) da “ünlem” işaretinin metinde vurgu, dikkat edilmesi gereken yargı, durum, sevinç, alay gibi anlamlara gelebiliyorken sürücü için yolda bir tehlikeyi, telle çevrili bir yerden geçen insan için de yırtıcı bir hayvanın olduğunu anlatacağını belirterek durumsallığı örnelemiştir. Bu örnekten de anlaşılacağı üzere durumsallık bir anlatımın anlamını tamamen değiştirebilir.

Metinler arasılık

Metinler arasılığı metnin başka metinlerden izler taşıması, başka metinleri anımsatması şeklinde tanımlamak mümkündür. Metni yazan insanların daha önce okuduklarından, izlediklerinden, dinlediklerinden etkilenmiş olması muhtemeldir. Metnini oluştururken de bunlardan isteyerek ya da istemeden yararlanacaktır. Bu durumda da metinde başka metinlerden izler görülebilir. Yani metinler arasılık

kavramı, bir metnin ya da metinler grubunun başka metinlerle olan açık ya da gizli ilişkilerini belirtir (Göçer, 2010).

Eroğlu (2012) da metinler arasılığı, edebî metinlerin kurgulanışında sanatçının birikimlerinin esere yansması olarak açıklamıştır ve özellikle şairlerin imge oluşturmunun ve sanathı söyleyişlerinin daha önceki okumalarının şiirlerine bir yansması olduğunu belirtmiştir. Daha önce herhangi bir şekilde elde edilen bilgiler daha sonra yazılanları veya söylenenleri muhakkak etkileyecektir. Bu da bir metnin diğeri metni hatırlatmasını sağlayacaktır.

Karatay (2007) metinler arasılığın, okuma sürecinde okurun zihninde başka metinlerin canlanması, bir metnin önceki metinlerle ilişkili olması ve sonraki metinler için bir beklenti oluşturmaları durumu olarak tanımlanabileceğini belirtmiştir. Metinler arasılığı bu bağlamda düşündüğümüzde okurla da yakından ilişkili olduğu kanısı ortaya çıkmaktadır.

İçeriğın yapılandırılması

Çocuk şiirlerindeki nitelik araştırılırken oluşturulan ölçek başlıklarından biri de “İçeriğın yapılandırılması”dır. Ungan (2008, s. 8) yaptığı araştırmada Türkçe Dersi Programına göre çocuk kitapları seçilirken kitapta bulunması gereken dört unsura dikkat edilmesi gerektiğini aktarmıştır. Bu özellikler “Eğitim yönünden, Sosyolojik yönden, Dil yönünden ve Basım Yönünden” başlıklarını taşımaktadır. Yine burada “Eğitim yönünden, çocuk kitaplarında ele alınan konuların içeriği, öğrencinin düzeyine uygun olmalı, basitten karmaşığa doğru verilmeli, yazarın dili açık ve anlaşılır, öğrencilerin ilgisine yönelik olmalıdır.” denilmektedir.

“Şiirlerde çok çeşitli konulara yer verilebilir. Şiirdeki konu çeşidi hikâyelere göre daha fazladır” (Öztürk, 2012, s. 139). Çocuk şiirleri de bu bakımdan diğeri şiirlere benzer. Çocuk şiirlerinde de çok çeşitli konular işlenebilir önemli olan konunun nasıl yapılandırıldığı ve çocuğa nasıl sunulduğudur.

Yetişkinler için yazılan şiirlerin nitelikli olması ne kadar önemliyse, çocuk şiiri oluşturulurken de nitelik o kadar önemlidir. Bir şiirin nitelikli olmasında da içeriğinin rolü büyüktür. içeriğın yapılandırılması da şiir için önem arz etmektedir. Şiirin nasıl anlatıldığı önemli olsa da şiirde neyin anlatıldığı da bir o kadar önemlidir.

Şiirde bulunan konunun öncelikle tema ve ana fikir ile sıkı bir ilişki içerisinde olması gerekmektedir. Konular çocuğun günceliyle ilgili olmalı; onun ilgilerini, beğenilerini yansıtacak şekilde seçilmelidir. Seçilen konu çocuğa güven ve ümit aşılamalıdır. Bu bağlamda insan ve tabiat sevgisi gibi değerleri pekiştirici inançlar ele alınmalıdır.

İçerik yapılandırılırken düz yazıda olduğu gibi şiirde de bazı hususlara dikkat edilmelidir. Şiirde içerik yapılandırırken dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır :

- Şair bir konuya odaklanmalıdır.
- Konu sınırlandırılmalıdır.
- Ana fikir yeni, orijinal ve özgün olmalıdır.
- Ana fikir etkileyici olmalıdır.
- Yardımcı fikirler yeni, orijinal ve özgün olmalıdır.
- Konu yeni, orijinal ve özgün olmalıdır.
- Şiir etkili bir girişle okuyucunun dikkatini çekecek nitelikte olmalıdır.
- Şiirde tatmin edici ve etkileyici sonuç bölümüyle ana fikir vurgulanmalıdır.
- Başlık orijinal, özgün olmalıdır.
- Başlık konuyu yansıtır nitelikte olmalıdır.
- Başlık ana düşüncüyü destekler nitelikte olmalıdır.
- Şiirde yer alan detaylar sıkıcı olmamalıdır.
- Şiirde yer alan detaylar anlamlı olmalıdır.
- Şiir imla bakımından doğru olmalıdır.
- Şiirde imla şiiri açıklamaya yardımcı olmalıdır.

İçeriğin yapılandırılmasının ana fikir/temayla, başlıkla ve yardımcı düşüncelerle sıkı bir ilişkisi vardır. Çocuğun etkileyici, akıcı ve kendisine zevk veren bir şiirle karşılaşması ancak içeriğin düzgün yapılandırılması sayesinde mümkündür.

Problem Durumu

Edebiyat, insanların hayatları boyunca kullanacağı bilgi ve becerileri içinde barındıran bir sanattır. İnsanlar dertlerini, kaygılarını, sevgilerini, coşkularını vb. edebiyatla dile getirirler. Edebiyatın öznesi olan insan aynı zamanda edebiyat karşısında, edebiyattan etkilenen bir nesne konumundadır.

İnsan için bu denli önemli olan edebiyat sanatı içerisinde öğretici ve eğlendirici birçok edebî tür yer alır. Bu edebî türlerin başında da ilk çağlardan beri insanların hayatlarında önemli bir yeri olan şiir gelir. Zira şiir edebiyatla âdeta özdeşleşmiştir. Edebiyatla ilgilenmek, şiirle ilgilenmekle bir addedilir. İnsanlar özellikle duygularını şiir türüyle dile getirmişlerdir.

İnsanların edebiyatla çocuk yaşta tanışmaları elzemdir. Çocuk yaşta edebiyatla tanışmak gerekir aynı zamanda edebiyatın, geleceğin yetişkini olan çocuğun hayatında ileride de iyi bir yer edinebilmesi ve çocuğun bütün hayatına olumlu katkı sağlayabilmesi için daha başlangıçta çocukta olumlu izlenim bırakması gerekir, bu da ancak çocuğun sevebileceği, anlayabileceği, onun hayal dünyasına hitap eden, onu geliştirebilecek bir tür olan şiirle mümkün olabilir.

Edebiyatçılar şiirin insanlığın tanıdığı en eski edebî tür olduğu konusunda fikir birliği içindedirler. Şiirin tarihteki yerini anlamak için Banarlı'nın (1971, s. 13) şiir olarak günümüze kadar ulaşmış Alp Er Tunga destanının kahramanı hakkında verdiği şu bilgiler yeterlidir: “Bugünkü bilgimize göre eski çağlar Türk tarihinin ilk destan kahramanı Alp Er Tunga isimli büyük bir Türk ve tûran hükümdarıdır. Alp Er Tunga M.Ö. VII. asırdaki Türk İnan savaşlarında ün kazanmış; İnan ordularını defalarca mağlup etmiş sonunda İnan hükümdarı Keyhüsrev'e yenilerek öldürülmüştür.” M.Ö. VII. asırda yaşamış olan Alp Er Tunga için söylenen şiir edebiyatla ilgilenen herkesin malumudur. Buradan hareketle şiirin insanlık tarihindeki yeri de daha iyi anlaşılmaktadır.

Tarihten günümüze değerini yitirmemiş bir tür olan şiirin insanların hayatlarının ilk dönemi olan çocukluk çağında, insana edebiyatı sevdirmek için seçilebilecek etkili bir edebî tür olduğu söylenebilir. Şiir, yetişkin bireylere güzelliği, insanlığı anlattığı gibi geleceğin yetişkini olan çocuğa da anlatacaktır.

Onların bilinçli, çevresine duyarlı, sevgi dolu bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlayacaktır.

Aytaş'a (2006) göre Türkçe ders kitaplarında yer verilen metinler Türkçe dersinin amaçlarının gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Türkçe dersinin amaçlarının dört temel beceriyi -okuma, yazma, konuşma ve dinleme- geliştirmek olduğu ve şiirlerin de Türkçe ders kitaplarında metin olarak var olduğu düşünüldüğünde, şiirlerin çocukların bu becerilerinin gelişmesi açısından, onlar için ne kadar önemli olduğu daha da iyi anlaşılacaktır.

Çocukları daha iyi şiirlerle karşılaştırmak gerektiği düşünülerek, şiirleri inceleme çalışması yapılmıştır. Bu araştırmada "Ortaokul 2, 3, ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki şiirler metinsellik ve çocuğa görelilik bakımından uygun mudur?" sorusunun cevabı aranmaktadır. Bu bağlamda ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan şiirler metinsellik ve çocuğa görelilik bakımından incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada amaç, Ortaokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirleri çocuğa görelilik ve metinsellik bağlamında incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda seçilen Türkçe ders kitaplarındaki şiirler geliştirilen ölçütlere göre incelenmiştir. Bu araştırmada,

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirler,

- Çocuğa görelilik bakımından uygun mudur?
- Metinsellik ölçütlerine uymakta mıdır?
- Şiirler içeriğin yapılandırılması ilkelerine uygun mudur? sorularına cevap aranmıştır.

"Duygu, düşünce ve hayallerin sözlü ya da yazılı olarak ahenkli ve etkileyici şekilde ifade edildiği bir edebî tür olan şiir" (Yıldırım, 2012, s. 6) çocukların yaşamına bütün unsurlarıyla en erken çocukluk döneminden itibaren girmektedir. Ezgisiyle ve ritmiyle de çocukları etkilemektedir. Şiirle çok erken tanışan belki de daha şiirin ne olduğunu bilmeden tanışan çocukların, bu serüveni

okul sınırlarında da devam etmektedir. Özellikle, eğitim – öğretimin temelinin atıldığı yer olan okullarda çocukların iyi şiirlerle karşılaşmaları elzemdir.

Dilidüzgün'e (2010) göre, yetişkin edebiyatı kitaplarında nasıl bir nitelik sorunu varsa aynı sorun çocuk kitapları için de vardır. Bu bağlamda düşünüldüğünde şiirlerin nitelik bakımından incelemesi önem arz etmektedir. Çocuklar için yazılan şiirlerin incelenmesi ve vasıflarının ortaya konması da son derece önemlidir.

Şiir incelemesi, daha önce de birçok araştırmacı tarafından araştırma konusu olmuştur. Ancak bu araştırmalar genellikle edebiyat alanında yoğunlaşmıştır ve birkaç tahlil çerçevesinde gerçekleşmiştir. Oysa şiirin Türkçe eğitimi alanında da, özellikle de çocuğa görelilik ve metinsellik bağlamında incelenmesi gerekir. Bu araştırma Türkçe eğitimi alanında yapılan kapsamlı bir inceleme ve ilk olması açısından önem arz etmektedir.

Problem Cümlesi

Ortaokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki şiirler çocuğa görelilik, metinsellik ve içeriğin yapılandırılması ilkelerine uygun mudur?

Alt problemler

- Ortaokul Türkçe ders kitapları içerdikleri şiir sayıları bakımından farklılık arz etmekte midir?
- Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirler çocuğa görelilik özelliklerini ne ölçüde taşımaktadır?
- Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirler tutarlılık ilkelerini ne ölçüde karşılamaktadır?
- Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirler bağdaşıklık ilkelerini ne ölçüde karşılamaktadır?
- Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirler diğer metinsellik ölçütleri ilkelerini ne ölçüde karşılamaktadır?
- Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirler içeriğin yapılandırılması ilkelerini ne ölçüde karşılamaktadır?

- Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirler yayınevlerine ve sınıf seviyelerine göre ölçütler bakımından farklılık arz etmekte midir?

Sınırlılıklar

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından illere ortaokul 2, 3 ve 4. sınıflarda okutulmak üzere farklı yayınevlerine ait Türkçe ders kitapları dağıtılmaktadır. Bu araştırmada her sınıf seviyesinde üç yayınevinden Türkçe ders kitabı incelemeye tabii tutulmuştur. Araştırma 2013 – 2014 Eğitim - Öğretim Yılı ile ve bu kitaplarda yer alan şiirlerle sınırlıdır.

İkinci Bölüm

Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın Yöntem'i anlatılmaktadır. Bu amaçla, araştırmanın bu bölümünde Araştırmanın Modeli, Evren ve Örneklem, Veri Toplanması, Veri Toplama Araçları, Verilerin analizi açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel bir çalışma olup tarama yöntemiyle yapılmıştır, araştırmada doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. “Tarama modeli geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır” (Karasar, 2012, s. 77).

Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı; algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Büyüköztürk (2008) betimsel araştırmaların bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımladığını belirtir.

Doküman inceleme araştırmalarda sıkça başvurulan bir tekniktir. Şimşek (2009) dokümanların nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynakları olduğunu, araştırmacıya zaman ve kaynak konusunda tasarruf anlamında katkıda bulunduğunu vurgular.

Araştırmada şiirlerin niteliğini ortaya koymak için kullanılan ölçütler, araştırmacı tarafından alan yazının taranması sonucunda oluşturulmuş ölçütlerdir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2013-2014 Eğitim - Öğretim Yılı'nda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ortaokullara gönderilen Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise bu eğitim yılı içinde ortaokul 2, 3 ve 4. sınıflarda okutulan Milli Eğitim Bakanlığı yayınevinden çıkan Türkçe ders kitapları ve bu sınıflar için ikişer özel yayınevine (6. sınıflarda Doku ve Evren, 7.

sınıflarda Özgün ve Pasifik, 8. sınıflarda Ada ve Özgün Yayınları) ait Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Örnekleme oluşturan kitapların bibliyografik künyeleri şunlardır :

Deniz, K. (Ed.). (2013). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 6*. Ankara: MEB Yayınları.

Deniz, K. (Ed.). (2013). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 7*. Ankara: MEB Yayınları.

Deniz, K. (Ed.). (2013). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 8*. Ankara: MEB Yayınları.

Ercan, E. (Ed.). (2012). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 6*. Ankara: Doku Yayınları.

Geçmen, C. (Ed.). (2013). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 7*. Ankara: Özgün Yayınları.

Geçmen, C. (Ed.). (2012). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 8*. Ankara: Özgün Yayınları.

Kara, M. (Ed.). (2013). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 8*. Ankara: Ada Yayınları.

Taşkıran, B. (Ed.). (2011). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 6*. Ankara: EvrenYayınları.

Yıldız, H., H. (Ed.). (2012). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 7*. Ankara: Pasifik Yayınları.

Verilerin Toplanması

2013-2014 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ortaokul 2, 3 ve 4. sınıflara gönderilen Türkçe ders kitapları temin edilmiştir. Bu kitaplardaki şiirler çocuğa görelilik, içeriğin yapılandırılması, bağdaşıklık, tutarlılık ve diğer metinsellik ölçütleri açısından belirlenen kriterler açısından üç alan eğitimi uzmanınca ayrı ayrı incelenmiştir. Bu uzmanların değerlendirmeleri daha sonra birbirleriyle karşılaştırılmış, farklı değerlendirmeler üzerinde tartışılmış ve üç uzmanın ortak kanaati çalışmada veri olarak kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar SPSS programında işlenmek üzere kodlanarak bilgisayara yüklenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından alan yazın taraması sonrasında geliştirilen, çocuğa görelilik, metinsellik ve içerik yapılandırılması ölçekleri kullanılmıştır (ek. 1). Bu ölçekler geliştirilirken metinsellik ile ilgili ölçekler için Coşkun'un (2005) doktora çalışması baz alınmıştır. Çocuğa görelilik ölçeği için de Şirin (2000), Oğuzkan (2000), Ciravoğlu (2000) ve Nas'ın (2004) çalışmalarından yararlanılmıştır. Bu ölçekler hazırlanırken öncelikle ilgili literatür taranmış ve adı geçen kaynaklar kullanılarak, taslak ölçek geliştirilmiştir.

Geliştirilen taslak doktorasını Türkçenin Eğitimi Alanında yapan yedi uzmana incelenmiş ve bu uzmanların görüşleri doğrultusunda kullanılan kriterlere ekleme ve çıkarmalar yapılmıştır. Ölçeğin kapsam geçerliliği uzman görüşü alınarak sağlanmıştır. Ölçeğin güvenilirliği içinse, ölçek ile 12'si Türkçe öğretimi alanında uzmanlık yapan toplam 30 Türkçe öğretmenin örneklem olarak alındığı bir uygulama yapılmıştır. Bu uygulamada öğretmenler kendilerine verilen üç şiiri geliştirilen ölçeği kullanarak değerlendirmiştir. Aynı grup aynı şiirleri 15 gün sonra tekrar değerlendirmiştir. Uygulamalar sonucunda öğretmenlerin her iki değerlendirmeleri arasındaki korelasyon .95 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar ışığında ölçeğin oldukça güvenilir olduğu söylenebilir.

Verilerin Analizi

Örnekleme alınan kitaplarda bulunan şiirlerin Çocuğa Görelilik İlkeleri, Tutarlılık İlkeleri, Bağdaşıklık İlkeleri, Diğer Metinsellik İlkeleri ve İçeriğin Yapılandırılması İlkeleri ölçeklerine göre analizi sonucu elde edilen verilerin analizi için SPSS 20 programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde yüzde, frekans, ve Kruskal Wallis testleri uygulanmıştır.

Üçüncü Bölüm

Bulgular

Bu bölümde verileri analiz ettikten sonra elde edilen bulgular alt problemlere göre tablolar halinde verilmiş, yorumlanmıştır.

Tablo 1

Ders Kitaplarında Yer Alan Şiirlerin Sayıları

Sınıf	Yayınevi	Şiir sayısı	Toplam şiir sayısı
6. SINIFLAR	MEB YAYINLARI	6	19
	EVRENYAYINLARI	7	
	DOKU YAYINLARI	6	
7. SINIFLAR	MEB YAYINLARI	5	19
	ÖZGÜNYAYINLARI	7	
	PASİFİK YAYINLARI	7	
8. SINIFLAR	MEB YAYINLARI	2	12
	ADA YAYINLARI	3	
	ÖZGÜN YAYINLARI	7	

İncelemeye konu olan şiirlerin bulunduğu ders kitaplarındaki şiir sayısı yukarıdaki tabloda (Tablo 1) belirtilmiştir. Bu tablo incelendiğinde MEB yayınları 6. sınıf Türkçe ders kitabında 6, Evren yayınları 6. sınıf Türkçe ders kitabında 7, Doku yayınları 6. sınıf Türkçe ders kitabında 6; MEB yayınları 7. sınıf Türkçe ders kitabında 5, Özgün yayınları 7. sınıf Türkçe ders kitabında 7, Pasifik yayınları 7. sınıf Türkçe ders kitabında 7; MEB yayınları 8. sınıf Türkçe ders kitabında 2, Ada yayınları 8. sınıf Türkçe ders kitabında 3, Özgün yayınları 8. sınıf Türkçe ders kitabında 7 şiirin yer aldığı görülmektedir.

Bu durum 6. sınıf ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan şiirlerin sayı bakımından yayınevlerine göre bir farklılık göstermediği ancak 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan şiirlerin sayı bakımından anlamlı bir farklılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir. Bunun yanı sıra sınıf seviyeleri bakımından da 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan şiir sayılarından kaynaklanan bir farklılık vardır. 8. Sınıflar için MEB ve Ada yayınlarından çıkan Türkçe ders kitaplarının şiirlerin sayıları bakımından 6. ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarına ve 8. sınıflar için Özgün yayınevinden çıkan Türkçe ders kitabına göre şiir sayısı bakımından yetersiz

olduğu görülmektedir. 8. Sınıflar için şiir sayısı bakımından en uygun ders kitabı Özgün yayınevinden çıkan ders kitabıdır.

Tablo 2

Çocuğa Görelik İlkelerine Uygunluk Bakımından Şiirler

Çocuğa görelik ilkeleri	Hayır		Kısmen		Evet	
	F	%	F	%	F	%
1. Şiir, çocuğun sevmeye ihtiyacını karşılayacak niteliktedir.	10	20,0	23	46,0	17	34,0
2. Şiir, çocuğa değer verildiği izlenimi taşımaktadır.	25	50,0	9	18,0	16	32,0
3. Şiir, çocuğun güzellik(estetik) duygusunun gelişmesine katkı sağlayacak niteliktedir.	3	6,0	23	46,0	24	48,0
4. Şiir, çocuğun duygularına hitap etmektedir.	16	32,0	23	46,0	11	22,0
5. Şiirde olumsuz ideolojik yaklaşımların propagandası yapılmaktadır.	50	100,0	0	0	0	0
6. Şiirde olumsuz ideolojik anlatıma yer verilmiştir.	50	100,0	0	0	0	0
7. Şiir çocuğa doğrudan nasihat verici niteliktedir.	44	88,0	2	4,0	4	8,0
8. Şiirde çocuğun hayal gücünü geliştirebilecek kavramlara yer verilmiştir.	1	2,0	23	46,0	26	52,0
9. Şiirdeki hayal ve duygular çocuğun anlama düzeyine, yaşantısına uygundur.	6	12,0	23	46,0	21	42,0
10. Şiirin her birimi -beyit, dörtlük vb.- anlam bütünlüğüne sahiptir.	2	4,0	3	6,0	45	90,0
11. Şiirin tamamı anlam bütünlüğüne sahiptir	1	2,0	0	0	49	98,0
12. Şiirde mısra sonlarında ses benzerliklerine yer verilmiştir.	2	4,0	5	10,0	43	86,0
13. Şiirdeki dizelerin uzunluğu çocuğun seviyesine uygundur.	5	10,0	15	30,0	30	60,0
14. Şiirin uzunluğu çocuğun seviyesine uygundur.	5	10,0	19	38,0	26	52,0
15. Şiirde kullanılan kelimeler çocuğun seviyesine uygundur.	1	2,0	14	28,0	35	70,0
16. Şiirde abartılı söz sanatlarından kaçınılmıştır.	1	2,0	1	2,0	48	96,0
17. Şiirin konusu çocuğun seviyesine uygundur.	3	6,0	11	22,0	36	72,0
18. Şiirin dili anlaşılır niteliktedir.	0	0	3	6,0	47	94,0
19. Şairin iletisi (ana fikir/tema) çocuk tarafından kolayca anlaşılabilir niteliktedir.	5	10,0	11	22,0	34	68,0
20. Şiir yaşamın gerçekleriyle ilgilidir.	0	0	11	22,0	39	78,0
21. Şiirde ana fikir/tema doğrudan verilmiştir.	42	84,0	1	2,0	7	14,0

Tablo 2’ de ders kitaplarında bulunan ve “Çocuğa görelik” açısından incelenen 50 şiirin kaç tanesinin bu ilkelere uygun olduğu, kaç tanesinin kısmen uygun olduğu, kaç tanesinin uygun olmadığı belirtilmiştir.

Tabloya göre incelenen şiirlerin % 20’sinin birinci maddeye (Şiir çocuğun sevmeye ihtiyacını karşılayacak niteliktedir.), % 50’sinin ikinci maddeye (Şiir,

çocuğa değer verildiği izlenimi taşımaktadır.), % 6'sının üçüncü maddeye (Şiir, çocuğun güzellik (estetik) duygusunun gelişmesine katkı sağlayacak niteliktedir.), % 32'sinin dördüncü maddeye (Şiir, çocuğun duygularına hitap etmektedir.), % 2'sinin sekizinci maddeye (Şiirde çocuğun hayal gücünü geliştirebilecek kavramlara yer verilmiştir.), % 12'sinin dokuzuncu maddeye (Şiirdeki hayal ve duygular çocuğun anlama düzeyine, yaşantısına uygundur.) uygun olmadığı belirlenmiştir.

Ayrıca şiirlerin % 4'ünün onuncu maddeyi (Şiirin her birimi -beyit, dörtlük vb.- anlam bütünlüğüne sahiptir.), % 2'sinin on birinci maddeyi (Şiirin tamamı anlam bütünlüğüne sahiptir.), % 4'ünün on ikinci maddeyi (Şiirde mısra sonlarında ses benzerliklerine yer verilmiştir.), % 10'unun on üçüncü maddeyi (Şiirdeki dizelerin uzunluğu çocuğun seviyesine uygundur.), % 10'unun on dördüncü maddeyi (Şiirin uzunluğu çocuğun seviyesine uygundur.), % 2'sinin on beşinci maddeyi (Şiirde kullanılan kelimeler çocuğun seviyesine uygundur.), % 2'sinin on altıncı maddeyi (Şiirde abartılı söz sanatlarından kaçınılmıştır.), % 6'sının on yedinci maddeyi (Şiirin konusu çocuğun seviyesine uygundur.) ve % 10'unun on dokuzuncu maddeyi (Şairin iletisi (ana fikir/tema) çocuk tarafından kolayca anlaşılabilir niteliktedir.) karşılamadığı görülmektedir.

Yine bu incelemeye göre şiirlerin hiçbirinde olumsuz ideolojik anlatıma yer verilmemiştir ve olumsuz ideolojik yaklaşımların propagandası yapılmamıştır. Ayrıca şiirlerin % 88'inin çocuğa doğrudan nasihat verici nitelikte olmadığı, % 8'inin ise doğrudan nasihat verici olduğu, % 84'ünde ana fikrin (tema) doğrudan verilmediği, %14'ünde ise doğrudan verildiği tespit edilmiştir.

Bu bulgulardan hareketle ortaokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan şiirlerin "çocuğa görelilik ilkeleri" bakımından yeterli olmadığı söylenebilir. İncelenen şiirlerin yarısının (25 adet) çocuğa değer verildiği izlenimi taşımadığı, 16 adedinin çocukların duygularına hitap etmediği, 10 adedinin de çocuğun sevme ihtiyacını karşılayacak özellikte olmadığı düşünüldüğünde bu durum daha iyi görülecektir.

Tablo 3

Tutarlılık İlkelerine Uygunluk Bakımından Şiirler

Tutarlılık İlkeleri	Hayır		Kısmen		Evet	
	F	%	F	%	F	%
1. Şiir, anlamsal bir bütünlük taşımaktadır.	0	0	1	2,0	49	98,0
2. Şiirde verilen her yeni bilgi, şiirde daha önce söylenenlerle ilgilidir.	0	0	1	2,0	49	98,0
3. Şiirde verilen her yeni bilgi, şiirde daha önce söylenenlere katkı sağlamaktadır.	1	2,0	1	2,0	48	96,0
4. Şiir ana fikirde ya da ana duyguda süreklilik taşımaktadır.	1	2,0	0	0	49	98,0
5.Şiirin anlatımı -kahramanlarda/duygularda- süreklilik taşımaktadır.	0	0	1	2,0	49	98,0
6. Şiirde olay ya da konu süreklilik taşımaktadır.	0	0	0	0	50	100,0
7. Şiirde ana fikri ya da ana duyguyu destekleyen yardımcı fikirler vardır.	0	0	0	0	50	100,0
8. Şiir mantıklı bir plan dahilinde yazılmıştır.	0	0	2	4,0	48	96,0
9. Şiirde duygular, düşünceler, olaylar vb. ile ilgili ayrıntılar metindeki plan sayesinde birbirleriyle sağlam ilişkiler kurmaktadır.	0	0	4	8,0	46	92,0
10. Şiirde metnin farklı yerlerinde birbiriyle çelişki oluşturan bilgiler yer almaz.	0	0	1	2,0	49	98,0
11. Şiirde daha önce söylenenlerin gereksiz tekrarlanmalarına rastlanmaz.	0	0	4	8,0	46	92,0
12. Şiirde söylenen her şey tek başına bir işlev görmektedir.	0	0	1	2,0	49	98,0
13. Şiiri oluşturan her unsurun metin bağlamında yerine getirdiği bir işlevi vardır.	1	2,0	1	2,0	48	96,0
14. Şiirdeki her birim metinden çıkarıldığında bir eksikliğe yol açabilecek düzeyde metnin ayrılmaz bir parçasıdır.	1	2,0	5	10,0	44	88,0
15. Şiirin birimleri arasında okuyucunun dolduramayacağı boşluklar yer almaz.	0	0	0	0	50	100,0

Tablo 3’te ders kitaplarında bulunan ve “Tutarlılık ilkeleri” açısından incelenen 50 şiirin kaç tanesinin bu ilkelere uygun olduğu, kaç tanesinin kısmen uygun olduğu, kaç tanesinin uygun olmadığı belirtilmiştir.

Tabloya göre ders kitaplarında bulunan 50 şiirin genel olarak “Tutarlılık İlkeleri” bakımından uygun olduğu, bu özellikleri taşıdığı görülmektedir.

Tablo 4

Bağdaşıklık İlkelerine Uygunluk Bakımından Şiirler

Bağdaşıklık ilkeleri	Hayır		Kısmen		Evet	
	F	%	F	%	F	%
1. Şiirde, zaman ve kip açısından uyumlu dizeler art arda kullanılmıştır.	0	0	6	12,0	44	88,0
2. Şiirde dil bilgisel bağlara yer verilmiştir.	0	0	0	0	50	100,0
3. Şiirde bütünlüğü sağlayan uygun bağlaçlar kullanılmıştır.	16	32,0	2	4,0	32	64,0
4. Şiirdeki dizeler arasında anlamsal bağ vardır.	0	0	1	2,0	49	98,0
5. Şiirin birimleri arasında anlamsal bağ vardır.	0	0	1	2,0	49	98,0
6. Şiirde sözcük yinelemesine yer verilmiştir.	0	0	0	0	50	100,0
7. Şiirde eş veya yakın anlamlı sözcüklere yer verilmiştir.	0	0	0	0	50	100,0
8. Şiirde aynı kökten türeyen sözcüklere yer verilmiştir.	1	2,0	4	8,0	45	90,0
9. Şiir dizeleri arasında gönderim vardır.	0	0	1	2,0	49	98,0
10. Şiirin birimleri arasında gönderim vardır.	0	0	1	2,0	49	98,0

Tablo 4’te ders kitaplarında bulunan şiirler “Bağdaşıklık ilkeleri” açısından incelenmiştir. 50 şiirin % 100’ünün bu ilkelerin dokuzuna uygun olduğu görülmüştür. Şiirlerin % 32’sinin “Şiirde bütünlüğü sağlayan uygun bağlaçlar kullanılmıştır.” ilkesine, % 2’sinin de “Şiirde aynı kökten türeyen sözcüklere yer verilmiştir.” İlkesine uymadığı görülmüştür.

Bu bulgudan hareketle şiirlerin bağdaşıklık ilkeleri bakımından genel olarak uygun olduğu ancak şiirlerde uygun bağlaçların yeterince kullanılmadığı söylenebilir.

Tablo 5

Diğer Metinsellik İlkelerine Uygunluk Bakımından Şiirler

Diğer Metinsellik İlkeleri (Amaçlılık - Kabul edilebilirlik - Bilgi vericilik -Durumsallık - Metinler arasılık)	Hayır		Kısmen		Evet	
	F	%	F	%	F	%
1. Şiirde doğru kabul edilen bilgilere yer verilmiştir.	0	0	4	8,0	46	92,0
2. Şiirde kanıtlanabilen bilgilere yer verilmiştir.	7	14,0	8	16,0	35	70,0
3. Şiirin bütünlüğü içindeki fikirler önem derecesine göre sıralanmıştır.	0	0	2	4,0	48	96,0
4. Şiirde yeni bilgilere yer verilmiştir.	0	0	4	8,0	46	92,0
5. Şiirde anlatılanlar okuyucuyu yeni metinler okumaya sevk edecek niteliktedir.	26	52,0	12	24,0	12	24,0
6. Şiirde işlenen konu durumsallık değeri taşımaktadır.	0	0	5	10,0	45	90,0
7. Şiirin mesajı günceldir.	2	4,0	33	66,0	15	30,0

Tablo 5’te ders kitaplarında bulunan şiirler “Diğer Metinsellik Ölçütleri (Amaçlılık - Kabul edilebilirlik - Bilgi vericilik -Durumsallık - Metinler arasılık)” ne uygunluğu açısından incelenmiştir. 50 şiirin % 14’ünün 2. maddeye (Şiirde kanıtlanabilen bilgilere yer verilmiştir.), % 52’sinin 5. maddeye (Şiirde anlatılanlar okuyucuyu yeni metinler okumaya sevk edecek niteliktedir.), % 4’ünün de 7. maddeye (Şiirin mesajı günceldir.) uygun olmadığı görülmüştür.

Bu durum Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin metinsellik ilkelerinden “durumsallık, kabul edilebilirlik ve metinler arasılık” ilkelerine uygun olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 6

İçeriğin Yapılandırılması İlkelerine Uygunluk Bakımından Şiirler

İçerik yapılandırma ilkeleri	Hayır		Kısmen		Evet	
	F	%	F	%	F	%
1. Şair bir konuya odaklanmıştır.	0	0	0	0	50	100,0
2. Konu sınırlandırılmıştır.	0	0	20	40,0	30	60,0
3. Ana fikir yeni, orijinal ve özgündür.	10	20,0	31	62,0	9	18,0
4. Ana fikir etkileyicidir.	2	4,0	35	70,0	13	26,0
5. Yardımcı fikirler yeni, orijinal ve özgündür.	0	0	8	16,0	42	84,0
6. Konu yeni, orijinal ve özgündür.	27	54,0	21	42,0	2	4,0
7. Şiir etkili bir girişle okuyucunun dikkatini çekecek niteliktedir.	9	18,0	13	26,0	28	56,0
8. Tatmin edici ve etkileyici sonuç bölümüyle ana fikir vurgulanmıştır.	7	14,0	15	30,0	28	56,0
9. Başlık orijinal, özgündür.	24	48,0	13	26,0	13	26,0
10. Başlık konuyu yansıtır niteliktedir.	4	8,0	21	42,0	25	50,0
11. Başlık ana düşüncüyü destekler. niteliktedir.	5	10,0	28	56,0	17	34,0
12. Şiirde yer alan detaylar sıkıcı değildir.	1	2,0	10	20,0	39	78,0
13. Şiirde yer alan detaylar anlamlıdır.	0	0	7	14,0	43	86,0
14. Şiir imla bakımından doğrudur.	0	0	1	2,0	49	98,0
15. Şiirde imla şiiri açıklamaya yardımcı olmaktadır.	0	0	0	0	50	100,0

Tablo 6’da ders kitaplarında bulunan şiirler “İçeriğin Yapılandırılması İlkeleri”ne uygunluğu açısından incelenmiştir. Şiirlerin % 20’sinin 3. maddeye (Ana fikir yeni, orijinal ve özgündür.) , % 4’ünün 4. maddeye (Ana fikir etkileyicidir.), % 54’ünün 6. maddeye (Konu yeni, orijinal ve özgündür.), % 18’inin 7. maddeye (Şiir etkili bir girişle okuyucunun dikkatini çekecek

niteliktedir.), % 14'ünün 8. maddeye (Tatmin edici ve etkileyici sonuç bölümüyle ana fikir vurgulanmıştır.), % 48'inin 9. maddeye (Başlık orijinal, özgündür.), % 8'inin 10. maddeye (Başlık konuyu yansıtır niteliktedir.), % 10'unun 11. maddeye (Başlık ana düşünceyi destekler.) ve % 2'sinin 12. maddeye (Şiirde yer alan detaylar sıkıcı değildir.) uygun olmadığı belirlenmiştir.

Bu durumda Türkçe ders kitaplarında bulunan şiirlerin özellikle “ana fikir-konu, başlık” seçimi ve uyumu açısından içerik yapılandırması bakımından yeterli olmadığı görülmektedir. Ayrıca sıkıcı detaylara yer verilen ve etkileyici başlangıç ve bitişi olmayan şiirler de içeriğin yapılandırılması ilkelerine uygun değildir.

Tablo 7

Çocuğa Görelik İlkeleri Açısından 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayinevi Değişkenine Göre İncelenmesi

Çocuğa Görelik İlkeleri (sd=2)	Yayinevi	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	MEB 6	6	14,50	7,055	,029
	Evren 6	7	7,21		
	Doku 6	6	8,75		
Madde 2	MEB 6	6	13,00	2,878	,237
	Evren 6	7	8,29		
	Doku 6	6	9,00		
Madde 3	MEB 6	6	12,00	1,887	,389
	Evren 6	7	8,36		
	Doku 6	6	9,92		
Madde 4	MEB 6	6	12,83	2,892	,236
	Evren 6	7	7,86		
	Doku 6	6	9,67		
Madde 5	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 6	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 7	MEB 6	6	9,50	1,714	,424
	Evren 6	7	10,86		
	Doku 6	6	9,50		
Madde 8	MEB 6	6	13,50	4,722	,094
	Evren 6	7	8,36		
	Doku 6	6	8,42		
Madde 9	MEB 6	6	11,17	2,097	,350
	Evren 6	7	7,79		
	Doku 6	6	11,42		

Tablo 7 (devam)

Çocuğa Görelik İlkeleri Açısından 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi

Madde 10	MEB 6	6	10,25	,127	,939
	Evren 6	7	9,57		
	Doku 6	6	10,25		
Madde 11	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 12	MEB 6	6	10,42	3,479	,176
	Evren 6	7	7,93		
	Doku 6	6	12,00		
Madde 13	MEB 6	6	12,67	4,451	,108
	Evren 6	7	10,64		
	Doku 6	6	6,58		
Madde 14	MEB 6	6	11,75	1,764	,414
	Evren 6	7	10,29		
	Doku 6	6	7,92		
Madde 15	MEB 6	6	10,00	,253	,881
	Evren 6	7	9,36		
	Doku 6	6	10,75		
Madde 16	MEB 6	6	7,83	4,574	,102
	Evren 6	7	11,00		
	Doku 6	6	11,00		
Madde 17	MEB 6	6	12,50	3,094	,213
	Evren 6	7	8,36		
	Doku 6	6	9,42		
Madde 18	MEB 6	6	9,92	1,884	,390
	Evren 6	7	8,79		
	Doku 6	6	11,50		
Madde 19	MEB 6	6	12,50	2,247	,325
	Evren 6	7	8,21		
	Doku 6	6	9,58		
Madde 20	MEB 6	6	8,33	2,563	,278
	Evren 6	7	11,50		
	Doku 6	6	9,92		
Madde 21	MEB 6	6	8,50	1,884	,390
	Evren 6	7	11,21		
	Doku 6	6	10,08		

Tablo 7’de 6. sınıf ders kitaplarındaki şiirlerin çocuğa görelik ilkeleri bakımından yayınevlerine göre farklılıkları olup olmadığı görülmektedir. Tabloya göre 1. (Şiir, çocuğun sevme ihtiyacını karşılayacak niteliktedir.) maddenin yayınevlerine göre anlamlı bir fark gösterdiği ve bu farklılığın da MEB yayınları 6. sınıf ders kitabında bulunan şiirlerden kaynaklandığı görülmektedir. Yani MEB yayınevinin 6. sınıflar için yayımlamış olduğu Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirler Doku ve Evren yayınevlerinin yayımladığı kitaplarda bulunan şiirlere göre çocuğun sevme ihtiyacını daha fazla karşılayacak niteliktedir.

Tablo 8

*Tutarlılık İlkeleri Açısından 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin
Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi*

Tutarlılık İlkeleri (sd=2)	Yayınevi	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 2	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 3	MEB 6	6	10,50	1,714	,424
	Evren 6	7	9,14		
	Doku 6	6	10,50		
Madde 4	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 5	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 6	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 7	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 8	MEB 6	6	8,92	2,167	,338
	Evren 6	7	10,50		
	Doku 6	6	10,50		
Madde 9	MEB 6	6	9,42	,996	,608
	Evren 6	7	9,64		
	Doku 6	6	11,00		
Madde 10	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 11	MEB 6	6	8,92	2,167	,338
	Evren 6	7	10,50		
	Doku 6	6	10,50		
Madde 12	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 13	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 14	MEB 6	6	8,33	2,393	,302
	Evren 6	7	10,14		
	Doku 6	6	11,50		
Madde 15	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		

Tablo 8 incelendiğinde tutarlılık ölçütleri bakımından 6. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin yayınevlerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Tablo 9

Bağdaşıklık İlkeleri Açısından 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi

Bağdaşıklık İlkeleri (sd=2)	Yayınevi	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	MEB 6	6	10,50	1,714	,424
	Evren 6	7	9,14		
	Doku 6	6	10,50		
Madde 2	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 3	MEB 6	6	10,08	,669	,716
	Evren 6	7	11,00		
	Doku 6	6	8,75		
Madde 4	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 5	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 6	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 7	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 8	MEB 6	6	9,50	3,177	,204
	Evren 6	7	8,29		
	Doku 6	6	12,50		
Madde 9	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 10	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		

Tablo 9 incelendiğinde bağdaşıklık ölçütleri bakımından 6. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin yayınevlerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Tablo 10

Diğer Metinsellik İlkeleri (Amaçlılık - Kabul edilebilirlik - Bilgi vericilik - Durumsallık - Metinler arasılık) Açısından 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi

Diğer Metinsellik İlkeleri (sd=2)	Yayınevi	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	MEB 6	6	10,50	2,167	,338
	Evren 6	7	10,50		
	Doku 6	6	8,92		
Madde 2	MEB 6	6	8,25	1,729	,421
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	11,75		
Madde 3	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 4	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 5	MEB 6	6	12,83	3,012	,222
	Evren 6	7	7,86		
	Doku 6	6	9,67		
Madde 6	MEB 6	6	9,92	,018	,991
	Evren 6	7	10,14		
	Doku 6	6	9,92		
Madde 7	MEB 6	6	14,50	8,319	,016
	Evren 6	7	9,07		
	Doku 6	6	6,58		

Tablo 10’da 6. sınıf ders kitaplarındaki şiirlerin diğer metinsellik ilkeleri (amaçlılık - kabul edilebilirlik - bilgi vericilik - durumsallık - metinler arasılık) bakımından yayınevlerine göre farklılıkları olup olmadığı görülmektedir. Tabloya göre 6. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin 7. madde (Şiirin mesajı günceldir.) için anlamlı bir farklılık gösterdiği ve bu farkın MEB yayınları 6. sınıf ders kitabında bulunan şiirlerden kaynaklandığı görülmektedir. Bu durumda MEB yayınları 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının içerdiği şiirlerin Evren ve Doku yayınları 6. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan şiirlere göre daha güncel mesajlar içeren şiirleri kapsadığı söylenebilir. Bu durum MEB yayınları 6. sınıf kitabını metinsellik açısından daha öne taşımaktadır.

Tablo 11

İçeriğin yapılandırılması İlkeleri Açısından 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi

İçeriğin Yapılandırılması İlkeleri (sd=2)	Yayınevi	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 2	MEB 6	6	11,42	,984	,612
	Evren 6	7	8,93		
	Doku 6	6	9,83		
Madde 3	MEB 6	6	11,33	1,089	,580
	Evren 6	7	10,36		
	Doku 6	6	8,25		
Madde 4	MEB 6	6	11,50	2,339	,310
	Evren 6	7	10,86		
	Doku 6	6	7,50		
Madde 5	MEB 6	6	12,00	2,257	,323
	Evren 6	7	9,29		
	Doku 6	6	8,83		
Madde 6	MEB 6	6	7,58	4,028	,133
	Evren 6	7	12,79		
	Doku 6	6	9,17		
Madde 7	MEB 6	6	12,00	2,770	,250
	Evren 6	7	10,57		
	Doku 6	6	7,33		
Madde 8	MEB 6	6	11,50	1,937	,380
	Evren 6	7	7,86		
	Doku 6	6	11,00		
Madde 9	MEB 6	6	9,17	,901	,637
	Evren 6	7	9,29		
	Doku 6	6	11,67		
Madde 10	MEB 6	6	10,50	2,095	,351
	Evren 6	7	11,57		
	Doku 6	6	7,67		
Madde 11	MEB 6	6	10,33	,408	,815
	Evren 6	7	10,64		
	Doku 6	6	8,92		
Madde 12	MEB 6	6	11,00	1,737	,420
	Evren 6	7	8,29		
	Doku 6	6	11,00		
Madde 13	MEB 6	6	11,50	1,884	,390
	Evren 6	7	8,79		
	Doku 6	6	9,92		
Madde 14	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		
Madde 15	MEB 6	6	10,00	,000	1,000
	Evren 6	7	10,00		
	Doku 6	6	10,00		

Tablo 11 incelendiğinde içeriğin yapılandırılması ölçütleri bakımından 6. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin yayınevlerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Tablo 12

Çocuğa Görelik İlkeleri Açısından 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi

Çocuğa Görelik İlkeleri (sd=2)	Yayınevi	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	MEB 7	5	12,70	3,811	,149
	Özgün 7	7	7,36		
	Pasifik 7	7	10,71		
Madde 2	MEB 7	5	10,50	,647	,724
	Özgün 7	7	8,86		
	Pasifik 7	7	10,79		
Madde 3	MEB 7	5	12,90	3,828	,147
	Özgün 7	7	7,50		
	Pasifik 7	7	10,43		
Madde 4	MEB 7	5	9,30	,234	,889
	Özgün 7	7	9,79		
	Pasifik 7	7	10,71		
Madde 5	MEB 7	5	10,00	,000	1,000
	Özgün 7	7	10,00		
	Pasifik 7	7	10,00		
Madde 6	MEB 7	5	10,00	,000	1,000
	Özgün 7	7	10,00		
	Pasifik 7	7	10,00		
Madde 7	MEB 7	5	9,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	9,50		
	Pasifik 7	7	10,86		
Madde 8	MEB 7	5	7,40	1,931	,381
	Özgün 7	7	10,93		
	Pasifik 7	7	10,93		
Madde 9	MEB 7	5	12,60	1,799	,407
	Özgün 7	7	9,07		
	Pasifik 7	7	9,07		
Madde 10	MEB 7	5	10,00	,000	1,000
	Özgün 7	7	10,00		
	Pasifik 7	7	10,00		
Madde 11	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	10,50		
	Pasifik 7	7	9,14		
Madde 12	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	10,50		
	Pasifik 7	7	9,14		
Madde 13	MEB 7	5	10,00	,000	1,000
	Özgün 7	7	10,00		
	Pasifik 7	7	10,00		

Tablo 12 (devam)

Çocuğa Görelik İlkeleri Açısından 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi

Madde 14	MEB 7	5	10,40	,218	,897
	Özgün 7	7	10,43		
	Pasifik 7	7	9,29		
Madde 15	MEB 7	5	10,60	1,528	,466
	Özgün 7	7	8,43		
	Pasifik 7	7	11,14		
Madde 16	MEB 7	5	10,00	,000	1,000
	Özgün 7	7	10,00		
	Pasifik 7	7	10,00		
Madde 17	MEB 7	5	10,60	1,528	,466
	Özgün 7	7	8,43		
	Pasifik 7	7	11,14		
Madde 18	MEB 7	5	10,00	,000	1,000
	Özgün 7	7	10,00		
	Pasifik 7	7	10,00		
Madde 19	MEB 7	5	10,70	1,778	,411
	Özgün 7	7	8,29		
	Pasifik 7	7	11,21		
Madde 20	MEB 7	5	7,80	2,645	,266
	Özgün 7	7	9,43		
	Pasifik 7	7	12,14		
Madde 21	MEB 7	5	10,20	2,262	,323
	Özgün 7	7	8,50		
	Pasifik 7	7	11,36		

Tablo 12 incelendiğinde çocuğa görelik ölçütleri bakımından 7. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin, yayınevlerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Tablo 13

Tutarlılık İlkeleri Açısından 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tutarlılık İlkeleri (sd=2)	Yayınevi	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	10,50		
	Pasifik 7	7	9,14		
Madde 2	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	10,50		
	Pasifik 7	7	9,14		
Madde 3	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	10,50		
	Pasifik 7	7	9,14		
Madde 4	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	10,50		
	Pasifik 7	7	9,14		
Madde 5	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	10,50		
	Pasifik 7	7	9,14		
Madde 6	MEB 7	5	10,00	,000	1,000
	Özgün 7	7	10,00		
	Pasifik 7	7	10,00		
Madde 7	MEB 7	5	10,00	,000	1,000
	Özgün 7	7	10,00		
	Pasifik 7	7	10,00		
Madde 8	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	10,50		
	Pasifik 7	7	9,14		
Madde 9	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	10,50		
	Pasifik 7	7	9,14		
Madde 10	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	10,50		
	Pasifik 7	7	9,14		
Madde 11	MEB 7	5	7,70	3,343	,188
	Özgün 7	7	11,50		
	Pasifik 7	7	10,14		
Madde 12	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	10,50		
	Pasifik 7	7	9,14		
Madde 13	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	10,50		
	Pasifik 7	7	9,14		
Madde 14	MEB 7	5	9,20	1,276	,528
	Özgün 7	7	11,00		
	Pasifik 7	7	9,57		
Madde 15	MEB 7	5	10,00	,000	1,000
	Özgün 7	7	10,00		
	Pasifik 7	7	10,00		

Tablo 13'te 7. sınıf ders kitaplarındaki şiirlerin tutarlılık ilkeleri bakımından yayınevlerine göre farklılıkları olup olmadığı görülmektedir. Tabloya göre tutarlılık ölçütleri bakımından 7. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin yayınevlerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Tablo 14

Bağdaşıklık İlkeleri Açısından 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi

Bağdaşıklık İlkeleri (sd=2)	Yayınevi	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	MEB 7	5	11,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	8,79		
	Pasifik 7	7	10,14		
Madde 2	MEB 7	5	10,00	,000	1,000
	Özgün 7	7	10,00		
	Pasifik 7	7	10,00		
Madde 3	MEB 7	5	9,70	,318	,853
	Özgün 7	7	9,43		
	Pasifik 7	7	10,79		
Madde 4	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	10,50		
	Pasifik 7	7	9,14		
Madde 5	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	10,50		
	Pasifik 7	7	9,14		
Madde 6	MEB 7	5	10,00	,000	1,000
	Özgün 7	7	10,00		
	Pasifik 7	7	10,00		
Madde 7	MEB 7	5	10,00	,000	1,000
	Özgün 7	7	10,00		
	Pasifik 7	7	10,00		
Madde 8	MEB 7	5	10,00	,000	1,000
	Özgün 7	7	10,00		
	Pasifik 7	7	10,00		
Madde 9	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	10,50		
	Pasifik 7	7	9,14		
Madde 10	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	10,50		
	Pasifik 7	7	9,14		

Tablo 14'te 7. sınıf ders kitaplarındaki şiirlerin bağdaşıklık ilkeleri bakımından yayınevlerine göre farklılıkları olup olmadığı görülmektedir. Tabloya göre bağdaşıklık ölçütleri bakımından 7. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin yayınevlerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Tablo 15

Diğer Metinsellik İlkeleri(Amaçlılık - Kabul edilebilirlik - Bilgi vericilik - Durumsallık - Metinler arasılık) Açısından 7. Sınıf Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi

Diğer Metinsellik İlkeleri (sd=2)	Yayınevi	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	MEB 7	5	10,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	9,14		
	Pasifik 7	7	10,50		
Madde 2	MEB 7	5	12,00	3,652	,161
	Özgün 7	7	7,79		
	Pasifik 7	7	10,79		
Madde 3	MEB 7	5	9,10	1,331	,514
	Özgün 7	7	11,00		
	Pasifik 7	7	9,64		
Madde 4	MEB 7	5	12,00	3,343	,188
	Özgün 7	7	7,93		
	Pasifik 7	7	10,64		
Madde 5	MEB 7	5	10,20	,061	,970
	Özgün 7	7	10,21		
	Pasifik 7	7	9,64		
Madde 6	MEB 7	5	11,00	3,630	,163
	Özgün 7	7	11,00		
	Pasifik 7	7	8,29		
Madde 7	MEB 7	5	8,30	4,114	,128
	Özgün 7	7	8,79		
	Pasifik 7	7	12,43		

Tablo 15'te 7. sınıf ders kitaplarındaki şiirlerin diğer metinsellik ilkeleri (amaçlılık - kabul edilebilirlik - bilgi vericilik - durumsallık - metinler arasılık) bakımından yayınevlerine göre farklılıkları olup olmadığı görülmektedir. Tabloya göre diğer metinsellik ilkeleri (amaçlılık - kabul edilebilirlik - bilgi vericilik - durumsallık - metinler arasılık) bakımından 7. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin yayınevlerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Tablo 16

İçeriğin yapılandırılması İlkeleri Açısından 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi

İçeriğin Yapılandırılması İlkeleri (sd=2)	Yayınevi	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	MEB 7	5	10,00	,000	1,000
	Özgün 7	7	10,00		
	Pasifik 7	7	10,00		
Madde 2	MEB 7	5	6,90	3,017	,221
	Özgün 7	7	10,43		
	Pasifik 7	7	11,79		
Madde 3	MEB 7	5	9,50	,538	,764
	Özgün 7	7	10,79		
	Pasifik 7	7	9,57		
Madde 4	MEB 7	5	8,00	2,163	,339
	Özgün 7	7	11,86		
	Pasifik 7	7	9,57		
Madde 5	MEB 7	5	11,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	8,79		
	Pasifik 7	7	10,14		
Madde 6	MEB 7	5	8,60	2,043	,360
	Özgün 7	7	8,86		
	Pasifik 7	7	12,14		
Madde 7	MEB 7	5	8,50	,580	,748
	Özgün 7	7	10,71		
	Pasifik 7	7	10,36		
Madde 8	MEB 7	5	10,40	,218	,897
	Özgün 7	7	9,29		
	Pasifik 7	7	10,43		
Madde 9	MEB 7	5	9,60	,606	,739
	Özgün 7	7	9,14		
	Pasifik 7	7	11,14		
Madde 10	MEB 7	5	9,40	,343	,842
	Özgün 7	7	9,57		
	Pasifik 7	7	10,86		
Madde 11	MEB 7	5	9,80	,012	,994
	Özgün 7	7	10,07		
	Pasifik 7	7	10,07		
Madde 12	MEB 7	5	10,10	,411	,814
	Özgün 7	7	9,29		
	Pasifik 7	7	10,64		
Madde 13	MEB 7	5	11,50	1,714	,424
	Özgün 7	7	8,79		
	Pasifik 7	7	10,14		
Madde 14	MEB 7	5	10,00	,000	1,000
	Özgün 7	7	10,00		
	Pasifik 7	7	10,00		
Madde 15	MEB 7	5	10,00	,000	1,000
	Özgün 7	7	10,00		
	Pasifik 7	7	10,00		

Tablo 16’da 7. sınıf ders kitaplarındaki şiirlerin içeriğinin yapılandırılması ilkeleri bakımından yayınevlerine göre farklılıkları olup olmadığı görülmektedir. Tabloya göre içeriğinin yapılandırılması ölçütleri bakımından 7. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin yayınevlerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Tablo 17

Çocuğa Görelik İlkeleri Açısından 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi

Çocuğa Görelik İlkeleri (sd=2)	Yayınevi	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	MEB 8	2	6,50	3,492	,174
	Ada 8	3	9,50		
	Özgün 8	7	5,21		
Madde 2	MEB 8	2	7,25	5,291	,071
	Ada 8	3	10,00		
	Özgün 8	7	4,79		
Madde 3	MEB 8	2	6,75	,618	,734
	Ada 8	3	7,67		
	Özgün 8	7	5,93		
Madde 4	MEB 8	2	6,75	1,776	,412
	Ada 8	3	8,50		
	Özgün 8	7	5,57		
Madde 5	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 6	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 7	MEB 8	2	4,50	1,058	,589
	Ada 8	3	6,83		
	Özgün 8	7	6,93		
Madde 8	MEB 8	2	7,00	1,212	,545
	Ada 8	3	8,00		
	Özgün 8	7	5,71		
Madde 9	MEB 8	2	4,75	,833	,659
	Ada 8	3	6,67		
	Özgün 8	7	6,93		
Madde 10	MEB 8	2	7,00	,714	,700
	Ada 8	3	7,00		
	Özgün 8	7	6,14		
Madde 11	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 12	MEB 8	2	7,50	1,558	,459
	Ada 8	3	7,50		
	Özgün 8	7	5,79		

Tablo 17 (devam)

Çocuğa Görelik İlkeleri Açısından 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi

Madde 13	MEB 8	2	4,00	5,000	,082
	Ada 8	3	7,00		
	Özgün 8	7	7,00		
Madde 14	MEB 8	2	5,00	1,571	,456
	Ada 8	3	8,00		
	Özgün 8	7	6,29		
Madde 15	MEB 8	2	4,00	5,000	,082
	Ada 8	3	7,00		
	Özgün 8	7	7,00		
Madde 16	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 17	MEB 8	2	2,50	5,107	,078
	Ada 8	3	8,50		
	Özgün 8	7	6,79		
Madde 18	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 19	MEB 8	2	4,00	5,000	,082
	Ada 8	3	7,00		
	Özgün 8	7	7,00		
Madde 20	MEB 8	2	7,00	,714	,700
	Ada 8	3	7,00		
	Özgün 8	7	6,14		
Madde 21	MEB 8	2	5,50	,943	,624
	Ada 8	3	7,50		
	Özgün 8	7	6,36		

Tablo 17’de 8. sınıf ders kitaplarındaki şiirlerin çocuğa görelik ilkeleri bakımından yayınevlerine göre farklılıkları olup olmadığı görülmektedir. Tabloya göre çocuğa görelik ölçütleri bakımından 8. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin yayınevlerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Tablo 18

*Tutarlılık İlkeleri Açısından 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin
Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi*

Tutarlılık İlkeleri (sd=2)	Yayınevi	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 2	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 3	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 4	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 5	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 6	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 7	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 8	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 9	MEB 8	2	7,00	,714	,700
	Ada 8	3	7,00		
	Özgün 8	7	6,14		
Madde 10	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 11	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 12	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 13	MEB 8	2	7,00	,714	,700
	Ada 8	3	7,00		
	Özgün 8	7	6,14		
Madde 14	MEB 8	2	7,00	,714	,700
	Ada 8	3	7,00		
	Özgün 8	7	6,14		
Madde 15	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		

Tablo 18’de 8. sınıf ders kitaplarındaki şiirlerin tutarlılık ilkeleri bakımından yayınevlerine göre farklılıkları olup olmadığı görülmektedir. Tabloya göre tutarlılık ölçütleri bakımından 8. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin yayınevlerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Tablo 19

Bağdaşıklık İlkeleri Açısından 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi

Bağdaşıklık İlkeleri (sd=2)	Yayınevi	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	MEB 8	2	7,50	,943	,624
	Ada 8	3	5,50		
	Özgün 8	7	6,64		
Madde 2	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 3	MEB 8	2	5,00	1,571	,456
	Ada 8	3	8,00		
	Özgün 8	7	6,29		
Madde 4	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 5	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 6	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 7	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 8	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 9	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 10	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		

Tablo 19’da 8. sınıf ders kitaplarındaki şiirlerin bağdaşıklık ilkeleri bakımından yayınevlerine göre farklılıkları olup olmadığı görülmektedir. Tablo incelendiğinde bağdaşıklık ölçütleri bakımından 8. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin yayınevlerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Tablo 20

Diğer Metinsellik İlkeleri (Amaçlılık - Kabul edilebilirlik - Bilgi vericilik- Durumsallık - Metinler arasılık) Açısından 8. Sınıf Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi

Diğer Metinsellik İlkeleri (sd=2)	Yayınevi	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	MEB 8	2	4,50	2,043	,360
	Ada 8	3	7,50		
	Özgün 8	7	6,64		
Madde 2	MEB 8	2	5,00	1,462	,481
	Ada 8	3	5,33		
	Özgün 8	7	7,43		
Madde 3	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 4	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 5	MEB 8	2	6,00	,714	,700
	Ada 8	3	6,00		
	Özgün 8	7	6,86		
Madde 6	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 7	MEB 8	2	5,00	,714	,685
	Ada 8	3	7,00		
	Özgün 8	7	6,71		

Tablo 20’de 8. sınıf ders kitaplarındaki şiirlerin diğer metinsellik ilkeleri (amaçlılık - kabul edilebilirlik - bilgi vericilik - durumsallık - metinler arasılık) bakımından yayınevlerine göre farklılıkları olup olmadığı görülmektedir. Tabloya göre diğer metinsellik ilkeleri(amaçlılık - kabul edilebilirlik - bilgi vericilik - durumsallık - metinler arasılık) bakımından 8. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin yayınevlerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Tablo 21

İçeriğin yapılandırılması İlkeleri Açısından 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yayınevi Değişkenine Göre İncelenmesi

İçeriğin yapılandırılması İlkeleri (sd=2)	Yayınevi	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	MEB 8	2	6,50	,000	1,000
	Ada 8	3	6,50		
	Özgün 8	7	6,50		
Madde 2	MEB 8	2	3,00	5,253	,072
	Ada 8	3	5,00		
	Özgün 8	7	8,14		
Madde 3	MEB 8	2	5,50	,624	,732
	Ada 8	3	5,83		
	Özgün 8	7	7,07		
Madde 4	MEB 8	2	6,00	,714	,700
	Ada 8	3	6,00		
	Özgün 8	7	6,86		
Madde 5	MEB 8	2	7,00	,714	,700
	Ada 8	3	7,00		
	Özgün 8	7	6,14		
Madde 6	MEB 8	2	6,75	,178	,915
	Ada 8	3	5,83		
	Özgün 8	7	6,71		
Madde 7	MEB 8	2	8,50	3,771	,152
	Ada 8	3	8,50		
	Özgün 8	7	5,07		
Madde 8	MEB 8	2	8,00	2,571	,276
	Ada 8	3	8,00		
	Özgün 8	7	5,43		
Madde 9	MEB 8	2	8,50	1,932	,381
	Ada 8	3	7,83		
	Özgün 8	7	5,36		
Madde 10	MEB 8	2	9,00	2,083	,353
	Ada 8	3	7,17		
	Özgün 8	7	5,50		
Madde 11	MEB 8	2	8,50	,943	,624
	Ada 8	3	6,00		
	Özgün 8	7	6,14		
Madde 12	MEB 8	2	7,50	1,571	,456
	Ada 8	3	7,50		
	Özgün 8	7	5,70		
Madde 13	MEB 8	2	7,00	,714	,700
	Ada 8	3	7,00		
	Özgün 8	7	6,14		
Madde 14	MEB 8	2	7,00	,714	,700
	Ada 8	3	7,00		
	Özgün 8	7	6,14		
Madde 15	MEB 8	2	7,00	,714	,700
	Ada 8	3	7,00		
	Özgün 8	7	6,14		

Tablo 21’de 8. sınıf ders kitaplarındaki şiirlerin içeriğın yapılandırılması ilkeleri bakımından yayınevlerine göre farklılıkları olup olmadığı görülmektedir. Tabloya göre içeriğın yapılandırılması ölçütleri bakımından 8. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin yayınevlerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediğı görülmektedir.

Tablo 22

Çocuğın Görelık İlkeleri Açısından Şiirlerin Sınıf Değışkenine Göre İncelenmesi

Çocuğın Görelık İlkeleri (sd=2)	Sınıf	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	Sınıf 6	19	29,05	2,149	,342
	Sınıf 7	19	23,61		
	Sınıf 8	12	22,88		
Madde 2	Sınıf 6	19	28,34	1,475	,478
	Sınıf 7	19	23,21		
	Sınıf 8	12	24,63		
Madde 3	Sınıf 6	19	29,16	3,111	,211
	Sınıf 7	19	21,74		
	Sınıf 8	12	25,67		
Madde 4	Sınıf 6	19	25,29	,019	,991
	Sınıf 7	19	25,42		
	Sınıf 8	12	25,96		
Madde 5	Sınıf 6	19	25,50	,000	1,000
	Sınıf 7	19	25,50		
	Sınıf 8	12	25,50		
Madde 6	Sınıf 6	19	25,50	,000	1,000
	Sınıf 7	19	25,50		
	Sınıf 8	12	25,50		
Madde 7	Sınıf 6	19	23,87	6,236	,044
	Sınıf 7	19	23,87		
	Sınıf 8	12	30,67		
Madde 8	Sınıf 6	19	27,84	1,126	,569
	Sınıf 7	19	24,61		
	Sınıf 8	12	23,21		
Madde 9	Sınıf 6	19	22,66	3,388	,184
	Sınıf 7	19	24,58		
	Sınıf 8	12	31,46		
Madde 10	Sınıf 6	19	22,68	4,733	,094
	Sınıf 7	19	28,00		
	Sınıf 8	12	26,00		
Madde 11	Sınıf 6	19	26,00	1,632	,442
	Sınıf 7	19	24,68		
	Sınıf 8	12	26,00		
Madde 12	Sınıf 6	19	23,95	1,729	,421
	Sınıf 7	19	27,55		
	Sınıf 8	12	24,71		

Tablo 22 (devam)

Çocuğa Görelik İlkeleri Açısından Şiirlerin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi

Madde 13	Sınıf 6	19	21,42	7,027	,030
	Sınıf 7	19	24,45		
	Sınıf 8	12	33,63		
Madde 14	Sınıf 6	19	22,03	4,231	,121
	Sınıf 7	19	24,95		
	Sınıf 8	12	31,88		
Madde 15	Sınıf 6	19	21,00	5,654	,059
	Sınıf 7	19	26,55		
	Sınıf 8	12	30,96		
Madde 16	Sınıf 6	19	23,87	3,330	,189
	Sınıf 7	19	26,50		
	Sınıf 8	12	26,50		
Madde 17	Sınıf 6	19	25,21	,172	,917
	Sınıf 7	19	26,32		
	Sınıf 8	12	24,67		
Madde 18	Sınıf 6	19	23,05	5,103	,078
	Sınıf 7	19	27,00		
	Sınıf 8	12	27,00		
Madde 19	Sınıf 6	19	19,97	7,557	,023
	Sınıf 7	19	27,16		
	Sınıf 8	12	31,63		
Madde 20	Sınıf 6	19	27,05	4,089	,129
	Sınıf 7	19	21,79		
	Sınıf 8	12	28,92		
Madde 21	Sınıf 6	19	25,53	,016	,992
	Sınıf 7	19	25,32		
	Sınıf 8	12	25,75		

Tablo 22’de Türkçe kitaplarındaki şiirlerin çocuğa görelik ilkeleri bakımından sınıf seviyelerine göre farklılıkları olup olmadığı görülmektedir. Tabloya göre 7. (Şiir çocuğa doğrudan nasihat verici niteliktedir.), 13. (Şiirdeki dizelerin uzunluğu çocuğun seviyesine uygundur.) ve 19. (Şairin iletisi (ana fikir/tema) çocuk tarafından kolayca anlaşılabilir niteliktedir.) maddelerin sınıf seviyelerine göre anlamlı bir fark gösterdiği ve bu farkın ortaokul 4. sınıf kitaplarında bulunan şiirlerden kaynaklandığı görülmektedir.

Maddeler incelendiğinde Ortaokul 4. sınıf ders kitaplarındaki şiirlerin kolay anlaşılabilirlik ve dize uzunluğunun uygunluğu bakımından diğer ortaokul 2 ve 3. sınıf kitaplarından daha iyi olduğu ancak çocuğa doğrudan nasihat verici şiirlere yer verme bakımından daha niteliksiz olduğu görülmektedir.

Tablo 23

Tutarlılık İlkeleri Açısından Şiirlerin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi

Tutarlılık İlkeleri (sd=2)	Sınıf	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	Sınıf 6	19	26,00	1,632	,442
	Sınıf 7	19	24,68		
	Sınıf 8	12	26,00		
Madde 2	Sınıf 6	19	26,00	1,632	,442
	Sınıf 7	19	24,68		
	Sınıf 8	12	26,00		
Madde 3	Sınıf 6	19	25,21	,646	,724
	Sınıf 7	19	25,16		
	Sınıf 8	12	26,50		
Madde 4	Sınıf 6	19	26,00	1,632	,442
	Sınıf 7	19	24,68		
	Sınıf 8	12	26,00		
Madde 5	Sınıf 6	19	26,00	1,632	,442
	Sınıf 7	19	24,68		
	Sınıf 8	12	26,00		
Madde 6	Sınıf 6	19	25,50	,000	1,000
	Sınıf 7	19	25,50		
	Sınıf 8	12	25,50		
Madde 7	Sınıf 6	19	25,50	,000	1,000
	Sınıf 7	19	25,50		
	Sınıf 8	12	25,50		
Madde 8	Sınıf 6	19	25,18	,645	,724
	Sınıf 7	19	25,18		
	Sınıf 8	12	26,50		
Madde 9	Sınıf 6	19	24,87	,353	,838
	Sınıf 7	19	26,18		
	Sınıf 8	12	25,42		
Madde 10	Sınıf 6	19	26,00	1,632	,442
	Sınıf 7	19	24,68		
	Sınıf 8	12	26,00		
Madde 11	Sınıf 6	19	26,18	2,747	,253
	Sınıf 7	19	23,55		
	Sınıf 8	12	27,50		
Madde 12	Sınıf 6	19	26,00	1,632	,442
	Sınıf 7	19	24,68		
	Sınıf 8	12	26,00		
Madde 13	Sınıf 6	19	26,50	1,398	,497
	Sınıf 7	19	25,16		
	Sınıf 8	12	24,46		
Madde 14	Sınıf 6	19	24,63	,395	,821
	Sınıf 7	19	25,76		
	Sınıf 8	12	26,46		
Madde 15	Sınıf 6	19	25,50	,000	1,000
	Sınıf 7	19	25,50		
	Sınıf 8	12	25,50		

Tablo 23'te Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin tutarlılık ilkeleri bakımından sınıf seviyelerine göre farklılıkları olup olmadığı görülmektedir. Tabloya göre tutarlılık ölçütleri bakımından şiirlerin sınıf seviyelerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Tablo 24

Bağdaşıklık İlkeleri Açısından Şiirlerin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi

Bağdaşıklık İlkeleri (sd=2)	Sınıf	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	Sınıf 6	19	27,18	1,296	,523
	Sınıf 7	19	24,55		
	Sınıf 8	12	24,33		
Madde 2	Sınıf 6	19	25,50	,000	1,000
	Sınıf 7	19	25,50		
	Sınıf 8	12	25,50		
Madde 3	Sınıf 6	19	24,50	,670	,715
	Sınıf 7	19	24,92		
	Sınıf 8	12	28,00		
Madde 4	Sınıf 6	19	26,00	1,632	,442
	Sınıf 7	19	24,68		
	Sınıf 8	12	26,00		
Madde 5	Sınıf 6	19	26,00	1,632	,442
	Sınıf 7	19	24,68		
	Sınıf 8	12	26,00		
Madde 6	Sınıf 6	19	25,50	,000	1,000
	Sınıf 7	19	25,50		
	Sınıf 8	12	25,50		
Madde 7	Sınıf 6	19	25,50	,000	1,000
	Sınıf 7	19	25,50		
	Sınıf 8	12	25,50		
Madde 8	Sınıf 6	19	21,42	8,867	,012
	Sınıf 7	19	28,00		
	Sınıf 8	12	28,00		
Madde 9	Sınıf 6	19	26,00	1,632	,442
	Sınıf 7	19	24,68		
	Sınıf 8	12	26,00		
Madde 10	Sınıf 6	19	26,00	1,632	,442
	Sınıf 7	19	24,68		
	Sınıf 8	12	26,00		

Tablo 24'te Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin bağdaşıklık ilkeleri bakımından sınıf seviyelerine göre farklılıkları olup olmadığı anlaşılmaktadır. Tabloya göre bağdaşıklık ölçütleri bakımından şiirlerin sınıf seviyelerine göre 8. madde (Şiirde aynı kökten türeyen sözcüklere yer verilmiştir.) için anlamlı bir fark gösterdiği ve bu farkın da 6. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerden kaynaklandığı görülmektedir.

6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan şiirlerin aynı kökten türeyen sözcüklere yer verme bakımından diğer sınıf seviyelerine göre yetersiz olduğu görülmektedir.

Tablo 25

Diğer Metinsellik İlkeleri (Amaçlılık - Kabul edilebilirlik - Bilgi vericilik - Durumsallık - Metinler arasılık) Açısından Şiirlerin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi

Diğer Metinsellik İlkeleri (sd=2)	Sınıf	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	Sınıf 6	19	26,18	1,579	,454
	Sınıf 7	19	26,18		
	Sınıf 8	12	23,33		
Madde 2	Sınıf 6	19	24,63	1,136	,567
	Sınıf 7	19	27,68		
	Sınıf 8	12	23,42		
Madde 3	Sınıf 6	19	26,50	3,331	,189
	Sınıf 7	19	23,87		
	Sınıf 8	12	26,50		
Madde 4	Sınıf 6	19	27,50	6,952	,031
	Sınıf 7	19	22,24		
	Sınıf 8	12	27,50		
Madde 5	Sınıf 6	19	34,55	16,828	,000
	Sınıf 7	19	23,03		
	Sınıf 8	12	15,08		
Madde 6	Sınıf 6	19	24,05	2,006	,367
	Sınıf 7	19	25,37		
	Sınıf 8	12	28,00		
Madde 7	Sınıf 6	19	31,63	9,333	,009
	Sınıf 7	19	19,68		
	Sınıf 8	12	25,00		

Tablo 25'te Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin diğer metinsellik ilkeleri (amaçlılık - kabul edilebilirlik - bilgi vericilik - durumsallık - metinler arasılık) bakımından sınıf seviyelerine göre farklılıkları olup olmadığı görülmektedir. Tabloya göre diğer metinsellik ilkeleri (amaçlılık - kabul edilebilirlik - bilgi vericilik - durumsallık - metinler arasılık) bakımından şiirlerin sınıf seviyelerine göre 4. (Şiirde yeni bilgilere yer verilmiştir.) ve 7. (Şiirin mesajı günceldir.) maddeler için anlamlı bir fark gösterdiği ve bu farkların ikisinin de 7. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerden kaynaklandığı görülmektedir.

Bu durum 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının diğer metinsellik ilkeleri arasında yer alan bilgi vericilik özelliği bakımından diğer sınıf seviyeleri kitaplarındaki şiirlere göre yetersiz olduğunu göstermektedir.

Tablo 26

İçeriğin Yapılandırılması Açısından Şiirlerin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi

İçeriğin Yapılandırılması İlkeleri (sd=2)	Sınıf	N	MeanRank	Chi-square	Sig
Madde 1	Sınıf 6	19	25,50	,000	1,000
	Sınıf 7	19	25,50		
	Sınıf 8	12	25,50		
Madde 2	Sınıf 6	19	27,61	,985	,611
	Sınıf 7	19	23,66		
	Sınıf 8	12	25,08		
Madde 3	Sınıf 6	19	21,58	3,201	,202
	Sınıf 7	19	27,03		
	Sınıf 8	12	29,29		
Madde 4	Sınıf 6	19	27,87	1,869	,393
	Sınıf 7	19	25,34		
	Sınıf 8	12	22,00		
Madde 5	Sınıf 6	19	24,24	,869	,648
	Sınıf 7	19	25,55		
	Sınıf 8	12	27,42		
Madde 6	Sınıf 6	19	24,11	,599	,741
	Sınıf 7	19	27,24		
	Sınıf 8	12	24,96		
Madde 7	Sınıf 6	19	26,13	,923	,630
	Sınıf 7	19	23,39		
	Sınıf 8	12	27,83		
Madde 8	Sınıf 6	19	23,45	2,144	,342
	Sınıf 7	19	24,58		
	Sınıf 8	12	30,21		
Madde 9	Sınıf 6	19	24,97	1,252	,535
	Sınıf 7	19	23,71		
	Sınıf 8	12	29,17		
Madde 10	Sınıf 6	19	27,00	1,304	,521
	Sınıf 7	19	22,82		
	Sınıf 8	12	27,38		
Madde 11	Sınıf 6	19	27,24	1,053	,591
	Sınıf 7	19	25,74		
	Sınıf 8	12	22,38		
Madde 12	Sınıf 6	19	24,26	,503	,777
	Sınıf 7	19	25,84		
	Sınıf 8	12	26,92		
Madde 13	Sınıf 6	19	25,05	,413	,814
	Sınıf 7	19	25,05		
	Sınıf 8	12	26,92		
Madde 14	Sınıf 6	19	26,00	3,167	,205
	Sınıf 7	19	26,00		
	Sınıf 8	12	23,92		
Madde 15	Sınıf 6	19	26,00	3,167	,205
	Sınıf 7	19	26,00		
	Sınıf 8	12	23,92		

Tablo 26’da Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin içeriğın yapılandırılması ölçütleri bakımından sınıf seviyelerine göre farklılık gösterip göstermediğı anlaşılmaktadır. Tabloya göre içeriğın yapılandırılması ölçütleri bakımından sınıf seviyelerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediğı görülmektedir.

Dördüncü Bölüm

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde bulgularla ilgili Tartışma Sonuç ve Önerilere yer verilmiştir.

Tartışma

Çocuk ve edebiyat arasında önemli bir ilişki söz konusudur. “Çocuk edebiyatı kavramı, ‘çocuk’ ve ‘edebiyat’ bağlamında içselleştirilmiş ve daha sonra her iki kavramı da bünyesine katarak literatüre yerleşmiştir” (Çocuk, 2013, s. 146). Çocuk ve edebiyatı daha önceleri bir arada düşünmek bile mümkün değil gibi görülürken şu anda birçok araştırmacı ve edebiyatçının çocuk edebiyatı konusunda fikir birliği içinde olduğunu söylemek mümkündür.

“Çocuk ve gençlik edebiyatı konusunda günümüzde hem gelenekçi yaklaşımların etkisini sürdürdüğünü hem de çağdaş ve nitelikli ürünlerin verildiğini söyleyebiliriz” (Yağcı, 2007, s. 67). “Çocuğun gelişiminde çocuk edebiyatı ürünlerinin etkisinin olduğu bilinmektedir, bu ürünler yetişkinler için yazılan ürünlerden farklı nitelikte olmalıdır” (Barak, 2009, s. 149).

Başaran ve Akyol (2009) öğrencilerin okudukları metni beğenme ve anlama düzeyleri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu bu sebeple onları hoşlanacakları metinlerle karşılaştırmak gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda bakıldığında çocuklarla karşılaştırılması gereken çocuk edebiyatı ürünlerini seçerken özel bir çaba ve dikkat gerekir. Çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından bir farkı olduğu gerçeğini unutmamak gerekir.

Pekkaya (2007, s. 64) “Çocuk edebiyatı diye yazılmış öyle çocukça ve niteliksiz metinlerle karşılaşıyoruz ki yazılmasa daha iyi olurdu, diyebiliyoruz.” demiştir araştırmasında ve çocuk edebiyatı ürünlerinin niteliksizliğinden yakınmıştır. Çocuk edebiyatı ürünleri nitelikten yoksun olmamalıdır. Çocuk edebiyatı ürünleri oluşturulurken önemli olan salt ürün ortaya koymak değildir. Nitelikli ürün ortaya koymaktır.

Şiir, edebiyatın sevilen türlerinden biri olduğu gibi çocuk edebiyatının da dikkat çeken bir türüdür. Çocuk şiiri de çocuk edebiyatı gibi çok tartışılmış bir kavramdır. Çocuklar için ayrıca bir şiirden söz etmenin gereksiz olduğunu düşünenler olduğu gibi “çocuk şiiri” kavramının elzem olduğuna inananlar da vardır. Kıbrıs (2000, s. 3) çocuk şiiri; çocuk düşüncesinin, çocuk bakışının, çocuk ilgilerinin şiire yansımalarıdır, şiirlerde yer alan ölçü, uyak gibi nitelikler çocukta doğuştan var olan ritim ve uyum duygusunun gelişmesini sağlar.” diyerek ayrı bir çocuk şiirinin varlığını açıkça ortaya koymuştur. Çocuk şiirinin de çocuk edebiyatının bir türü olduğunu biliyoruz, bu bağlamda çocuk şiirinin yetişkin şiirinden farkı daha iyi anlaşılacaktır.

Çocuk şiirlerinin bugüne kadar birçok incelemeye tabii tutulduğunu söylemek mümkündür. Ancak bu araştırmaların daha çok dil bilgisi alanında ya da şiir tahlili çerçevesinde gerçekleştiği söylenebilir. “Çocuk şiirleri konusunda nitelik ve nicelik açısından herhangi bir çalışmanın yapılmamış olması büyük bir eksiklik” (Turan ve Gücüyeter, 2010, s. 202). Çocuk şiirleri çocuğa yönelik ilkeleri, metinsellik ilkeleri ve içeriğin yapılandırılması bakımından ilk kez bu araştırmayla incelenmiştir.

Pekkaya (2007) yaptığı araştırmasında şiiri Türkçe programı çerçevesinde değerlendirmiştir, Bayat (2012) “Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Şiirlerin Şiirbilim Açısından Görünümü Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmasında Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirleri şiirbilimsel açıdan ele almış, Şahin (2005) hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde ilköğretim birinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki şiirleri eğitim açısından incelemiştir, Yıldırım (2012) ise “Şiirin Türkçe Eğitimindeki İşlevi ve İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde şiirlerin tahlilini yapmış daha çok şiirin programın kazanımıyla uyumu üzerinde durmuştur.

Çocuk şiirlerinin bu incelemelerin yanı sıra özellikle çocuğa yönelik bağlamında da ele alınması gerekmektedir. Bu şiirler çocuğun dünyasına hitap eden, çocuğun ihtiyaçlarına cevap veren ve onlara sevgi aşılayan şiirler olmalıdır. Bunun anlaşılması da ancak çocuğa yönelik bağlamında ele alınmasıyla mümkün olacaktır. Şiirlerin sadece şiirsel değer bakımından incelenmesi ya da dil bilgisi alanında incelenmesi çocuk şiiri için yeterli değildir. Çocuk şiirini seçerken

de bazı ölçütlere ihtiyaç vardır. Bu ölçütlerin en başında çocuğa görelilik ölçütleri vardır ancak çocuk şiirinin de aynı zamanda bir metin olduğunun unutulmaması ve metin özelliklerini de taşıması gerekir.

Çocuk şiirinin sıradan bir şekilde yazılan herhangi bir metin olmaması gerekliliği, metinsellik özelliklerini de taşıması gerektiğini düşündürmektedir. Çünkü bir türün nitelikli olabilmesi için bazı özellikleri taşıması gerekliliği de vardır. “Bir metin olarak şiir de metin dil bilimi açısından değerlendirilmelidir ancak şiirin kendine özgü nitelikleri, genel kabul gören metin değerlendirme ölçütleri yanında başka ölçütler de belirlenmesini gerektirir” (Duman, 2009 s. 211). Çocuk şiirleri, şiir özelliklerini ve metin olma özelliği olan metinsellik özelliklerini taşımaktadır.

Şiirlerin metin dil biliminin bir parçası olan metinsellik ölçütleri bakımından değerlendirilmesi konusunda çok fazla çalışma olmasa da bunu gerekli gören araştırmacılar da olmuştur. Aydın ve Torusdağ (2013) Lamartine’in, Duman (2009) Hacı Bektaş Veli’nin şiirlerini metinsellik ölçütleri bağlamında incelemişlerdir. Bu çalışmada ise Türkçe ders kitabındaki şiirler, Çocuğa görelilik ilkelerinin yanı sıra metinsellik ölçütleri olan “Tutarlılık, Bağdaşıklık, Amaçlılık, Kabul edilebilirlik, Bilgi vericilik, Durumsallık ve Metinler arasılık” bağlamında da ele alınmıştır.

Bu çalışmada Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin metinsellik ölçütlerinden biri olan tutarlılık ölçütüne ve bağdaşıklık ilkelerinin geneline uygun olduğu ancak “aynı kökten türeyen kelimelere yer verme ve bağlaçlar kullanma”da yetersiz kaldığı görülmüştür. Bu şiirlerin bir kısmının durumsallık ve metinler arasılık ölçütlerinde yetersiz kaldığı da görülmüştür. Bu durum gösteriyor ki ders kitaplarındaki metinlerin oluşturulması ve seçilmesinde metinsellik ölçütleri hesaba katılmamaktadır. Mert’in (2011) yapmış olduğu çalışmada da incelenen 8. Sınıf Türkçe ders kitabındaki kurgusal ve öğretici metinlerin metinsellik ölçütleri dikkate alınarak oluşturulmadıkları ve seçilmedikleri sonucuna yer verilmiştir.

Bütün metin türlerinde içerik konusu önemlidir. Çakır (2013) yaptığı çalışmada Türkçe ders kitaplarındaki öyküleri çocuğa görelilik açısından incelerken en önemli bölümü içerik konusuna ayırmıştır. İçeriğin

yapılandırılmasında gösterilen hassasiyet metnin nitelikli metin olabilmesine katkı sağlar. Şiirde de içeriğin yapılandırılması önem taşımaktadır. İçerik, şiirle o kadar iç içedir ki şiir tanımları bile içerikle yapılmaktadır : “Şiir, gerek söze dönüştürme ve içerik açısından, gerekse sunuluş açısından orijinal, etkilemeye, duygulandırmaya yönelik, yaratı niteliği taşıyan bir söz sanatı ürünüdür” (Akay, 1996, s. 7).

Bu araştırmada Türkçe ders kitaplarında bulunan şiirlerin özellikle “ana fikir - konu, başlık” seçimi ve uyumu açısından içerik yapılandırması bakımından yeterli olmadığı görülmüştür. Ayrıca sıkıcı detaylara yer verilen ve etkileyici başlangıç ve bitişi olmayan şiirler de içeriğin yapılandırılması ilkelerine uygun değildir. Bozkırlı'nın (2010) çalışmasında da Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin bir kısmının içerik açısından sorunlu olduğu belirtilmiştir. Bu açıdan bu araştırmayı destekler niteliktedir.

Çakır (2013) araştırmasında Türkçe ders kitaplarındaki öykülerde gereksiz sözcük kullanımı, seviyeye uygun olmayan cümlelerin kullanılışı, özne- yüklem uyumsuzluğu, sıralama yanlışlığı gibi sorunların anlatımda açıklığı ve akıcılığı bozduğunu belirtmiştir. Bu sebeplerle de çocuğa görelilik ilkelerine uyulmadığını söylemenin mümkün olduğunu dillendirmiştir. Gündoğdu (2011) araştırmasında 8. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan dinleme metinlerinin de içerik açısından bazı sıkıntılar barındırdığını belirtmiştir.

İçerik yapılandırmasını konu, başlık, ana fikir ve yardımcı fikirlerin uyumu olarak düşünmek mümkündür. Şiirlerde konuya odaklanma, başlıkla konunun uyumu içeriğin yapılandırılması hususunda önemlidir. Güleryüz (2002) çocuğa göre olan bir öyküde bulunması gereken özellikleri sıralarken, “İçeriksel örüntü uygun olmalı, ders vermemeli, çocuk doğruyu kendisi bulmalıdır.” demiştir. Aynı özelliklerin şiir için de var olduğunu söylemek mümkündür. Şiirde de özellikle çocuk şiirlerinde içeriksel örüntü uygun olmalıdır. Çocuklar için yazılan hiçbir eser ana fikri doğrudan veren, konu sunumuna dikkat etmeyen basit bir ürün olmamalıdır.

Solar (2010) da araştırmasında ders kitaplarındaki metinlerde konu ve izlek bakımından çocukların anlamayacağı metinlerin bulunduğu bulgusuna ulaşmıştır. Özellikle çocuğa görelilik açısından bu araştırmanın sonucu da yapılan araştırmayla

benzerlik göstermektedir. Ders kitaplarında çocuğun seviyesini aşan konulara yer veren şiirlere bu araştırmada da rastlanmıştır. Çocuğun seviyesini aşan şiirlerin yer aldığı ders kitabı ile şiiri tanıyan çocuğun şiire bakışı, diğer kitaplar vesilesiyle şiirle tanışan çocuğun şiire bakışıyla aynı olmayacaktır.

Ayrıca Kolaç'ın (2009) çalışması ve Korkmaz'ın çalışmalarında da Türkçe ders kitaplarında konu ve başlık uyumunun olmadığı metinlerin var olduğu bulgusuna yer verilmiştir. Bu çalışmalardaki bulgular da araştırma sonucuyla örtüşmektedir. İçerik bakımından sorunlu olan şiirler, çocukların şiiri sevmeleri ve onlardan faydalanmaları noktasında olumsuzluklara yol açabilir.

Bu araştırmada dikkat çeken ilk bulgu sınıf seviyesi yükseldikçe şiir sayılarında azalma olmasıdır. Küçükavşar ve Hasırcı (2013) da “Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Çocuğa Göreligi” adlı araştırmalarında bu sonuca varmışlardır. 5 – 8. Sınıf ders kitaplarındaki şiirleri inceleyen araştırmacılar sınıf düzeyi yükseldikçe şiir sayılarının azaldığını belirtmişlerdir. Aynı araştırmada şiirde iletilerin çocuğa doğrudan verilmeye çalışıldığı da belirtilmiştir, bu araştırmada da kısmen aynı bulguya ulaşılmıştır. İncelenen 50 şiirden 7 tanesinde iletinin doğrudan 1 tanesinde kısmen doğrudan verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmaya göre özellikle ortaokul 4. sınıf ders kitaplarında nasihat verici ve mesajları doğrudaniletici şiirlere yer verildiği belirtilmiştir.

Şiir sayılarının yayınevlerine göre büyük farklılık gösterdiği de bu araştırmada ulaşılan önemli bulgular arasında yer almaktadır. Solak ve Yaylı'nın (2009) yapmış oldukları araştırmada da aynı durum görülmektedir özellikle ortaokul 4. sınıf ders kitaplarında yer alan şiirler yayınevlerine göre sayıları bakımından büyük farklılık göstermekte ve bu araştırma bulgusu ile benzerlik göstermektedir.

Sonuç

Bu araştırmada Türkiye’de ortaokul 2, 3 ve 4. sınıflarda kullanılan Türkçe ders kitaplarında bulunan şiirler çocuğa görelilik, metinsellik ilkeleri ve içeriğin yapılandırılması bakımından oluşturulan ölçütlere göre incelenmiştir. Burada belirtilen ilkeler bir çocuk şiiri için özellikle var olması gereken özelliklerdir.

Ders kitaplarındaki şiirler bu ölçütleri taşıyıp taşımadıkları bakımından incelenmiş, bunun yanı sıra hangi kitapta kaç şiir bulunduğu tespit edilmiştir ve

sayısal bakımdan da bir karşılaştırma yapılmıştır. Buna göre ortaokul 2. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki şiirler 6-7 şiir, ortaokul 3. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki şiirler 5-7 şiir arasında değişmekteyken ortaokul 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki şiirler 2 – 7 (MEB yayınları 8. sınıf ders kitaplarında “2”, Ada yayınları 8. sınıf ders kitaplarında “3”, Özgün yayınları 8. sınıf ders kitaplarında “7” şiir bulunmaktadır.) şiir arasında değişmektedir. Burada kitaplarda bulunan şiirlerin sayısının sınıf seviyesine ve yayınevlerine göre bir farklılık gösterdiği görülmektedir.

Çocuğa görelilik bakımından yapılan incelemede, incelenen şiirlerin çoğunun çocuğa görelilik ilkeleri bakımından yetersiz olduğu yani bu ilkelere uygun olmadığı görülmüştür. Şiirlerin % 20’sinin çocuğun sevme ihtiyacını karşılayacak nitelikte olmadığı, % 50’sinin çocuğa değer verildiği izlenimi taşımadığı, % 6’sının çocuğun güzellik (estetik) duygusunun gelişmesine katkı sağlayacak nitelikte olmadığı, % 32’sinin çocuğun duygularına hitap etmediği, % 2’sinin çocuğun hayal gücünü geliştirebilecek kavramlara yer vermediği, % 12’sinin şiirdeki hayal ve duygular çocuğun anlama düzeyine, yaşantısına uygundur maddesini karşılamadığı tespit edilmiştir. Ayrıca şiirlerin % 4’ünde şiirin her biriminin -beyit, dörtlük vb.- anlam bütünlüğüne sahip olmadığı, % 2’sinde şiirin tamamının anlam bütünlüğüne sahip olmadığı, % 4’ünde şiirde mısra sonlarında ses benzerliklerine yer verilmediği, % 10’unda dizelerin uzunluğunun çocuğun seviyesine uygun olmadığı, % 10’unda şiirin uzunluğunun çocuğun seviyesine uygun olmadığı, % 2’sinde şiirde kullanılan kelimelerin çocuğun seviyesine uygun olmadığı, % 2’sinde şiirde abartılı söz sanatlarından kaçınılmadığı, % 6’sında şiirin konusunun çocuğun seviyesine uygun olmadığı ve % 10’unda şairin iletisinin (ana fikir/tema) çocuk tarafından kolayca anlaşılabilir nitelikte olmadığı tespit edilmiştir. Yine bu incelemeye göre şiirlerin hiçbirinde olumsuz ideolojik anlatıma yer verilmediği ve olumsuz ideolojik yaklaşımların propagandasının yapılmadığı belirlenmiştir. Ayrıca şiirlerin % 88’inin çocuğa doğrudan nasihat verici nitelikte olmadığı, % 84’ünde de ana fikrin (tema) doğrudan verilmediği tespit edilmiştir.

Metinsellik ilkelerinden biri olan “Tutarlılık” ilkelerine uygunluk bakımından yapılan incelemede şiirlerin tamamının bu ilkelere uygun olduğu tespit edilmiştir. Bağdaşıklık açısından ders kitaplarında bulunan şiirlerin

tamamının uygun olduğu görülmüş ancak şiirlerin % 32'sinin şiirde bütünlüğü sağlayan uygun bağlaçlara yer vermediği tespit edilmiştir.

Diğer metinsellik ilkelerine (Amaçlılık - Kabul edilebilirlik - Bilgi vericilik - Durumsallık - Metinler arasılık) uygunluk bakımından incelenen şiirlerin genelinde bu ilkelere uygun olduğu görülmüştür. Ancak incelenen 50 şiirin % 14'ünde kanıtlanabilen bilgilere yer verilmediği, % 52'sinde anlatılanların okuyucuyu yeni metinler okumaya sevk edecek nitelikte olmadığı, % 4'ünde de verilen mesajın güncel olmadığı görülmüştür.

İçeriğin yapılandırılması bakımından da incelenen şiirlerin % 20'sinin “ana fikir yeni, orijinal ve özgündür” , % 54'ünün “konu yeni, orijinal ve özgündür”, % 18'inin “şiir etkili bir girişle okuyucunun dikkatini çekecek niteliktedir”, % 14'ünün “tatmin edici ve etkileyici sonuç bölümüyle ana fikir vurgulanmıştır” % 48'inin “başlık orijinal, özgündür” ölçütlerine uygun olmadığı belirlenmiştir.

Çocuğa görelik ilkeleri bakımından yayınevlerine göre yapılan incelemede; ortaokul 2. sınıf ders kitaplarındaki şiirlerin çocuğa görelik ilkeleri bakımından yayınevlerine göre “Şiir, çocuğun sevme ihtiyacını karşılayacak niteliktedir.” ve “Şiirde çocuğun hayal gücünü geliştirebilecek kavramlara yer verilmiştir.” ölçütleri bakımından, anlamlı bir fark gösterdiği ve bu farklılıkların da MEB yayınları 6. sınıf ders kitabında bulunan şiirlerden kaynaklandığı görülmektedir. Bu ölçütleri MEB yayınevinden çıkan kitaptaki şiirlerin Evren yayınları ve Doku yayınlarından çıkan kitaplardaki şiirlerden daha fazla karşıladığı görülmektedir.

Çocuğa görelik ölçütleri bakımından 7. ve 8. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin, yayınevlerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Yayınevlerine göre yapılan incelemede tutarlılık ve bağdaşıklık ölçütleri bakımından 6. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir. Diğer metinsellik ilkeleri (amaçlılık - kabul edilebilirlik - bilgi vericilik - durumsallık - metinler arasılık) bakımından 6. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin yayınevlerine göre sadece “Şiirin mesajı günceldir.” ölçütü için anlamlı bir fark gösterdiği ve bu farkın da MEB yayınları 6. sınıf kitabında bulunan şiirlerden kaynaklandığı görülmektedir. Bu ölçütü de

MEB yayınevinden çıkan kitaptaki şiirlerin Evren yayınları ve Doku yayınlarından çıkan kitaplardaki şiirlerden daha fazla karşıladığı görülmektedir.

Tutarlılık, bağdaşıklık ve diğer metinsellik ilkeleri (amaçlılık - kabul edilebilirlik - bilgi vericilik - durumsallık - metinler arasılık) ölçütleri bakımından 7. ve 8. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin yayınevlerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Yayınevlerine göre yapılan incelemede içeriğin yapılandırılması ölçütleri bakımından 6. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin yayınevlerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmüştür. İçeriğin yapılandırılması ölçütleri bakımından 7. ve 8. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin de hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Sınıf seviyelerine göre yapılan incelemede çocuğa görelilik ölçütlerinden “Şiir çocuğa doğrudan nasihat verici niteliktedir.”, “Şiirdeki dizelerin uzunluğu çocuğun seviyesine uygundur.” ve “Şairin iletisi (ana fikir/tema) çocuk tarafından kolayca anlaşılabilir niteliktedir.” maddelerinde sınıf seviyelerine göre anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın da ortaokul 4. sınıf kitaplarında bulunan şiirlerden kaynaklandığı görülmektedir. Bu ölçütleri ortaokul 4. sınıf kitaplarında bulunan şiirlerin bu ölçütleri karşılama düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Sınıf seviyelerine göre yapılan incelemede tutarlılık ölçütleri bakımından şiirlerin sınıf seviyelerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmüştür. Bağdaşıklık ölçütleri bakımından şiirlerin sınıf seviyelerine göre “Şiirde aynı kökten türeyen sözcüklere yer verilmiştir.” ölçütü için anlamlı bir fark gösterdiği ve bu farkın da ortaokul 2. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerden kaynaklandığı görülmektedir. Ortaokul 2. sınıf ders kitaplarındaki şiirlerin bu ölçütü 3. ve 4. sınıf kitaplarına göre daha az karşıladığı görülmektedir.

Diğer metinsellik ilkeleri (amaçlılık - kabul edilebilirlik - bilgi vericilik - durumsallık - metinler arasılık) bakımından şiirlerin sınıf seviyelerine göre incelemesinde “Şiirde yeni bilgilere yer verilmiştir.” ve “Şiirin mesajı günceldir.” ölçütleri için anlamlı bir fark olduğu ve bu farkların ikisinin de ortaokul 3. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerden kaynaklandığı görülmektedir. Ortaokul 3. sınıf ders kitaplarındaki şiirlerin bu ölçütleri 2. ve 4. sınıf kitaplarına göre daha az karşıladığı görülmektedir.

Ortaokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan şiirlerin içeriğin yapılandırılması ölçütleri bakımından sınıf seviyelerine göre hiçbir madde için anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Sonuç olarak özellikle ortaokul 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan şiirlerin sayıları bakımından yeterli olmadığı (Özellikle MEB yayınları 8. sınıf ders kitaplarında “2”, Ada yayınları 8. sınıf ders kitaplarında “3”, şiir bulunmaktadır.) ve az denilemeyecek kadar şiirin çocuğun sevme ihtiyacını karşılayacak nitelikte olmadığı, çocuğa değer verildiği izlenimi taşımadığı, çocuğun duygularına hitap etmediği söylenebilir.

Şiirlerin tamamının metinsellik ilkelerinden tutarlılık bakımından uygun olduğu, bağdaşıklık bakımından ölçütlerin hemen hepsine uygun olduğu, yalnızca bir kısmının (% 32) şiirde bütünlüğü sağlayan uygun bağlaçlara yer vermediği, diğer metinsellik ilkeleri olan amaçlılık, kabul edilebilirlik, bilgi vericilik durumsallık ve metinler arasılık ilkelerine uygun olduğu söylenebilir.

İçeriğin yapılandırılması bakımından şiirlerin ana fikir yeni, orijinal ve özgündür , konu yeni, orijinal ve özgündür, şiir etkili bir girişle okuyucunun dikkatini çekecek niteliktedir, tatmin edici ve etkileyici sonuç bölümüyle ana fikir vurgulanmıştır, başlık orijinal, özgündür ölçütlerine uygun olmadığı söylenebilir.

MEB yayınları ortaokul 2. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan şiirlerin“çocuğa görelık” bakımından diğer yayınevlerinden çıkan kitaplara nazaran daha uygun olduğunu, ortaokul 3. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan şiirlerin yayınevlerine göre farklılık göstermediğini, Özgün yayınları ortaokul 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan şiirlerin “çocuğa görelık” bakımından diğer yayınevlerinden çıkan kitaplara göre daha az uygun olduğunu söylemek mümkündür.

Metinsellik ölçütlerinden tutarlılık ve bağdaşıklık bakımından yayınevlerine göre hiçbir sınıf seviyesinde farklılık görülmezken ve bu ölçütleri karşılama bakımından şiirler uygunken, diğer metinsellik ölçütleri olan amaçlılık, kabul edilebilirlik, bilgi vericilik durumsallık ve metinler arasılık ilkelerine göre MEB yayınlarının ortaokul 2. sınıf kitabında bulunan şiirlerin diğer yayınevlerinin şiirlerine göre mesajının daha güncel olduğu söylenebilir.

İçeriğin yapılandırılması ölçütleri bakımından ortaokul 2, 3 ve 4. sınıf ders kitaplarında bulunan şiirlerin eşit derecede olduğu ve bu ölçütleri karşıladığı, hiçbir yayınevi ve sınıf seviyesinde farklılık olmadığı söylenebilir.

Öneriler

Şiir konusu, yalnızca edebiyatın konusuymuş gibi algılanmakta ve sadece edebiyatçıların ilgileneceği bir alanmış gibi görülmektedir. Oysa şiirler özellikle de çocuk şiirleri eğitimin bir parçasıdır. Bu yüzden çocukları daha nitelikli şiirlerle tanıştırmak için daha çok araştırmacının nitelikli çocuk şiirleri konusunda araştırma yapması önerilir.

Araştırmacıların şiirlerle ilgili araştırmalar yaparken şiirlerin özellikle de çocuk şiirlerinin metinsellik özelliklerini taşıyıp taşıyıp taşıyama durumu ve çocuğa göreliği üzerinde de çalışmalarını önerilir.

“Çocuğun sevebileceği şiirler nasıl olmalıdır? Çocuk çok şiir mi okumalı yoksa nitelikli şiir mi okumalıdır?” sorularına yanıt arayan araştırmalar da yapılabilir.

Çocuğun gelişiminde önemli bir yeri olan şiir, araştırma yapanlarca uygulamaya dönük de araştırılabilir. Çocukların şiiri iyi okuyabilmeleri için neler yapmaları gerektiği de araştırma konusu olabilir.

Ayrıca ders kitapları yazılırken ya da ders kitapları için metin seçimi yapılırken şiirlerin seçimi hususunda daha dikkatli olunmalı ve şiirlerin çocuğa göre olup olmadığı araştırılmalı, şiirler çocuğa görelik ilkeleri bakımından irdelendikten sonra şiirlerin kabulü sağlanmalıdır.

Yine ders kitaplarının yazımı aşamasında şiirler seçilirken, şiirlerin niteliğinin yanı sıra sayıları da dikkate alınmalıdır. Diğer türlere oranla ve sınıf seviyelerine oranla şiir sayıları çok fazla değişiklik göstermemelidir.

Aynı sınıf seviyesinde okutulan Türkçe ders kitaplarında bulunan şiir sayılarının aynı olması, yani yayınevlerine göre değişmemesi için gerekli tedbirlerin Talim Terbiye Kurulu (TTK) ve MEB işbirliği ile alınması önerilir.

Öğretmenlerin de çocuklara yönelik şiir seçiminde dikkatli davranmaları elzemdir. Çocuklar için seçilen şiirlerin çocukların dünyasına hitap eden, onların algı ve ilgilerine seslenen, onların hayal dünyalarını geliştirecek kavramlara yer

veren Őirler olması 6nemlidir. Aynı zamanda Őirlerin 6ncelikle bir metin b6t6nl6Ė6ne sahip olması da 6nemlidir.

EĞitim fak6ltelerinin 6zellikle Sınıf 6ĖretmenliĖi, T6rk6e 6ĖretmenliĖi ve Edebiyat 6ĖretmenliĖi b6l6mlerinde 6ocuk Őirleriyle ilgili derslere yer verilmesi ve bu b6l6mlerde 6ocuk Őiri ve Őir kitabı se6iminin 6nemi konularına ağırlık verilmesi gerekir.

6ocuğun okuma alışkanlığı edinmesinde en b6y6k etkiye sahip olan velilerin de 6ocuklar i6in kitaplar se6erken daha dikkatli davranmaları ve 6ocuklar i6in yazılmış nitelikli Őirlerin yer aldığı kitapları se6meleri 6nemlidir.

Kaynaklar

- Akay, H. (1996). “Şiir dili ve Türk şiir dilinde leke”. *İlmi Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*, 3, 7-18.
- Akbayır, S. (2007). *Cümle ve metin bilgisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Akengin, Y. (1987). Soruşturma. 1. *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, İstanbul: Gökyüzü Yay.
- Aksan, D. (1993). *Şiir dili ve Türk şiir dili*. Ankara: Şafak Yayınları.
- Aktaş, Ş.(2009). Edebî metin ve özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. Prof. Dr. Hüseyin AYAN Özel Sayısı*, 15(39), 187-200.
- Akyol, H. (2003). Metinlerden anlam kurma. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13, 267-285.
- Akyol, H. (2006). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuğun haklarının ve güvenliğinin korunması*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Alan, Y. (1994). *Lisan ve insan*. İzmir: TÖV Yay.
- Arıcı, A. F. (2012). *Okuma eğitimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aslan, C. M. (2007). Yazınsal çocuk kitaplarının çocuğun anadili gelişimine katkısı. *Dil ve Yaratıcılık Dergisi*, 1, 32-46.
- Atik, H. (2007). *Nakşi Ali Akkirmanî Divânı*. Sivas: Buruciye Yayınları.
- Aydın, İ. ve Torusdağ, G. (2013). Lamartine’in göl ‘le lac’şiirine metindilbilimsel bir yaklaşım. *Turkish Studies*, 8(10), 105-114.
- Aydın, M. (2007). *Dilbilim el kitabı*. İstanbul: 3F Yayınevi.
- Aytaş G. (2001). Çocuk ve şiir. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* (Türk Şiiri Özel Sayısı), 53-55.
- Aytaş G. (2006). Edebî türlerden yararlanma. *Milli Eğitim*, 169, 261-276.

- Ayvazoğlu, B. (1989). *Çocuk edebiyatı yıllığı*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Bahar, M. A. (2010). *Türkçe öğretiminde şiir* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (292940)
- Balyemez, S. (2011). *Dede Korkut Hikâyelerinin dil bilimsel yapısı* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi. (279475)
- Banarlı, N. S. (1971). *Resimli Türk edebiyatı tarihi I*. İstanbul: Devlet Kitapları Milli Eğitim Basımevi.
- Barak, M. (2009). *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuk şiirlerinin, çocuk kitaplarının çocuğun gelişim alanlarına olan etkileri açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (239301)
- Başaran, M. ve Akyol, H. (2009). Okuduğunu anlama ve metne karşı geliştirilen tutum üzerinde metnin bilgi verici veya hikaye edici olmasının etkisi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 11-23.
- Başusta, K. C. (2009). *Okuma eğitiminde metin dil bilimin kullanımı* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (240379)
- Bayat, N. (2012). Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirlerin şiirbilim açısından görünümü üstüne bir inceleme, *Turkish Studies*, 7(1) , 325-344.
- Bozkırlı, K. Ç. (2010). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinlerin çocuk eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (265782)
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Cemiloğlu, M. (1998). *Türkçe öğretimi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınevi.

- Coşkun, E. (2005). *İlköğretim öğrencilerinin öyküleyici anlatımlarında bağdaşıklık, tutarlılık ve metin elementleri* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi. (205457)
- Çakır, P. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki öykülerin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 8(1), 1171-1180.
- Çeçen, M. A. (2011). Yedinci sınıf öğrencilerinin öyküleyici yazılarında tutarlılık. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Çetişli, İ. (2002). *Metin tahlillerine giriş – şiir*. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Çılgın, A. S. (2007). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Çınar, İ. (2009). Çocuk edebiyatı ve yayıncılığı. *Eğitim Dergisi*, (22).
- Çınar, İ. (2009). Çocuk kitaplarında bulunması gereken bazı özellikler. *Eğitim Dergisi*, 22.
- Çocuk, H. E. (2013). Çocuk yazınında 'bilgilendirici metin' olarak 'köşe yazısı'. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (11), 143-165.
- Dağlıoğlu, H. E. ve Çakmak, Ö. Ç. (2009). Okulöncesi çocuklarına yönelik yayınlanan hikâye kitaplarının şiddet ve korku öğeleri açısından incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(3), 510-534.
- De Beaugrande, R. A., ve Dressler, W. U. (1981). *Introduction to text linguistics (Vol. 2)*. London: Longman.
- değerlendirme* (Yüksek lisans). YÖK Tez Merkezi. (81878)
- Demircan, C. (2007). Çocuk edebiyatı konulu lisansüstü çalışmalarla ilgili bir durum araştırması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 33.
- Deniz, K. (Ed.). (2013). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 6*. Ankara: MEB Yayınları.
- Deniz, K. (Ed.). (2013). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 7*. Ankara: MEB Yayınları.
- Deniz, K. (Ed.). (2013). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 8*. Ankara: MEB Yayınları.

- Dilidüzgün, S. (2003). *İletişim odaklı Türkçe derslerinde çocuk kitapları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Morpa Kültür yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2004). Okuma öğretimi hedefleri bağlamında Türkçe ders kitaplarındaki çocuk edebiyatı ürünleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 43-55.
- Dilidüzgün, S. (2010). *Okulöncesinde çocuk edebiyatı*. İçinde Z. Güneş (Ed.) *Çocuk edebiyatı* (s. 45-47). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Doğan, M. (2001). *Büyük Türkçe sözlük*. İstanbul: Acar Matbaası.
- Duman, A. (2009). Metin dil bilimi açısından Hacı Bektaş Veli'nin şiirleri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Derneği Dergisi*, 51, 211-222.
- Enginün, İ. (1991). "Çocuk edebiyatına toplu bir bakış" yeni Türk edebiyatı araştırmaları. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Ercan, A. N. (2014). 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin şekil, tema ve tür açılarından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(2), 15-27.
- Ercan, E. (Ed.). (2012). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 6*. Ankara: Doku Yayınları.
- Eroğlu, O. (2012). Yapısökücülük ve Necip Fazıl'ın "Beklenen" şiirine bir uygulama denemesi. *Electronic Turkish Studies*, 7 (1), 1095-1106.
- Gambrell, L. B., & Almasi's, J. F. (Eds.). (1996). *Lively Discussions: Fostering Engaged Reading*. DE: International Reading Association, Newark.
- Geçmen, C. (Ed.). (2012). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 8*. Ankara: Özgün Yayınları.
- Geçmen, C. (Ed.). (2013). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 7*. Ankara: Özgün Yayınları.
- Gencan, T. N. (1971). *Dil bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.

- Göçer, A. (2010). Eğitim fakültesi öğrencilerinin yazılı anlatım becerilerinin süreç yaklaşımı ve metinsellik ölçütleri ekseninde değerlendirilmesi (niğde üniversitesi örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(1), 271-290.
- Gökşen, E. N. (1966). *Örnekleriyle çocuk edebiyatı*. İstanbul: Okat Yayınevi.
- Güleryüz, H. (2002). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Günay, D. (2007). *Metin bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Gündoğdu, A. E. (2011). İlköğretim sekizinci sınıf dinleme metinlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 6(1), 1217-1227.
- Güneş, F. (2013). Türkçe öğretiminde metin seçimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-12.
- Halliday, M. K. ve Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. London: Longman.
- İleri, C. ve Çetin, N. (1998). *Edebiyat bilgi ve kuramları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kabaklı, A. (2006). *Türk edebiyatı I. C*. İstanbul: TEV yayınları.
- Kanathlı, F. (1998). *Dilbilimsel gerekçelendirme çözümlemesi- Almanca ve Türkçe boşanma metinleri bağlamında gerekçelendirme ve belirleyenleri* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi. (64885)
- Kaplan, M. (2002). *Şiir tahlilleri 2 cumhuriyet devri Türk şiiri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaplan, M. (2003). *Şiir tahlilleri 1 Tanzimat'tan Cumhuriyet'e*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kara, M. (Ed.). (2013). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 8*. Ankara: Ada Yayınları.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Karataş, T. (2011). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. İstanbul: Sütun Yayınları.
- Karatay, H. (2007). *İlköğretim Türkçe öğretmeni adaylarının okuduğunu anlama becerileri üzerine alan araştırması* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi. (205288)
- Karatay, H. (2010). Bağdaşıklık araçlarını kullanma düzeyi ile tutarlı metin yazma arasındaki ilişki. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 373-385.
- Kaya, M. (2013) Okuma - yazma öğretiminde şiir. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 10(1), 49-96.
- Keçik, İ. ve Uzun L. (2003). *Türkçe yazılı ve sözlü anlatım*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Keklik, S. ve Yılmaz, Ö. (2013). 11. Sınıf öğrencilerine ait öyküleyici metinlerin bağdaşıklık ve tutarlılık açısından incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(4).
- Kestelli, R. N. (2004). *Resimli Türkçe Kamus*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kıbrıs, İ. (2000). *Uygulamalı çocuk edebiyatı*. İstanbul: Eylül Yayınevi.
- Kılıç, V. (2002). *Dilin işlevleri ve iletişim*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Kocabaş, İ. (1999). *Çocuk kitabı seçim kriterleri ve 1997 yılını kapsayan bir*
- Kolaç, E. (2009). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 594-626.
- Korkmaz, C. (2013). *İlköğretim 1-5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tür, tema ve içerik açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (293175)
- Köçer, Nigar (2010). *Metin çözümlemesi Milli Eğitim Bakanlığı'nca önerilen 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin metinsellik ölçütleri bağlamında çözümlenmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (253309)

- Krehiç, S. (2013). Mustafa Ruhi Şirin ile söyleşi, *Türk Dili Dergisi*, 741, 42-43.
- Küçükavşar, A., ve Hasırcı, S. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin çocuğa göreliği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(24), 57-76.
- Levin, S. R. (1977). *Linguistic structures in poetry*. New York: Mouton Publishers.
- Lukens, R. (2007). *A Critical handbook of children's literature*. New York: Pearson.
- Lyons, J. (1983). *Kuramsal dilbilime giriş*. (Çev. A. Kocaman). Ankara: TDK Yayınları.
- Mert, E. L. (2011). 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinsellik ölçütlerine uygunlukları. *Dil Dergisi*, 153, 7-23.
- Mert, E. L. (2013). 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan öykü metinlerindeki değerlerin eşdizimli sözcükler bağlamında incelenmesi. *İlköğretim Online*, 12(3), 808-821.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle çocuk edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Oğuzkan, A. F. (1981). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Oğuzkan, A. F. (2000). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Onan, B. ve Arısoy, A. M. (2013). Türkçe öğretiminde epistemolojik bir yaklaşım. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 77-91.
- Önkaş, A. N. (2009). Çocuk edebiyatı kitaplarında şiirin yeri. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 1-12.
- Özkan, B. (2004). Metindilbilimi, metindilbilimsel bağdaşıklık ve haldun taner'in "onikiye bir var" adlı öyküsünde metindilbilimsel bağdaşıklık görünüşleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 121-132.
- Öztürk, G. (2012). *Makedonya'da Türk çocuk edebiyatı*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (317654)

- Pekkaya, M. H. (2007). *Öğrenci Merkezli Türkçe öğretiminde çocuk şiirleri (Yeniden yapılandırılan Türkçe öğretimi programı uygulamalarına yönelik eleştiri ve öneriler)* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (219749)
- Roe, D. B., & Ross, E. P. (2006). *Integrating language arts through literature and thematic units*. Boston, MA: Pearson.
- Santrock, J. W. (1995). *Life-span development*. WCB Brown & Benchmark Publishers.
- Sapaş, N. (1993). 2000’li yıllarda Türk şiiri. *Türk Edebiyatı Dergisi*, 240, 8-9.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Sever, S., Dilidüzgün, S., Öztürk, A. ve Adıgüzel, H. Ö.(2010). *Okulöncesinde çocuk edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sınar, A. (2006). Türkiye’de çocuk edebiyatı çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4(7), 175-225.
- Solak, M. ve Yaylı, D. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının türler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 444-453.
- Solar, B. (2010). *Türkçe Ders kitaplarındaki metinlerin çocuğa göreliğinin değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (274634).
- Syvertsen, B. G. (1988). İçindeki çocuk için yazan bir yazar: Astrid Lindgren. *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, İstanbul: Gökyüzü Yay.
- Şahin, Ş. G. (2005). *İlköğretim birinci kademedeki Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin çocuk eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (217324)
- Şimşek, H. (2009). Eğitim tarihi araştırmalarında yöntem sorunu. *Anakara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1), 33-51.

- Şirin, M. R. (1984). Çocuk şiiri nedir? Soruşturması. (Kat. Kaplan, Mehmet. Cahit Külebi. Hasan Lâtif Sarıyüce. İlhan Geçer. Kemal Demiray. Mehmet Başaran. Ahmet Efe. Hasan Demir). *Türk Edebiyatı Dergisi*, 124, 61-64.
- Şirin, M. R. (1988). *Çocuk edebiyatı yıllığı*. İstanbul: Gökyüzü yay.
- Şirin, M. R. (2000). *99 Soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Taşkıran, B. (Ed.). (2011). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 6*. Ankara: Evren Yayınları.
- TDK. (1981). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK. (2010). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toklu, O. (2003). *Dilbilime giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Topçuoğlu, Ünal, F. ve Sevimli, F. (2014). Şiir okuma performansını değerlendirme ile ilgili görüşler ve bir değerlendirme formu önerisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 96-112.
- Turan, L. (2008). Türk edebiyatında şiir yazma sebepleri ve Edirneli Örfi Mahmud Ağa Divanı'ndaki on iki gazelin yazılma sebepleri üzerine. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 367-395.
- Turan, L. ve Gücüyeter, B. (2010). Çocuklar için yazılan her manzumeye şiir denir mi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 189-206.
- Ungan, S. (2008). Okuma alışkanlığımızın kültürel alt yapısı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 218-228.
- Uzun, L. (2013). Genel dil bilim II. İçinde A. S. Özsoy ve Z. E. Emeksiz (Ed.) *Metindilbilim: temel ilke ve kavramlar* (s. 152-180). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Ülper, H. (2009). Metinlerin tutarlılık özelliklerine ilişkin olarak öğrencilere geri bildirim sunmada işbirliği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 422-429.
- Üstünova, K. (2002). *Dil yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yağcı, Y. (2007). Çocuk ve gençlerin kitaba ulaşmasındaki köprüler, *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 62-71.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yavuz, H. (2010). *Okuma biçimleri*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Yetiş, K. (1992). *Mehmet Akif'in sanat edebiyat ve fikir dünyasından çizgiler*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, E. (2012). *Şiirin Türkçe eğitimindeki işlevi ve ilköğretim ikinci kademedeki Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin yerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (322424)
- Yıldız, H. (Ed.). (2012). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 7*. Ankara: Pasifik Yayınları.

Ekler

Ek 1: Araştırmada Kullanılan Ölçme Araçları

Çocuğa Görelilik İlkeleri

Çocuğa Görelilik İlkeleri	Hayır	Kısmen	Evet
1. Şiir, çocuğun sevme ihtiyacını karşılayacak niteliktedir.			
2. Şiir, çocuğa değer verildiği izlenimi taşımaktadır.			
3. Şiir, çocuğun güzellik(estetik) duygusunun gelişmesine katkı sağlayacak niteliktedir.			
4. Şiir, çocuğun duygularına hitap etmektedir.			
5. Şiirde olumsuz ideolojik yaklaşımların propagandası yapılmaktadır.			
6. Şiirde olumsuz ideolojik anlatıma yer verilmiştir.			
7. Şiir çocuğa doğrudan nasihat verici niteliktedir.			
8. Şiirde çocuğun hayal gücünü geliştirebilecek kavramlara yer verilmiştir.			
9. Şiirdeki hayal ve duygular çocuğun anlama düzeyine, yaşantısına uygundur.			
10. Şiirin her birimi -beyit, dörtlük vb.- anlam bütünlüğüne sahiptir.			
11. Şiirin tamamı anlam bütünlüğüne sahiptir.			
12. Şiirde mısra sonlarında ses benzerliklerine yer verilmiştir.			
13. Şiirdeki dizelerin uzunluğu çocuğun seviyesine uygundur.			
14. Şiirin uzunluğu çocuğun seviyesine uygundur.			
15. Şiirde kullanılan kelimeler çocuğun seviyesine uygundur.			
16. Şiirde abartılı söz sanatlarından kaçınılmıştır.			
17. Şiirin konusu çocuğun seviyesine uygundur.			
18. Şiirin dili anlaşılır niteliktedir.			
19. Şairin iletisi (ana fikir/tema) çocuk tarafından kolayca anlaşılabilir niteliktedir.			
20. Şiir yaşamın gerçekleriyle ilgilidir.			
21. Şiirde ana fikir/tema doğrudan verilmiştir.			

Tutarlılık İlkeleri

Metinsellik Ölçütleri (Tutarlılık)	Hayır	Kısmen	Evet
1. Şiir, anlamsal bir bütünlük taşımaktadır.			
2. Şiirde verilen her yeni bilgi, şiirde daha önce söylenenlerle ilgilidir.			
3. Şiirde verilen her yeni bilgi, şiirde daha önce söylenenlere katkı sağlamaktadır.			
4. Şiir ana fikirde ya da ana duyguda süreklilik taşımaktadır.			
5. Şiirin anlatımı -kahramanlarda/duygularda- süreklilik taşımaktadır.			
6. Şiirde olay ya da konu süreklilik taşımaktadır.			
7. Şiirde ana fikri ya da ana duyguyu destekleyen yardımcı fikirler vardır.			
8. Şiir mantıklı bir plan dahilinde yazılmıştır.			
9. Şiirde duygular, düşünceler, olaylar vb. ile ilgili ayrıntılar metindeki plan sayesinde birbirleriyle sağlam ilişkiler kurmaktadır.			
10. Şiirde metnin farklı yerlerinde birbiriyle çelişki oluşturan bilgiler yer almaz.			
11. Şiirde daha önce söylenenlerin gereksiz tekrarlanmalarına rastlanmaz.			
12. Şiirde söylenen her şey tek başına bir işlev görmektedir.			
13. Şiiri oluşturan her unsurun metin bağlamında yerine getirdiği bir işlevi vardır.			
14. Şiirdeki her birim metinden çıkarıldığında bir eksikliğe yol açabilecek düzeyde metnin ayrılmaz bir parçasıdır.			
15. Şiirin birimleri arasında okuyucunun dolduramayacağı boşluklar yer almaz.			

Bağdaşıklık İlkeleri

Metinsellik Ölçütleri (Bağdaşıklık)	Hayır	Kısmen	Evet
1. Şiirde, zaman ve kip açısından uyumlu dizeler art arda kullanılmıştır.			
2. Şiirde dil bilgisel bağlara yer verilmiştir.			
3. Şiirde bütünlüğü sağlayan uygun bağlaçlar kullanılmıştır.			
4. Şiirdeki dizeler arasında anlamsal bağ vardır.			
5. Şiirin birimleri arasında anlamsal bağ vardır.			
6. Şiirde sözcük yinelemesine yer verilmiştir.			
7. Şiirde eş veya yakın anlamlı sözcüklere yer verilmiştir.			
8. Şiirde aynı kökten türeyen sözcüklere yer verilmiştir.			
9. Şiir dizeleri arasında gönderim vardır.			
10. Şiirin birimleri arasında gönderim vardır.			

Diğer Metinsellik İlkeleri

Diğer Metinsellik Ölçütleri (Amaçlılık - Kabul edilebilirlik - Bilgi vericilik -Durumsallık - Metinler arasılık)	Hayır	Kısmen	Evet
1. Şiirde doğru kabul edilen bilgilere yer verilmiştir.			
2. Şiirde kanıtlanabilen bilgilere yer verilmiştir.			
3. Şiirin bütünlüğü içindeki fikirler önem derecesine göre sıralanmıştır.			
4. Şiirde yeni bilgilere yer verilmiştir.			
5. Şiirde anlatılanlar okuyucuyu yeni metinler okumaya sevk edecek niteliktedir.			
6. Şiirde işlenen konu durumsallık değeri taşımaktadır.			
7. Şiirin mesajı günceldir.			

İçeriğin Yapılandırılması İlkeleri

İçeriğin Yapılandırılması	Hayır	Kısmen	Evet
1. Şair bir konuya odaklanmıştır.			
2. Konu sınırlandırılmıştır.			
3. Ana fikir yeni, orijinal ve özgündür.			
4. Ana fikir etkileyicidir.			
5. Yardımcı fikirler yeni, orijinal ve özgündür.			
6. Konu yeni, orijinal ve özgündür.			
7. Şiir etkili bir girişle okuyucunun dikkatini çekecek niteliktedir.			
8. Tatmin edici ve etkileyici sonuç bölümüyle ana fikir vurgulanmıştır.			
9. Başlık orijinal, özgündür.			
10. Başlık konuyu yansıtır niteliktedir.			
11. Başlık ana düşünceyi destekler niteliktedir.			
12. Şiirde yer alan detaylar sıkıcı değildir.			
13. Şiirde yer alan detaylar anlamlıdır.			
14. Şiir imla bakımından doğrudur.			
15. Şiirde imla şiiri açıklamaya yardımcı olmaktadır.			

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Adı soyadı: Yusuf KUMMUZ
Doğum tarihi: 20/06/1982
Doğum yeri: Gaziantep
Adres: Piremir Mah. Yıldırım – BURSA
E-Posta: kummuzyusuf@hotmail.com

Öğrenim Durumu

Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü mezunu.

İş Deneyimi

2006 yılından beri MEB’ de Türkçe öğretmeni olarak çalışıyor.

Yayımlar

Türkçe Öğretmenlerinin Derslerinde Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kullanımına Kullanımına İlişkin Görüşleri